BOLŞEVİK PARTİ İNŞASI İÇİN - JÎ BO SAZBÛNA PARTİYA BOLŞEWÎK

BOLŞEVİK PARTİZAN

Bütün ülkelerin işçileri birleşiniz! • Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşiniz!
Karkerên hemû welatan yekbin! • Karkerên hemû welatan u gelên bindest yekbin!

• Sayı / Hejmar: 170 • Ocak / Çile 2015 • Fiyatı / Biha: 2 YTL

HEPİMİZ **CHARLİE** MİYİZ?

EMPERYALİST BARBARLIĞA DA; ORTAÇAĞ BARBARLIĞINA DA HAYIR!

Stefan Engel'in kitabı "Felaket Alarmı!" üzerine ELEŞTİREL KENAR NOTLARI

İÇİNDEKİLER

3
EMPERYALİST BARBARLIĞA DA;
ORTAÇAĞ BARBARLIĞINA DA HAYIR!

HEPİMİZ CHARLİE MİYİZ ?

5
STEFAN ENGEL'İN KİTABI
"FELAKET ALARMI!" ÜZERİNE
ELEŞTİREL KENAR NOTLARI

BOLŞEVİK PARTİZAN

V.i.S.d.P. &Yazışma Adresi:
K. İnan • 12 Rue de Rome, Boite Postale No: 287, 67000 France
İnternet Adresi: www.bolsevikparti.org
E-Mail Adresi: mail@bolsevikparti.org · Tel. & Fax: 0033 (0) 388 60 74 04
Fiyatı: 2 TL, £ 1.50, 2 EURO

EMPERYALİST BARBARLIĞA DA;
ORTAÇAĞ BARBARLIĞINA DA HAYIR!

HEPİMİZ CHARLİE MİYİZ ?

Paris'te iki Fransa vatandaşı İslamcı teröristin Charlie Hebdo adlı dergiye yaptıkları saldırı sonucu 12 kişinin hayatını kaybetmesi; aynı zaman dilimi içinde yine Paris'te koşer yiyecekler satan bir mağazaya yine Fransa vatandaşı İslamcı teröristin yaptığı bir saldırıda 4 insanın hayatını yitirmesi sırası ve ertesinde gelişen olaylar, bugünkü dünya halinin daha iyi görülmesi için ibret verici derslerle dolu. Bu konuda bizim diyeceklerimiz kısaca şöyle:

1. Charlie Hebdo'ya yapılan saldırı, bu saldırıyı gerçekleştirenlerin kendilerinin kabul etmediği hiçbir görüşe, yayına tahammül göstermeyeceğini; onların herhangi bir yayında kendilerinin kutsalına saldırıldığını düşündükleri durumda, o yayının sorumlularını öldürme hakkını kendilerinde gördüklerini açıkça belgeleyen bir eylemdir. Bu eylem ne adına yapılırsa yapılsın, amacı göz korkutmak olan, fikir özgürlüğüne, fikrini yazma-çizme özgürlüğüne, ifade özgürlüğüne yönelen faşist bir terör eylemidir. Bu eylemin lanetlenmesi, fikir özgürlüğüne sahip çıkılması en başta işçilerin, emekçilerin görevidir.

2. Aynı dönemde yine Paris'te çoğunlukla Yahudilerin alış veriş ettiği bir mağazanın silahlı olarak basılması, içerde bulunanların rehin alınması, eylemi gerçekleştiren ve doğru bulanlar bu eylemi nasıl gerekçelendirirse gerekçelendirsin hiç ayrımsız Yahudileri hedef aldığı noktada ırkçı, Yahudi düşmanı bir eylemdir. Bu ve benzeri eylemlerin gerisinde ırkçı-faşist bir dünya görüşü yatmaktadır. Bu eylemi de lanetlemek işçi ve emekçilerin görevidir.

3. Bu her iki eylem de, Avrupa'da ve genelde Batı ülkelerinde son dönemde gelişen anti islam ırkçılığın değirmenine su taşımıştır. Batılı Emperyalistler IŞİD, Al Kaida vb. İslamcı terör örgütlerini halkların baş düşmanı, kendilerini ise bu baş düşmana karşı demokrasi, insan hakları vb. savunucusu olarak göstermekte; Emperyalist ülkelerde kendi halklarını kendi emperyalist savaş politikalarının peşine takmak için kullanmaktadır. Bu büyük sahtekarlıktır. Dün olduğu gibi bugün de bütün dünya halklarının karşısındaki esas düşman emperyalist sistem; en başta da dünya hegemonyası için dalaşan emperyalist büyük güçlerdir. Bunlardır en büyük teröristler. Modern teknikle ortaçağı yaşatan IŞİD, Al Kaida vb örgütler, büyük teröristlerin yanında çırak kalır. Bu ve benzeri örgütler de esasında bu sistemin ürünüdürler. Emperyalizmin ezip sömürdüğü halkların emperyalizmle hiçbir birliği olamaz. İşçiler, emekçiler İslamcı terörizme karşı çıkarken, emperyalistlerin dost olmadığını, esas düşman olduğunu bir an akıldan çıkarmamalıdır.

4. İslamcı Terörizme karşı mücadelede Charlie Hebdo saldırısı ertesinde ortaya çıkan toplumsal koalisyon sapla, samanın birbirine karıştığı acayip bir koalisyondur. Bu koalisyonda batılı emperyalist güçlerin temsilcileri, dünyanın en büyük haydutları içinde yer alanlar "fikir özgürlüğü"nü savunma, demokrasiyi, batının yüce değerlerini savunma adına en önde yürümektedir. Onlarla birlikte kendi ülkelerinde demokrasi adına faşizm uygulayanlar örneğin Davutoğlu; eli kanlı ırkçı katiller örneğin Netanyahu vb. en ön safta yerlerini almaktadır. Anti İslamcı ırkçılar, yabancı düşmanı faşistler; Nazi yanlıları yanında, kimi kendini sosyalist komünist olarak niteleyen örgütler, fikir özgürlüğünü savunan, demokrasi isteyen milyonlarca insan da hep birlikte "Ben Charlie"yim diyebilmektedir. Bu acayip bir koalisyondur. İşçiler Emekçiler bugünün emperyalist dünyasında demokrasinin gerçek savunucuları olarak, kendilerini sahte demokrasi savunucularından ayırma görevine sahiptir.

5. Biz Komünistler gerçek fikir özgürlüğünün, gerçek demokrasinin emperyalist dünyanın hiçbir ülkesinde olmadığını, olamayacağını biliyoruz. Medya dünyasına emperyalist devlet ve tekellerin egemen olduğu bir dünyada fikir özgürlüğünün sınırları o egemenler tarafından belirlenir. Kimin terörist, kimin demokrat olduğuna da güçlü olanlar karar verir. Gerçek fikir özgürlüğüne, demokrasiye, insan haklarına vb. en fazla ihtiyacı olanlar, bugünün ezilenleri, sömürülenleri; işçiler ve ezilen dünya halklarıdır. Gerçek demokrasiye, fikir özgürlüğüne, insan haklarına vb. ancak bugünün ezilenleri sömürülenleri kendi iktidarlarını kurduğunda kavuşulabilir ve er geç kavuşulacaktır.

STEFAN ENGEL'İN KİTABI "FELAKET ALARMI!" ÜZERİNE

Eleştirel Kenar Notları

Stefan Engel'in **"Felaket Alarmı! İnsan ile Doğa Birliğinin kasten tahrip edilmesine karşı ne yapmalı?"** [1] kitabı, "'Yeni Dünya Düzeni' Üzerinde Tanrıların Alacakaranlığı" (2003), ve "Uluslararası Sosyalist Devrimin Şafağı" (2011)'den sonra onun, emperyalizmin 1990'lı yılların başından beri " **Emperyalist Dünya Sisteminin yeni bir evre"**(Tanrıların Alacakaranlığı, sf: 14)'ye girdiği temel tezine dayanan üçüncü kitabıdır.

Bizler Engel'in ilk iki kitabına getirdiğimiz "Eleştirel Kenar Notları"nda[2] " Yeni Evre (yeni aşama)Teorisi" ile ayrıntılı bir şekilde uğraştık. Bu teori emperyalist dünya sisteminde nitel bir değişiklik olduğundan yola çıkıyor. Bu çıkış tezi temelden yanlıştır. Çünkü emperyalist dünya sisteminde yaşanan çok büyük boyutlardaki somut gelişmelere ve değişikliklere rağmen onun özünde ve temel özelliklerinde bir şey değişmemiştir. Biz bunu atıfta bulunduğumuz ilk iki kitabın 'Kenar Notları'nda Marksizm-Leninizmin teorisi ve küresel dünya gelişmesinin somut değerlendirmesi temelinde kanıtladık.

Şimdi yayınlanan üçüncü kitap "Felaket Alarmı!"nda, yazar somut olarak çevre sorununa yöneliyor ve şu tespiti yapıyor:

*"**Çevre Sorunu** denen sorun çoktan **en yüksek** bir **siyasi** sorun hâline gelmiştir. Var oluşu insan ve doğayı tehdit eden bir temele dayanan bir toplumsal düzen hangi varlık hakkına sahiptir?*

Egemenler, bu tehdide karşı herhangi bir esaslı bir şey yapmak yerine, tüm insanlığı manipüle etmek için emperyalist-ve küçük burjuva ekolojizminin tüm bir sistemini kurdular. Yatıştırmalar, yalanlar, kandırmacalar ve sahte çözümlerle kitlelerin aktif direnişini engellemeye veya onu içerden çürütmeye çalışıyorlar.

*Bu kitap, insanlığın **çevre sorununu hüküm süren toplumsal sisteme teslim etmemesi** gerektiğini hiçbir kuşku bırakmayan açıklıkta ortaya koyuyor. Aksi halde insanlık kapitalist barbarlık içinde çöküp gidecektir!"* (sf: 8)

Bizler, Bolşevik Parti (Kuzey Kürdistan /Türkiye), daha 1990 yılındaki dördüncü Parti Kongre'mizde çevre sorununu komünist siyasetin merkezi bir konusu olarak gündeme

---

[1] "Felaket Alarmı! İnsan ile Doğa Birliğinin kasten tahrip edilmesine karşı ne yapmalı?", Stefan Engel yönetimindeki REVOLUTIONÄRER WEG: Devrimci Yol Yazı Kurulu Kolektifi, Neuer Weg Yayınevi, Mart 2014. Alm., Stefan Engel Almanya Marksist-Leninist Partisi'nin başkanıdır. Onun bu kitapta geliştirdiği programatik görüşler partinin pozisyonunu yansıtmaktadır.

[2] "'»Yeni Dünya Düzeni Üzerine« Tanrıların Alacakaranlığı' Kitabı hakkında Eleştirel Kenar Notları", Bolşevik Partizan, sayı 164, Mayıs 2013; "'Uluslararası Sosyalist Devrimin Şafağı' Kitabı hakkında Eleştirel Kenar Notları", Bolşevik Partizan, sayı 169, Aralık 2014)

getirdik:

Bu sorunda Dördüncü Kongre'ye sunulan Siyasi Raporda, diğer şeylerin yanında, şunları saptadık:

"Emperyalizm, barbarlık demek olduğunu, doğa ile ilişkisinde, onu mahvederek, onun dengesini bozarak, gelecek kuşakların yaşama temellerini dinamitleyerek gösterdi, gösteriyor.

Bu bağlamda insanlığın geleceği, bugün her günkünden çok emperyalist dünya sisteminin yıkılmasına bağlanmıştır. Çünkü emperyalizm daha şimdiden doğada tamir edilemez, ya da tamiri yüz yıllar alacak yaralar açmıştır. Ve eğer yıkılmazsa, bu yaraların ölümcül hâle gelmesi kaçınılmazdır.

***Ya** emperyalist kâr hırsı ile doğanın mahvedilmesi, doğal kaynakların hoyratça kullanılması, doğanın insana "köle" edilmesi adına sermayeye köle hâline getirilmeye çalışılması, doğanın sermayenin ihtiyaçlarına göre yeniden şekillendirilmeye kalkılması ve doğal dengelerin bozulması, insan yaşamının temellerinin oyulması;*

***Ya da** emperyalist sömürü sisteminin Proleter Dünya Devrimi ile yıkılması, doğanın yasalarının bilinmesi temelinde doğal dengelerin korunarak, onlarla uyum içinde bir ekonomi kurulması. …*

Kısaca:

Ya Emperyalizm – Ya Devrim!

Ya Barbarlık – Ya Sosyalizm!

Bugün insanlığın önündeki gerçek alternatifler bunlardır."

("Dünyada ve Ülkemizdeki Gelişmeler; Şimdiki Durum; Gelişme Perspektifleri ve Görevler Üzerine"; sf: 62-63, Dönüşüm Yayınları, Mart 1991, İst.)

Sözde "İklim Felaketi"ni şöyle değerlendirdik:

"Burjuva bilim insanları gelişmeleri iki kelime ile ifade ediyor: "İklim felaketi". Aslında insanlığın başındaki gerçek "felaket" emperyalizmdir. İklim felaketi vb. emperyalizmin yarattığı "felaketler"dir. (age., sf: 58)

Evet, çevre sorunu en yüksek derecede bir siyasi sorundur ve çevrenin imha edilmesine karşı mücadelede kapitalist / emperyalist sisteme saldırılmak zorundadır. Biz bunu ilk kez bugün söylemiyoruz. Tersine çevre sorununda sisteme karşı mücadele, 1990'dan beri günlük siyasi çalışmamızın ayrılmaz bir parçasıdır.

Bizim bu sorunu 1990'dan bu yana günlük siyasi çalışmamızın ayrılmaz parçası haline getirmemizin tabii ki Almanya ML Partisi'nin 2003'de kurguladığı "*1990'lı yılların başından itibaren ..*" ("Enternasyonal sosyalist devrimin Şafağı", Alm., sf: 9) "*emperyalist dünya sisteminin gelişmesinde yeni bir evre*"ye girildiği ("Tanrıların Alacakaranlığı", Alm., sf: 14) yanlış tespiti ile bir ilgisi yoktu, yok.

Biz Kuzey Kürdistan/Türkiyeli Komünistler olarak çevre sorununu burjuva ve küçük burjuva çevre hareketinden çok daha sonra "keşfetmiş" olmamızın ve çevre sorununda mücadeleyi proleter dünya devrimi mücadelesinin en önemli sorunlarından biri olarak kavrayıp günlük siyasi mücadelemizin ayrılmaz bir parçası haline geç getirmiş olmamızın bir hata olduğunu tespit ettik, ediyoruz. Bu hata bir yandan 1970'li yıllardan itibaren çevre sorununda egemen olan burjuva ve küçük burjuva ekolojizmine bir tepkinin sonucu olarak ortaya çıktı. Burjuva ve küçük bur-

juva çevreciliği çevre sorunundaki alarmcılığı ile sınıflar üzeri bir "insanlık"ın ortak çıkarlarını kurguluyor ve bunu merkeze koyuyordu. Böylece bu sorunda da tabii ki var ve etkin olan sınıf zıtlıkları gözlerden gizleniyor, inkâr ediliyordu. Burjuva emperyalist ve küçük burjuva çevreciliğine göre çevrenin tahribi sistem sorunu değildi. Onlar bu konuda sorunların ancak "bütün insanlığın" sınıflar üzeri eylemiyle aşılabileceğini ve aşılmak zorunda olduğunu söylüyorlardı. Çevre sorunundaki bu sistem içi ve sınıf uzlaşmacısı tezlere karşı biz bu tezlerdeki çarpık temel yaklaşımı eleştirmekle yetindik ve bunun dışında çevre sorununa ilgisiz kaldık. Bizim somutumuzda bir de Bolşevik Parti(Kuzey Kürdistan/Türkiye)'nin kurulmasından sonraki sekiz yıl içinde çizgimizin geliştirilmesinde başka önceliklerimizin olması bu "ilgisizlik" te rol oynadı. Bu dönemde Dünya Komünist Hareketinin çizgisi üzerine yürüyen tartışmalarda da çevre sorunu hemen hiçbir rol oynamıyordu. Ayrıca, burjuva ve küçük burjuva çevreciliğin alarmizmine rağmen, biz kapitalist emperyalist üretim sisteminin çevre konusunda yaptığı tahribatın boyutları konusunda da yeterli bilgi ve bilince sahip değildik. Bu nedenlerle bu sorunda proleter bir çizgi geliştirmemiz epey uzun zaman aldı.

Engel'in "Felaket Alarmı!" kitabının büyük bölümü çevrenin bugünkü durumu hakkında olguların ortaya konmasından oluşuyor. Kitapta sayılan olguları birçok burjuva kaynaklardan, çevre konusunda çalışan, sayısı binleri aşan burjuva, küçük burjuva Sivil Toplum kuruluşlarının toplayıp yayınladığı bilgi/belge derlemelerinden elde etmek mümkündür. Siyasi açıdan önemli olan bu olgu bilgilerinin tekrarlanarak ortaya konması değil, bunlardan çıkarılan sonuçlardır. Bu bağlamda "Felaket Alarmı!"nda formüle edilen temel tez şudur:

"…İnsanlık gelinen yerde ***küresel bir çevre felaketine doğru ilerleyen bir geçiş içinde*** *."* ("Felaket Alarmı!", sf: 9)

Biz "**Çevre Felaketi**" benzeri kavramları kullanma konusunda, bu kavramlar içinde olumsuz gelişmelerinin sorumluları, sebep olanları adlandırmadıklarından, gayet dikkatli olunması gerektiğini düşünüyoruz. Fakat bundan bağımsız olarak, doğal yaşam temellerinin imha edilmesinin çok fazla ilerlemiş olduğu olgudur. Kitapta çevre/doğanın tehdit altındaki durumunun ayrıntılı bir şekilde araştırılmış ve belgelenmiş olması - kitaptaki bilgiler burjuva kaynaklardan da elde edilebilir bilgiler olmasına rağmen - yardım edici ve yararlıdır. Aynı şekilde bu konuda Marks ve Engels'in tutumunun ortaya konması - bu yapılırken "Gotha Programının Eleştirisinden" yapılan alıntının yorumu açısından zorlama ve yanlış olmasına rağmen - ve sorunun incelenmesinde diyalektik yöntemin kullanılmaya çalışılması da bu konudaki tartışmalarda ilerletici bir rol oynayabilir.

Ne var ki biz "Felaket Alarmı!"nda savunulan görüşlerle birçok noktada ayrılıklara sahibiz ve hem bu kitaptaki analizler ile ilgili olarak hem de sınıfı mücadelesi için çıkarılması gereken sonuçlar ile ilgili olarak yazarın belirli tezlerine eleştirilerimiz var.

*"Alman İşçi Partisinin Programı'na Kenar Notları"*nda Marx Programın birinci maddesinin ilk paragrafında yer alan *"Emek tüm zenginliğin ve tüm kültürün kaynağıdır"* tespitine şu eleştiriyi getirir:

"*Emek tüm zenginliğin* ***kaynağı değildir***. ***Doğa*** *da aynen, bir doğa gücünün, insa-*

nın işgücünün sadece tezahürü olan emek kadar, kullanım değerlerinin kaynağıdır (ve nesnel zenginlik bunlardan başka nedir ki!)… Ancak insan ta baştan, bütün iş araç ve gereçlerinin birincil kaynağı olan doğaya karşı mülk sahibi gibi davrandığı, onu kendine aitmiş gibi aldığı ölçüde, insan emeği, kullanım değerlerinin, dolayısıyla zenginliğin de kaynağı olur." (Karl Marx, "Gotha Programının Eleştirisi", sf: 20, İnter yayınları, Kasım 1999, İstanbul)

Stefan Engel bu alıntıyı zorlama ve keyfi bir biçimde Marx'ın kendini çevre sorununda konumlandırması

ve " *Doğa ve insan arasındaki diyalektik birliği, Marksizmin programatik temellerinden biri haline getirmesi"* olarak yorumluyor. ("Felaket Alarmı!", sf: 55)

Gerçekte burada Marx'ın derdi kendini çevre konusunda konumlandırmak vs. değildir. O burada "emeğe doğaüstü yaratıcı güç atfetme" şeklindeki burjuva tavra karşı çıkmaktadır. Marx burada komünistlerin üretim araçları üzerinde, bu arada doğa üzerinde de özel mülkiyete karşı olan genel tavrını ortaya koymaktadır.

1. Nitel Sıçrayış mı, Yoksa Artan Nicel Gelişim mi?

"Felaket Alarmı!" bu sorunda çelişkili, kararsız ve eklektiktir.

Lenin'e de dayanılarak doğru bir şekilde şunlar tespit ediliyor:

*"Doğadaki **nitel değişiklikler** sallantılı olarak seyreder. Lenin, »diyalektik geçiş diyalektik olmayandan kendisini nasıl/ne vasıtasıyla ayırt ediyor?« diye soruyor ve şöyle yanıtlıyor: »Sıçrayış vasıtasıyla. Çelişki aracılığıyla. Tedricîliğin kırılması vasıtasıyla.« (»Hegel'in 'Felsefenin Tarihi Üzerine Konferansları Üzerine' ye ilişkin konsept«, Lenin, Eserleri, cilt 38, sf: 272)".* (sf: 14)

Sonra AMLP'nin pozisyonu şöyle geliştiriliyor:

*"Nitel sıçrayışlar hızlanmış nicel değişikliklerle ve şeyler veya süreçlerdeki iç çelişkilerin keskinleşmesi vasıtasıyla kendilerini sezdirirler. Yerkürenin hızlanmış ısınmasının, artan aşırı derecedeki çelişkili hava durumlarının, türlerin ölümünün hızlanmasının, dünya denizlerinin dikkat çekici kirlenmesinin,, ormanların yok edilmesinin, ozon tabakasının incelmesinin ve 1990'lı senelerden beri ortaya çıkan yerel çevre felaketlerinin bilimsel tahlillerine dayanarak AMLP şu kesin vargıya vardı: Küresel çevre krizi sürecinde daha şimdiden bir nitel sıçrayış, **küresel bir çevre felaketine dönüşüm başlamıştır**. Yeni bilimsel gözlemler de bu sürecin **yaygınlaştığını ve hızlandığını** onaylamıştır."* (sf: 15)

Yani Engel'e göre, "**Küresel bir çevre felaketine dönüşümün başlaması"**nda nitel bir sıçrayıştır. Bu **süreç** onun yorumuna göre "yaygınlaşmış ve hızlanmıştır."

Yani yazar için **nitel sıçrayış** bir sıçrama, Lenin'in deyimiyle "tedriciliğin kurılması" değil, tersine bir **süreç**tir. **Nitel sıçrama** ona göre **nicelliğin** -nihayetinde **aniden- niteliğe** bir **dönüşümü** değildir. (Diyalektik materyalizm teorisinde tam da bu yüzden "**Sıçrayış**" denmesi sebepsiz değildir.) Tersine sıçrayış ***dönüşüme başlayış sürec*i**nde gerçekleşmektedir. Engel'de nitel sıçrama olarak tanımlanan budur. Ama burada söz konusu olan, eğer yeni bir şeye, esas olarak başka bir şeye, dönüşmeye başlangıç **süreci** ise, o zaman yeniye/başka bir şeye bir **sıçrayış** henüz gerçekleşmemiştir. Yani Al-

manya MLP, Marksist-Leninist diyalektik ile uyuşmayan, kendine özgü bir "Diyalektik" anlayışına sahiptir. Engel'de artan nicel gelişme, tedrici gelişme bizzat nitel sıçrayışın kendisidir.

Bugünkü gerçeklik bizim tam da 1990'daki 4. Kongre'mizde tahlil ettiğimiz gibidir: Çevre sorunları kapitalist-emperyalist ekonominin temelinde muazzam derecede artmıştır ve günbegün daha fazla artmaktadır. Yerküre insanlığın yaşam temellerinin imha edildiği bir gezegene doğru gelişme tehlikesi altındadır. Eğer bizler bu süreci proleter dünya devrimi ile durduramazsak, salt çevrenin tahrip edilmesi nedeniyle insan uygarlığı barbarlık içinde çökme tehdidi altındadır. Bu sorunda nitel sıçrayış bu çöküş halinde söz konusu olur.

Biz işçileri ve tüm emekçileri çevre sorunu ve bu bağlamdaki tehlikeler konusunda uyarma, aydınlatma görevine; onların bu sorunu bir varoluş sorunu olarak kavramaları ve bu sorunda da emperyalizme karşı mücadeleye girişmeleri ve bunu yoğunlaştırmaları yönünde aydınlatma görevine sahibiz. Ancak böylesi bir bağlamda ajitatif olarak "Felaket Alarmı!" vb. kavramları kullanabiliriz. Fakat bu kavram nitel bir sıçrayışı ifade etmek için kullanılıyor, bu anlamda bir "Felaket Alarmı!" ilan ediliyorsa, o zaman bunun bugünün gerçekliği ile fazla bir ilgisi yoktur. Bu panikçiliktir. İnsanlığın yaşam temelleri bugün de varlığını sürdürmektedir. Çevre sorunundaki muazzam kötüleşmeler hala tedrici, nicel değişikliklerdir. Engel tarafından da "nitel sıçrayış"ın neden 1990'lı yılların başından beri gerçekleşmiş olduğu iddiası hiçbir tarzda yeterli bir şekilde gerekçelendirilmemektedir. Bunun için kırılma noktası, belirleyici an neydi sorusunun cevabı yoktur. 1990'lı yılların başından beri gerçekleştiği öne sürülen nitel sıçrayış yanlış tezini gerekçelendirmek için Marksist-Leninist diyalektik keyfi bir şekilde eğilip bükülmektedir. Bu yanlışı daha da ağırlaştırmaktadır.

2. Emperyalist Dünya Sisteminin Yanlış Dönemlendirilmesi

Görüşümüze göre serbest rekabet kapitalizminden tekelci kapitalizm/ emperyalizme geçişten bu yana "emperyalizm ve proleter dünya devrimi çağı"nda yaşıyoruz. Bu çağ emperyalizmin proleter dünya devrimi yoluyla yenilgiye uğratılmasına ve proletaryanın dünya diktatörlüğü kuruluncaya dek sürecektir.

Teorik olarak emperyalizmin tek bir "ultra emperyalizm"e ve de emperyalist ulus-devletlerin biçimi ne olursa olsun tek bir emperyalist birleşik dünya devletine gelişme imkânı vardır. Böyle bir "ultra emperyalizm" kuşkusuz emperyalist sistemin gelişmesinde yeni bir aşama olurdu.

"'Salt ekonomik açıdan', diyor Kautsky, kapitalizmin yeni bir evre daha geçirmesi olanaksız değildir: kartellerin politikasının dış politikaya taşınması, ultra emperyalizm evresi', yani bugünkü emperyalist politikanın, ulusal mali sermayelerin birbiriyle mücadelesi yerine, uluslararası düzeyde birleşmiş mali sermaye tarafından dünyanın ortak sömürülmesini koyan yeni ultra-emperyalist politika tarafından geriletilmesi' olanağını 'düşünmek' gerekir." (cilt 22, sf: 275 Alm., Türkçesi: "Kapitalizmin En Yüksek Aşaması olarak Emperyalizm" – "Emperyalizm", sf: 97, İnter Yayınları, Ekim 1995, İst.)

Ne var ki bu, bugünkü tüm gelişmelerin gösterdiği üzere, gerçekleşmesi neredeyse sıfır olan bir teorik olasılıktır.

Ultra emperyalizm üzerine "küçük burjuva sayıklamaları" Lenin 1915'te *"N. Bucharin'in 'Dünya Ekonomisi ve Emperyalizm' broşürüne Önsöz"*ünde olgulara dayanarak şöyle teşhir etti:

*" Emperyalizmden **sonra** kapitalizmin yeni bir evresi, yani bur ultra emperyalizm soyut olarak 'düşünülebilir' olması bu arada inkâr edilebilir mi? Hayır. Soyut olarak böylesi bir evre düşünülebilir. Bu pratikte sadece gelecekteki, acil olmayan gelişme hayallerine kendini kaptırmak için sadece şimdiki zamanının acil görevlerini inkâr eden bir oportünist hâline gelmek demektir; bu teoride, gerçekte göz önündeki gelişme üzerine yoğunlaşmamak, bilakis bu düşler uğruna kafasına göre ondan **caymak** anlamına gelir. Gelişmenin biricik istisnasız tüm şirketlerin ve istisnasız tüm devletleri yutan bir dünya tröstü **yön**ünde yürüdüğü konusunda hiçbir kuşku yoktur. Oysa bu gelişme öylesine koşullarda, öylesine bir tempoda, öylesine çelişkiler, ihtilaflar ve sarsıntılar içinde – hiçbir şekilde sadece ekonomik değil, aynı zamanda siyasi, ulusal vs. vb. – gerçekleşiyor ki, gerekli olarak tek bir dünya tröstüne, emperyalizmi kaçınılmaz olarak patlatmak zorunda olduğundan, kapitalizmin kendisinin tersine dönüşmesinden, ulusal mali sermayelerin 'ultra emperyalist' bir dünya birliğine ulaşmasından **önce."*** (Lenin, cilt 22, sf:106, Alm.)

Tüm gelişmeler bu öngörüyü doğruladılar ve her gün yeniden doğruluyorlar. Bu koşullarda tüm komünistler için emperyalist dünya sisteminde yeni gelişmelerin varlığından yola çıkarak, emperyalizmde yeni bir evreye girdiğimizi ileri süren yanlış dönemlendirmelere karşı çıkma görevine sahiptir. Bu gibi dönemlendirmeleri yapanlar, emperyalist sistemdeki gelişme ve değişmelerin sistemin özüne ait olduğunu ve tabii buna bağlı olarak da proleter dünya devriminin yeni stratejiler gerektirdiğini savunuyorlar.

Böyle bir yanlış dönemselleştirme örneğin emperyalizmin güya "devlet tekelci" evresidir. Buna ilişkin olarak "Felaket Alarmı!"nda şunlar deniyor:

*"II. dünya savası sırasında **tekelci devlet kapitalizmi** tekel kapitalizmine karşı kendisini kabul ettirdi; her tarafta **emperyalizmin yeni ekonomik-siyasi temeli ortaya çıktı.** O zamandan beri tekeller devletleri bütünüyle kendilerine tabi kıldılar; tekellerin organları devlet organları ile kaynaştı ve tekeller tüm toplum üzerinde tek başına egemenliklerini kurdular.*

Emperyalist gelişmenin bu yeni evresinde çok uluslu holdingler ortaya çıktı ve hızla büyüdüler, üretimin enternasyonalleşmesi hızlandı. Çok uluslu holdingler II. dünya savaşından önce sadece seyrek bir görünüm iken, onların sayısı1969'a kadar 7.300'e çıktı. Onların sayısı 2010'a kadar 103.796'ya yükseldi, bunlar 892. 114 yabancı şube şirketlere hükmettiler.

*Eski sömürgecilik döneminde tekel sermayesinin yurtdışındaki dolaysız yatırımları hammadde temini ve tropik tarım ürünlerini hedefliyordu. Bu **gideri düşük üretim araçları** her şeyden önce **yüksek derecede sanayileşmiş emperyalist merkezlerdeki üretimin sürekliliğini** güvence altına almak için kullanılıyordu..*

*Fakat eski sömürgecilik II. dünya savaşından sonra artık ayakta tutulabilir olmaktan çıktı. Sosyalist kamp güçlendi ve sömürgelerde silahlı kurtuluş mücadeleleri ateşlendi. Emperyalist ülkelerdeki tekelci devlet kapitalizmi, eski sömürgeciliğin yerine **yeni sömür-***

geciliğin *geçirilebilmesinin temeliydi.*

Yeni sömürge ülkeler siyasi olarak şeklen bağımsız kaldılar. Uluslararası mali sermaye ekonomik ve siyasi sızma yöntemiyle onları kendisine tabi kıldı. Tekellerin yurtdışındaki yatırımları nüfuz bölgelerinin kontrol altına alınmasını ve artan bir şekilde şirketlerin şubelerinin inşasını hedefledi. Bu şirket şubeleri, yurtdışında bulunan fabrikalarda malların imalatına, hammaddelerin sömürülmesine, ucuz işgüçlerinden yararlanmaya ve ulusal pazarların kontrol edilmesine hizmet ettiler.

Yeni sömürgecilik sisteminin oluşması *uluslararası üretimin büyümesini son derece hızlandırdı. Sosyal-emperyalist Sovyetler Birliği 1990'lı yılların başında dağıldığında ve ondan türeyen devletler ortak dünya pazarına entegre olduklarında kapitalist üretim ilk kez* ***esas olarak uluslararası*** *bir* ***niteliğe*** *büründü. Bu da küresel çevre krizinin gelişmesi üzerinde keskinleştirici olarak etki yaptı."* (sf: 74-76)

"Tekellerin devletleri bütünüyle kendilerine tabi kılmaları; tekel organlarının devlet organları ile kaynaşmaları ve tekellerin tüm toplum üzerinde tek başına egemenlik kurmaları" tekelci devlet kapitalizminin değil emperyalizmin özüne ait şeylerdir. Bunlar güya ikinci dünya savaşında ortaya çıkmış olduğu iddia edilen *"yeni"* bir *"evre"*nin bir fenomeni değildir.

Lenin, *"Kapitalizmin En Yüksek Aşaması olarak Emperyalizm"* adlı temel teorik eserinde şu tahlili yapar:

"Tekel bir kez kurulup milyarları keyfince işletmeye başlayınca, politik yapılanmadan ve başka "ayrıntı"lardan bağımsız olarak, toplumsal yaşamın bütün alanlarına mutlak bir kaçınılmazlıkla sızar." (cilt: 22, sf: 241 Alm., Türkçesi: age., sf: 60)

(…) Tekel bankalardan çıkmıştır. Eskiden mütevazı birer aracı olana bankalar, bugün mali sermaye tekellerine dönüşmüşlerdir. En gelişmiş kapitalist ülkelerdeki üç beş büyük banka, sanayi sermayesiyle banka sermayesi arasında bir 'kişisel birlik' gerçekleştirmiş ve bütün ülkenin sermaye ve para gelirlerinin en büyük bölümünü oluşturan milyarların denetimini elinde toplamıştır. ***Modern burjuva toplumunda, istisnasız bütün ekonomik ve politik kurumların üzerine sımsıkı bir bağımlılık ağı germiş olan mali oligarşi, bu tekelin en çarpıcı tezahürüdür."*** (cilt: 22, sf: 304-305 Alm., Türkçesi: "Emperyalizm", sf: 127-128, İnter Yayınları)

Tekelci devlet kapitalizminin bir diğer biçimi, devlet aracılığıyla doğrudan devlet tekellerinin yaratılmasıdır, burada tekelleşme devlet tekelleri biçiminde gerçekleştirilmektedir. Lenin, devlet kapitalizmi ile ilgili olarak, bu anlayışla Eylül 1917'de "Tehdit Eden Felaket ve Onunla Nasıl Mücadele Edilmeli" yazısında şöyle yazıyor:

"Herkes emperyalizmden söz ediyor. Fakat emperyalizm tekelci kapitalizmden başka bir şey değildir.

Rusya'da da kapitalizmin tekelleştiğini Kömür tekeli 'Produgol' Demir tekeli 'Prodameka'"ve şeker tekeli yeterince açık kanıtlıyor. Adı geçen şeker tekeli, tekelci kapitalizmin nasıl tekelci devlet kapitalizmine geçtiğini bize açıkça gösteriyor.

Peki devlet nedir? Egemen sınıfın, örneğin Almanya'da Junkerlerin ve kapitalistlerin örgütü. Bu yüzden Alman Plehanovlarının (Scheidemann, Lensch vs) 'savaş sosyalizmi' diye adlandırdıkları şey, gerçekte devlet tekelci savaş kapitalizmidir ya da, daha basit ve açık ifade edildiğinde, işçiler için askeri zindan, kapitalistlerin kârları için askeri korumadır.

Ve şimdi bir kez, Junkerci kapitalist devletin yerine, çiftlik beyi-kapitalist devletin yerine, devrimci-demokratik devleti, yani tam ayrıcalıkları devrimci tarzda kaldıran, en tam demokratizmi devrimci yoldan gerçekleştirmekten korkmayan bir devleti koymaya çalışın. O zaman, gerçekten devrimci-demokratik bir devlette tekelci devlet kapitalizminin mutlaka, kaçınılmaz olarak, sosyalizme doğru bir adım, evet, adımlar anlamına geldiğini görürsünüz!

Çünkü dev bir kapitalist işletme bir tekele dönüştüğünde, bu, onun tüm halka mal vermesi anlamına gelir. Bu girişim devlet tekeli hâline gelince, o zaman bu, devletin (yani devrimci bir demokratizmin önkoşuluyla, halkın, ilk planda işçilerin ve köylülerin silahlı örgütünün) tüm işletmeyi sevk ve idare etmesi anlamına gelir – kimin yararına?

Ya çiftlik sahipleriyle kapitalistlerin yararına; o zaman devrimci-demokratik bir devlet değil, bilakis gerici-bürokratik bir devlet, bir emperyalist cumhuriyet söz konusudur;

Ya da devrimci demokrasi yararına; o zaman da bu sosyalizme doğru bir adımdır.

Çünkü sosyalizm, devlet kapitalizmi tekeli ötesinde ileriye doğru ilk adımdan başka bir şey değildir. Ya da bir başka deyişle: Sosyalizm, tüm halkın yararına uygulanan ve dolasıyla kapitalist tekel olmaktan çıkmış devlet kapitalizmi tekelinden başka bir şey değildir." (Cilt 25, sf: 368-369 Alm., Türkçesi: Lenin, "1917, Seçme Yazılar ve Konuşmalardan Bir Derleme, Tehdit Eden Felaket ve Onunla Nasıl Mücadele Edilmeli", sf: 340-341, İnter Yayınları, Şubat 1999, İst.)

İşte Lenin'in söz ettiği devlet kapitalizmi budur. Tekelin ve mali oligarşinin her şeyi belirlediği bir ülkede devlet her şeyden önce onların devletidir. Bu emperyalist devlet en başından itibaren tekellerin çıkarlarına tabidir. Bu Lenin ve tüm Leninistler için bir olgudur. Bir diğer olgu kapitalist devletlerde tekelleşmenin en yüksek biçiminin de doğrudan devlet tekellerinin olmasıdır. Onlar sosyalizme geçiş için en iyi koşulları oluşturur. Burada Lenin bundan bahsetmektedir.

Ne var ki, modern revizyonistler Leninizm ile hiçbir ilgisi olmayan, bütünüyle farklı bir tekelci devlet kapitalizmi (Stamokap) teorisi geliştirdiler. Onlar bununla, sosyalist devrimden önce gerekli yeni "anti-tekelci" bir devrim aşamasını teorik olarak gerekçelendirmeye yöneldiler. Teori burada revizyonist bir siyasete teorik temel olma işlevi görüyordu.

AMLP'nin görüşlerine dönersek: AMLP'ye göre **yeni sömürgecilik sistemi**, emperyalizmin yeni evresi olan "tekelci devlet kapitalizmi"nin bir ürünüdür. Bununla ilgili olarak eski sömürgecilik sisteminin daha emperyalizmin ortaya çıkışı ile birlikte zaten çözülmeye başladığını tespit etmek istiyoruz. Buna ilişkin yeniden Lenin'e başvuralım:

"Kapitalist emperyalizm çağının sömürge politikasından söz edildiğinde, mali sermayenin ve büyük güçlerin, dünyanın ekonomik ve politik yönden paylaşılmasına çıkan dış politikasının, devletsel bağımlılığın tam bir dizi geçiş biçimlerini yarattığını belirtmek gerekir. ***Bu çağ için karakteristik olan, sadece ülkelerin sömürge sahipleri ve sömürge ülkeler olarak iki ana gruba ayrılması değil, aynı zamanda, politik olarak, biçimsel olarak bağımsız olan, ama gerçekte mali ve diplomatik bir bağımlılık ağı içine düşmüş çok çeşitli türde bağımlı ülkelerin de varlığıdır.*** *Bu biçimlerden birine, yarı –sömürgelere biraz önce değinmiştik. Bir başka biçime tipik bir örnek olarak örneğin Arjantin gösterilebilir.*

'Güney Amerika'nın güneyi, özellikle Arjantin, - diye yazıyor Schulze-Gaevernitz, İngiliz emperyalizmi üzerine yapıtında – mali yönden Londra'ya o kadar bağımlıdır ki, bu ülkenin neredeyse İngiltere'nin bir ticari sömürgesi olduğu söylenebilir.'

Schilder, Buenos Aires'teki Avusturya-Macaristan Konsolosluğu'nun verdiği bilgilere dayanarak Arjantin'e yatırılmış İngiliz sermayesinin, 1909 yılı itibariyle 8 milyar 750 milyon frank olduğunu hesaplıyor. Bundan dolayı, İngiliz mali sermayesinin – ve onun sadık "dostu" diplomasinin – Arjantin burjuvazisiyle ve bu ülkenin bütün ekonomik ve politik yaşamının yöneten çevrelerle bağlarının ne kadar sağlam olduğu anlaşılırdır.

Politik bağımsızlığın yanında mali ve diplomatik bağımlılığın biraz farklı bir biçimini Portekiz vermektedir. Portekiz bağımsız ve egemen bir devlettir, fakat iki yüz yıldır, İspanya Veraset Savaşı'ndan (1700-1714) bu yana, fiilen İngiltere'nin himayesi altındadır. İngiltere, hasımları olan Fransa ve İspanya'ya karşı mücadelesinde kendi durumunu güçlendirmek için Portekiz'i ve onun sömürgelerini savunmuştur. Bunun karşılığında ticari ayrıcalıklar, Portekiz'e ve sömürgelerine meta ihracı ve özellikle sermaye ihracında daha iyi şartlar, Portekiz limanlarından ve adalarından, telgraf şebekesinden yararlanma imkânı vs. elde etmiştir. Büyük devletlerle küçük devletler arasında bu tür ilişkilere her zaman rastlanmıştır, fakat kapitalist emperyalizm döneminde bunlar genel bir sistem hâline gelir, "dünyanın paylaşılması "nı örgütleyen ilişkiler bütününün tamamlayıcı bir parçası olur ve dünya mali sermayesinin faaliyet zincirinin halkalarına dönüşür." (cilt 22, sf: 267/268, Alm., Türkçesi: "Emperyalizm", sf: 88-89, İnter Yayınları)

AMLP'nin **"kapitalist üretimin esas olarak uluslararası niteliğe kavuştuğu"** tezi ile ilgili olarak da durum benzerdir. Kapitalist üretim güya 1990'lı yılların başında **ilk olarak** "esas olarak uluslararası bir niteliğe" bürünmüştür. Kapitalist üretim önceden hangi niteliğe sahip idi? Esas olarak ulusal mı idi? AMLP'nin bu tezi de emperyalizmdeki kapitalist üretimin ortaya çıkışından bu yana esas olarak uluslararası bir niteliğe sahip olduğunu anlamıyor. Emperyalizm, emperyalist sermayenin uluslararası alanda hareket etmesi, uluslararası ağlarla bağlantılı olması ve uluslararası olarak üretmesi demektir.

Lenin, emperyalizmin tanımlanmasındaki beş başlıca özellik arasında şunu belirtiyor:

*"3. Meta ihracından farklı olarak **sermaye ihracı özel önem kazanmıştır**; 4. Dünyayı aralarında paylaşan **uluslararası tekelci kapitalist birlikler** oluşmuştur."* (cilt 22, sf:271, Alm., Türkçesi: age, sf: 92, İnter Yayınları)

Yani emperyalizm çağında kapitalist üretim başından itibaren uluslararası karaktere sahipti. Geçmiş on yıllardaki enternasyonalleşmenin artışı ve genişlemesi, kapitalist üretimin 1990'lı yıllardan önce esas olarak uluslararası olmadığı anlamına gelmez!

3. Eksik olan, doğru- özeleştirel tutum

Marksist-Leninist hareketin - bu arada Almanya MLP'nin de – "Felaket Alarmı!"nda - çevre sorununda kendi hata ve zaafları karşısındaki tutumu yeterli derecede özeleştirel değildir. Bu sorunun merkezi önemi burjuva ve küçük burjuva siyasi aktörler tarafından 1960'lı yılların sonlarında yeni ortaya çıkan Marksist-Leninist hareketten

çok daha önceleri tanındı. Bu inkâr edilemez bir olgudur. Gelişmekte olan "çevre hareketi" başlangıcında, 1960'lı yılların sonu ve 1970'li yılların başında, sınıfsal olarak küçük burjuva bir hareketti. Marksist-Leninistler ve işçi hareketi çevre sorunu ile ya hiç ilgilenmediler ya da en fazla "diğer ikinci öneme sahip sorunlar arasında bir sorun" olarak ilgilendiler. Görüşümüze göre bu olguyu görmezlikten gelmek yanlış bir tavırdır. Bu olguyu yok saymak hepimizin, kendi hatalarımızın kapsamını kavramamak anlamına gelir. Bu, geçmişimizin özeleştirel olarak değerlendirilmemesi anlamına gelir ve bizi ilerletmez.

"Felaket Alarmı!"nda, "dünya çapında hareket eden" ve "hükümetleri baskı altında tutan" bir çevre hareketinden söz ediliyor. Bu, bu hareket içinde Marksist-Leninistlerin hangi rolü oynadıkları veya daha doğrusu oynamadıkları tespit edilmeksizin yapılıyor. Kitabın bir yerinde şöyle deniyor:

"Çevre sorununun toplumdaki çatışmaların merkezi bir konusu hâline gelmesi ***dünya çapında hareket eden çevre hareketi****nin inkâr edilemez bir başarısıydı.* ***Kitlelerin genel*** *bir* ***çevre bilinci ortaya çıktı.*** *Kapitalist ülkelerdeki hükümetler bu arka planla bazı yasal düzenlemeleri ve çevrenin korunmasına ilişkin diğer önlemleri karar altına aldılar.*

F. Almanya C.'de 1974'de ilk kez bir federal çevre dairesi ve çeşitli çevre enstitüleri ve araştırma kurumları kuruldu veya teşvik edildi. 1970'li / 1980'li yıllardan beri Artık gazların temizlenmesi için filtreler ve pis/artık/lağım sularının temizlenmesi için arıtma tesisleri zorunlu kılındı. 1974 Federal-Emisyon Koruma Yasasının uygulanması ile gürültü kirliliği konusunda ve havanın temiz tutulmasında iyileşmeler yaşandı.. Oysa bu önlemler kapsamlı ve öngörülü değil, bilakis kural olarak, vahim hale gelen çevre sorunları karşısında halktan gelen yoğun direnişe verilen bir reaksiyondu veya onlar yeni kârlı pazarları gündeme getiriyorlardı..

Artan alarm sinyallerine rağmen belirleyici dönüşüm girişiminin yapılmaması kapitalist sisteminin yozlaşmasını gösteriyor. ABD ve FAC'de çevre koruma için yatırımlar 1975'e kadar toplam yatırımların neredeyse yüzde sekizine yükselmişken – Japonya'da hatta yüzde 20'ye - daha sonra bu yüzde beşin altına düştü.

Küresel çevre krizi, 1980'li yıllara kadar ***kapitalist üretim tarzının genel bir yan ürünü görüntüsü*** *olarak kaldı. Yasal niteliğe sahip olmadığı sürece, ekolojik dengenin,* ***halk kitlelerinin, tekellerin ve onların hükümetlerinin siyasetine karşı aktif direnişi*** *ile yeniden kurulabilmesi imkânı henüz vardı."* (sf: 77-78)

Bu ortaya koyuluşta, gerçekle ilgisi olmayan bir abartma yapılmaktadır. Güya "Dünya çapında hareket eden çevre hareketi", 1960'lı yılların sonunda, örneğin Türkiye'de hiç yoktu! Birçok diğer ülkelerde de hakeza yoktu. Çevre hareketi başlangıçta bazı batılı emperyalist ülkelerde yeni gelişmekte olan bir kitle hareketi idi ve sınıfsal bakımdan küçük ve orta burjuvazi tarafından belirleniyordu. Çevre sorununda ilk uluslararası alarm sinyali veren rapor hatta 1972'de, batılı emperyalist güçlerce finanse edilen bir fikir kulübü olan Club of Rome tarafından hazırlanmış ve sunulmuştu!

Diğer taraftan şu sorular kolayca geçiştirilmektedir: Bu **dünya çapında hareket eden** çevre hareketinin **aktörleri** kimlerdi? Marksist-Leninist güçler bu hareket içinde hangi rolü oynadılar? Bu basit sorulara verilecek doğru cevaplar, onlar kendi hatalarımızı açıkça ortaya sereceğinden acıtıcıdır.

"Felaket Alarmı!"nda da aktarıldığı gibi, 1974'de FAC'de emperyalist hükümet tarafından bir "federal çevre dairesi" kurulmuştur. Basit soru şöyledir: Bu dönemde komünistler FAC'de çevre sorununda ne(ler) yaptılar? Hiçbir şey veya neredeyse hiçbir şey. En fazla komünistler tarafından yönetilmeyen "çevre hareketi"nin birkaç militan eyleminin peşine takınıldı. Onlar için çevre sorunları proletaryanın sosyalizm için sınıf mücadelesinin önemli bir parçası olarak kavranmadığından, onlar bu sorunda de fakto öncü rolü oynamadılar. Bu olgu söz konusu kitapta özeleştirel bir şekilde adlandırılmamaktadır.

"Felaket Alarmı!" kitabının "Küçük burjuva çevre hareketi" bölümünde bu soruya AMLP'nin tarih yazımında şu yanıt veriliyor:

"1970'li yılların ortasında FAC-ekonomisi yükseliş aşamasından yalpalayıcı durgunluğa geçtiğinde, egemenler zaten pısırık çevre siyasetine dair kimi önlemlerini merkezi kesimlerde yeniden geriye çektiler. Petrole bağımlılıktan kurtulmak istemek gerekçesiyle nükleer enerji üretim ve kullanımının daha genişletilmesini hızlandırdılar.

Geleneksel burjuva doğayı ve çevreyi koruma birlikleri önceleri büyük oranda pasif davrandılar. Marksist-Leninist parti inşası o zamanlar henüz başlangıç aşamasındaydı ve çevre sorununu sadece kenarından köşesinden ele aldı. İşçi hareketinde küçük burjuva-reformist düşünce tarzı hâlâ kitle nüfuzuna sahipti. Böylece ***Batı Almanya'da kendiliğinden, küçük burjuva damgalı*** *bir* ***çevre hareketi*** *ortaya çıktı. Bu hareket zamanla dünyanın en güçlülerinden biri hâline geldi; kitlelerin eleştirel bir çevre bilincinin oluşmasına önemli katkılar sağladı ve tek tek sorunlarda mücadele ederek başarılar kazandı.*

Küresel çevre krizinin ve gelişmesi 1990'lı yıllarda uluslararası üretimin yeni örgütlenmesinin gelişmesiyle birlikte ***uluslararası çevre hareketi*** *de daha güçlü hâle geldi. Çevre krizi ve onun* ***insanlığın varoluşsal tüm tehditlerinin uluslararası niteliğe sahip oldukları*** *bilinci kendisini kabul ettirdi.* ***Çevre mücadeleleri*** *dünya çapında yayıldı. Hemen hemen tüm ülkelerde çevre örgütleri ortaya çıktı ve mücadeleci eylemler ve kitlesel mücadeleler gerçekleşti."* (sf: 239)

Yani AMLP'nin özeleştirisi şöyle görünüyor: O zamanlar Marksist-Leninist parti inşası henüz başlangıç evresinde bulunuyordu ve bu yüzden çevre sorununu sadece kenardan/köşeden ele aldı. Açıkça ' O zamanlar bu sorunun önemini henüz kavramamıştık ve bu bir hataydı' demek yerine daha *" parti inşasının başlangıç aşamasında"* idik deniyor. Bu yanlış bir tutumdur. Sonra ikinci bütünüyle anlaşılmaz bir açıklama bunun üstüne geliyor: İşçi hareketi içindeki küçük burjuva-reformist düşünce tarzının **hâlâ** kitlesel nüfuzu vardı. HÂLÂ! Peki, bugün durum ne? Veya 1990'lı yılların başında ne idi? Bu sorunda olumlu yönde bir şeyler değişti mi? İşçi hareketi içindeki küçük burjuva-reformist düşünce tarzı geri püskürtüldü mü? Bu düşünce tarzı artık hâkim değil midir? Onun artık kitlesel nüfuzu yok mudur?

Tüm bu soruların yanıtı tek kelime ile HAYIR'dır!

İşçi hareketi içerisinde işçilerin küçük bir kesiminde devrime sempatinin mevcut bulunduğu 1970'li yılların başıyla karşılaştırıldığında, bu sempati 1990'lı yıllardan beri daha ziyade gerilemiştir. Küçük burjuva-reformist düşünce tarzı bugün işçi hareketi içinde de, 1970'li yılların başındakinden daha güçlüdür.

Uluslararası çevre hareketi 1990'lı yıllarda daha güçlü hâle geldi. İnsanlık ve doğa-

nın varoluşsal tehditlerinin uluslararası karaktere sahip olduğu bilinci giderek daha fazla yaygınlaştı. Evet, fakat bu Stefan Engel tarafından sözü edilen "uluslararası üretimin yeniden örgütlenmesi" ile bağlantı içinde değildi. Bunun için belirleyici olan **Çernobil'deki süper atom-faciası** idi! İnsanlar şunu bizzat kendi bedenlerinde hissettiler: Öldürücü ışınlar hiçbir ulusal sınır tanımaz! AMLP, çok basit, anlaşılır gerçekleri ve tarihi süreçleri ortaya koymak yerine kendine uygun "teoriler" geliştiriyor.

"Felaket Alarmı!" nda daha sonra küçük burjuva çevre hareketinin gelişmesine dair şöyle deniyor:

*"**Batı Almanya'daki küçük burjuva damgalı çevre hareketi** 1970'li yılların ortasında kısmen küçük burjuva yüksekokul öğrenci hareketinin uzantılarıyla sıkı bağ içinde yeşerdi, Gittikçe daha fazla yerel **yurttaş girişimleri** burjuva partilerden artan bir şekilde bağımsız olarak ve çoğu kez hükümet ve tekellere karşı eleştirel bir tutumla topraktan pıtır pıtır yeşerir gibi ortaya çıktılar. Federal çevre dairesi 1980'de 11.238 yerel ve 130 bölgeler üstü çevreyi koruma grupları saydı. Bunlardan yaklaşık olarak yarısı **nükleer enerji santrallarının** inşası ve işletilmesine karşı yöneldi. Anti- atom santralları-hareketi kendilerini "Atom devleti"ne karşı siyasi direniş hareketi olarak değerlendirdiler. Bu çevre hareketi içinde bir tarafta **ilerici, proleter ve sosyalist düşünce tarzı** ile diğer tarafta **küçükburjuva-reformist ve küçük burjuva-revizyonist düşünce tarzı arasında** şiddetli bir **mücadele** yürüdü. "* (sf: 241)

Bu, en hafif tabirle tarihin allanıp pullanarak yazılışıdır. 1970'li yılların ortasındaki bu mücadelede proleter ve sosyalist düşünce tarzının nerede olduğunu bize lütfeder misiniz? O zamanki Marksist-Leninist hareket (1972'de kurulan AMLP'nin selefi KABD, [Almanya Komünist İşçiler Birliği] de dâhil) bu sorunda alternatif bir siyaset geliştirmedi ve çevre hareketi içinde neredeyse hiçbir etkisi yoktu. Marksist- Leninist gruplar/partiler "çevre sorunu ile"– eğer uğraştılarsa! - bizzat AMLP'nin saptadığı üzere, sadece "kenarından/köşesinden" uğraştılar!

Tarihin allanıp pullanması ve kendi sorumluluğunun mümkün olduğunca küçük gösterilmesi kategorisine "Felaket Alarmı!"ndaki şu saptama da girer:

*"Anti-Atom Reaktörleri Hareketi **işçi hareketinden büyük oranda tecrit edilmişti.** Bununu esas olarak sorumlusu sağcı SPD (Almanya Sosyal demokrat Partisi –BN) ve sendika yönetimidir. Bu önderlik açıkça çevre koruyucularına karşı yönelmiş olan atom reaktörleri lehine gösteriler örgütlediler ve her türlü çevreyi korumacılığını uzun bir süre işyeri imha edici olarak karaladılar."* (sf: 243)

İşçi sınıfı ve işçi hareketinin, çevre hareketi içinde bu sorunda doğru bir çizgiyle aktif bir şekilde yer almamasının sorumlusu kimdir? Sosyalist bilincin işçi sınıfına taşınmasını SPD ve sağcı sendika önderliğinden mi bekliyoruz? Bu " Anti-atom reaktörleri hareketinin büyük oranda işçi hareketinden tecridi"nde Marksist-Leninistlerin hangi sorumluluğu vardır? Onlar burada kendi görevlerini doğru bir şekilde yaptılar mı? Bunun yanıtı açıkça HAYIR'dır! Oysa AMLP bu yanıtı vermekten kaçınıyor. Suçluları kendisinden çok uzaklarda aramak daha kolaydır. AMLP görünen odur ki, burada 'eleştiri özeleştiriden kolaydır'a uygun hareket etmektedir. Ama bu tavır ML'lerin, kendine ML sıfatını yakıştıran insanların ve örgütlerin tavrı olamaz.

"Felaket Alarm" 'ında yapılan şu tespitler de tarih yazımında allayıp pullama tavrına

bir başka örnektir.

"Eski Komünist Hareketin büyük bir bölümünün revizyonist yozlaşması ertesinde 1960 lı yıllarda yeni ML partiler ortaya çıktı. Bu yeni ML partiler önce haklı olarak revizyonizme karşı Marksizm Leninizmin ilkesel savunusu ve parti inşası konularına yoğunlaştılar. Fakat onlar aynı zamanda eski komünist ve işçi hareketinin çevre sorununu küçümseyen tavrının da etkisi altındaydılar.

MLPD nin öncül örgütü olan Almanya Komünist İşçi Birliği'nin (KABD) 1972'deki "İlke açıklaması"nda da henüz çevre sorununda tavır yoktu. Fakat Willi Dickhut (KABD' nin kurucusu - BN) Partinin açıklamalarında yer alan "Emek bütün zenginliğin kaynağıdır" şiarını eleştirdi. Ve AMLP'de küçük burjuva çevre hareketinin çevre sorunundaki yaklaşımını eleştirdi. Bunlara rağmen çevre sorununun küçümsenmesi ancak Parti kuruluşunun ideolojik siyasi örgütsel hazırlığı sırasında köklü olarak eleştirildi." ("Felaket Alarmı!", sf: 60-61)

Burada AMLP'nin öncül örgütünde "*Çevre sorununun küçümsenmesi*" nin sorumluluğu önce "*eski komünist ve işçi hareketinden etkilenme*ye" yükleniyor. Sonra basit bir manevra ile KABD'nin ilke açıklamasında çevre sorununun ele alınmaması hatası, Willi Dickhut'un "Emek bütün zenginliğin kaynağıdır" tespitine eleştiri getirmiş olduğu argümanı ile relative ediliyor. Böylece "Felaket Alarmı!"nda Marx'ın "emek bütün zenginliğin kaynağıdır" tespitine getirdiği ve çevre sorunu ile ilgisi olmayan eleştirisinin neden ve nasıl "***İnsan ile doğanın diyalektik birliğinin Marxizmin programatik temellerinden biri haline getirdi.***" olarak değerlendirilebildiğini de öğrenmiş oluyoruz. Böylelikle Willi Dickhut Marx'ın "Gotha programına kenar notları"nda getirdiği eleştiriye atıfta bulunarak çevre sorununda doğru Marksist temele dayanmış olarak gösteriliyor. "*Bunlara rağmen*" diyor Engel sonra "*çevre sorununun küçümsenmesi ancak Parti kuruluşunun ideolojik siyasi örgütsel hazırlığı sırasında köklü olarak eleştirildi.*"

Bu köklü eleştirinin belgeleri nerededir acaba? Biz bu belgelerden bihaberiz! Ama neyse ki Engel bu "köklü eleştirinin" nasıl bir şey olduğunu "Felaket Alarmı!"nda yaptığı şu özetle ortaya koyuyor:

"***MLPD 1982'deki Parti Kuruluşundan itibaren*** *hem ilke hem de mücadele programlarında* ***ilkesel olarak doğru tavır takındı****. İlke Programında şu söyleniyordu: «Doğadan ve doğa kanunlarından yararlanmadaki bilimsel gelişme, sadece anlık doğrudan sonuçlara kilitli olan karı azami hâle getirme yasası ile birleştiğinde doğal çevrenin engel tanımaksızın aşırı derecede sömürülmesine yol açar. Havanın, suyun ve toprağın deformasyonu ve zehirlenmesi, insanlar, hayvanlar ve bitkiler için hep daha tehdit edici boyutlar kazanıyor.» (sf: 7) Kuruluş Kongresi tarafından karara bağlanan Mücadele Programında ise şöyle söyleniyordu: «Etkin çevre koruması ve endüstriyel kirleticilerin güçlendirilmiş kontrolü- Ortaya çıkan bütün zararların sorumlularından tazmin edilmesi.» (sf: 27).*"(sf: 61)

Çevre sorununda "**İlkesel doğru tavır"** Engel'e göre İlke Programında "doğal çevrenin engelsiz aşırı sömürülmesi"nden ve "Kârın azamileştirilmesinden" şikayetlenme ve "*Havanın, suyun ve toprağın deformasyonu ve zehirlenmesi, insanlar, hayvanlar ve bitkiler için hep daha tehdit edici boyutlar kazanıyor"* tespitinin yapılmasından oluşuyor. Burada, emperyalist sistemde bundan başka bir şeyin mümkün olmadığı ve

sağlıklı bir çevre için mücadelenin emperyalist dünya sistemine karşı bir mücadele olarak yürütülmek zorunda olduğu ML-gerçeğinin yanından bile geçilmiyor. Engel'in burada "ilkesel olarak doğru tavır" dediği tavırla her küçük burjuva ekoloji savaşçısı hemfikirdir.

Mücadele Programında yer alan "*Etkin çevre koruması ve endüstriyel kirleticilerin güçlendirilmiş kontrolü- Ortaya çıkan bütün zararların sorumlularından tazmin edilmesi"* talepleri için de aynı şey geçerlidir. Bu, bu sorunda bir Komünist mücadele programı değildir. Bu o gün de bugün de "Club of Rome" ve benzeri kuruluşların önerileriyle uyum içindedir.

AMLP geçmişteki hatalardan gerçekten kopmak ve olumlu yönde ilerlemek için bu sorunda gerçek bir özeleştiri geliştirmek yerine, yarı gönüllü, zoraki "özeleştiri"sini de relative eden "teoriler" geliştirmeyi tercih ediyor. Bunu da Marksizm-Leninizm'in ilerletilmesi yaftası altında yapıyor.

"Felaket Alarmı!"nda daha sonra şunlar deniyor:

"2011'de yayımlanan "Uluslararası Sosyalist Devrimin Şafağı" kitabında, kapitalist üretim ve tüketimin ancak insanlığın doğal yaşam temellerinin kronik bunalımlı tahribatı temelinde işleyebileceği tezi konuluyor.

*«**Birincisi** uluslararası üretimin yeni örgütlenmesi ile **sermayenin aşırı birikimi kronik** hâle geldi: Azami kâr vaat eden yatırım imkânları sermayenin yayılmasının gerisinde kaldı. Bu nedenle doğal kaynakların zenginliğin bir kaynağı olarak **insan ile doğanın yaşamsal gerekli birliğinin sistematik ve çok yönlü olarak yerle bir edilmesi** seviyesinde acımasızca gasp edilmesi, ilk kez **ekonomik** bir **zorunluluk** hâline geldi; tek başına egemen uluslararası mali sermaye azami kârları artık başka türlü gerçekleştiremez hale geldi.*

***İkincisi** küresel çevre felaketine geçiş, **global madde dolaşımlarının ve küresel ekolojik dengenin giderilemez hasarlara** uğradığı bir noktaya ulaşmıştır. Çevrenin krizli tahrip edilmesinde korkunç bir öz dinamik geliştiren ve küresel çevre felaketine dönüşmeyi daha da hızlandıran unsurlar oluşmuştur.» (sf: 190-191)*

*Birinci nokta emperyalist dünya sistemindeki enternasyonalleştirilmiş üretim evresinde sermayenin birikimi yasasındaki bir değişikliği; ikinci madde çevre krizinin gelişmesi vasıtasıyla patlak vermiş olan yeni yasal doğa süreçlerini ele alıyor. **Çevre krizi, kapitalist üretim tarzının** bir yan görüntüsü olmaktan çıkıp, onun **yasal bir görünümünü** hâline geldi!"* ("Felaket Alarmı!", sf: 78-79)

Burada hiç utanmadan ve kanıtlanmadan gayet rahat bir biçimde *"zenginliğin bir kaynağı olarak doğal kaynakların **insan ile doğanın yaşamsal gerekli birliğinin sistematik ve çok yönlü olarak yerle bir edilmesi** sayesinde acımasızca gasp edilmesinin, ilk kez, 'uluslararası üretimin yeniden örgütlenmesi ile' **ekonomik** bir **zorunluluk"*** hâline geldiği iddia ediliyor. [3] Diğer bir deyişle, 1990'dan önce doğa ile çevrenin tahrip ve gasp edilmesi, emperyalizmde bir ekonomik zorunluluk değildi! "Modern", tekelci kapitalizmin ekonomik temel yasasının azami kâr olduğu inkâr edilemez olgusu, bu iddianın tamamıyla zıddı olarak karşısında duruyor.

[3] AMLP'nin yorumuna göre bunun tarihi **1990'lı yılların başı**dır ("Şafak", sf: 9)

Bununla ilgili olarak Stalin, *"SSCB'nde Sosyalizmin Ekonomik Sorunları"* yazısında 1952'de şunları açıklıyor:

"Ortalama kâr oranı yasasının, modern kapitalizmin ekonomik temel yasası olduğu söyleniyor. Bu doğru değildir. Modern kapitalizm, tekelci kapitalizm, üstelik sermayenin organik bileşiminin yükselmesi karşısında düşme eğilimi taşıyan ortalama kârla yetinemez. ***Modern, tekelci kapitalizm ortalama kâr değil, genişletilmiş yeniden üretimi az çok düzenli gerçekleştirmek için gerekli olan azami kârı talep eder.***

Kapitalizmin ekonomik temel yasası kavramına en yakın olan artı-değer yasası kapitalist kârın oluşum ve büyüme yasasıdır. Gerçekten kapitalist üretimin temel çizgilerini belirler. Ama artı-değer yasası çok genel bir yasadır, korunması, tekelci kapitalizmin gelişme koşulları olan en yüksek kâr oranı sorununa değinmez. Bu boşluğu doldurmak için artı-değer yasasının, tekelci kapitalizmin her hangi bir kârı değil, tersine tam da azami kârı talep ettiği göz önüne alınarak, tekelci kapitalizm koşullarına uygulayarak somutlaştırılması ve geliştirilmesi zorunludur. Bu da, modern kapitalizmin ekonomik temel yasasıdır.

Modern kapitalizmin ekonomik yasasının en önemli çizgileri ve gerekleri şöyle formüle edilebilir: Kapitalist azami kârın, kendi ülkesinin nüfusunun çoğunluğunun sömürülmesi, yıkıma uğratılması ve yoksullaştırılması yoluyla, başka ülkelerin, özellikle de geri kalmış ülkelerin halklarının köleleştirilmesi ve sistemli bir şekilde yağmalanması yoluyla ve son olarak da azami kârın garantilenmesine hizmet eden savaşlar ve ekonominin askerileştirilmesi yoluyla azami kârın güvence altına alınması." (Stalin, cilt 15, sf: 329-330, Alm., Türkçesi: Stalin, cilt 16, sf: 313, İnter Yayınları, Haziran 1994, İst.)

Azami kâr için çaba gösterme, insan ile doğa ilişkisi (Bu ilişkinin doğru tanımı: - İnsan doğanın parçası olduğundan - insan ile insanın doğal çevresi arasındaki ilişkidir) bağlamında *"zenginliğin bir kaynağı olarak doğal kaynakların* ***insan ile doğanın yaşamsal gerekli birliğinin sistematik ve çok yönlü olarak yerle bir edilmesi"*** nden başka bir şey demek değildir. Bu tekelci (başka bir tabirle emperyalist) kapitalizmin ekonomik temel yasasıdır. Bu ancak 1990'lı yılların başından beri değil, en başından itibaren emperyalist ekonominin zorunluluğudur.

Sorun olan, doğal kaynakların emperyalist ekonominin gelişmesi aracılığıyla imha edici sömürülmesinin günbegün artması ve insani yaşamın çevre koşullarının hep daha kötü, deyim yerindeyse "yaşamı tehdit edici" hâle gelmesidir. Bu fenomen de "ancak 1990'lı yıllardan beri" bilinir hâle gelmemiştir.

Burjuvazi tarafından finanse edilen Club of Rome'un bilim insanları daha 1972'de – insancıl ve doğal tüm kaynakların şimdiye kadarki denetime tabi olmayan yağmalanması nedeniyle - nasıl " büyümenin sınırlarına" ulaşılmış olunduğunu kanıtladılar. Emperyalist sistemin çerçevesi içinde çevre sorununda belirli reformlardan yana tavır takındılar. Ve söz konusu bu sistem azami azami kâr için çaba göstermeden vaz geçmeksizin reaksiyon gösterdi. Azami kârdan vaz geçme bizzat sistemin ret edilmesi anlamına geleceğinden bunun zaten mümkünü de olmazdı.

Engel ve AMLP'nin ***"İnsan ile doğanın yaşamsal gerekli birliğinin*** (doğrusu: insanın doğal çevresiyle birliğinin BN) ***sistematik ve çok yönlü olarak yerle bir edilmesi"*** nin ilk kez 1990'lı yılların başında ekonomik zorunluluk hâline geldiği şeklindeki teorisi, bu sorunda proletaryanın da hayat-memat sorunu olarak ancak çok

geç kabul eden Marksist-Leninist dünya hareketinin başarısızlığını sadece talihsiz bir kurtarma çabasıdır. Bu, kendi hatalarını göreceli hâle getirmenin bir teorisidir.

Doğal olarak Engel de 'Club of Rome Raporu'nun tarihçesini biliyor. Bununla ilgili olarak "Felaket Alarmı!" 'nda şunları tespit ediyor:

"Küresel çevre krizinin 1960'lı yılların sonu/1970'li yılların başında gelişmesiyle birlikte egemen tekeller de, çevrenin tahrip edilmesinin ve bu gelişmenin sadece kendilerinin kapitalist üretimleri üzerine olumsuz etki yapmaya başlamakla kalmayıp aynı zamanda tüm toplumsal gelişmeyi sekteye uğratmaya başladığını görmek, teslim etmek zorunda kaldılar. Emperyalistler yükselmekteki çevre hareketi nedeniyle kendilerinin siyasi olarak tecrit olacakları tehlikesini kavradılar; buna reaksiyon göstermek zorunda olduklarını gördüler. ...

Her iki İtalyan dünya holdingi Fiat ve Olivetti'nin yönetim kurulu üyesi Aurelio Peccei, OECD genel müdürü Alexander King ve birkaç tanınmış bilim insanının girişimiyle 1968'de «Club of Rome» kuruldu. Bu oluşum kendisini bir «Araştırma ve eylem; yenilik ve inisiyatifler için düşünce fabrika- ve merkezi» olarak tanımladı. « İnsanlığın yaşamaya değer ve sürekliliği sağlanmış bir geleceği için çaba göstermeyi» hedefi olarak belirtti.

«Club of Rome» un inisiyatifi ve Volkswagen Fabrikası Vakfının finanse etmesiyle 1972'de çok dikkat çeken bir araştırma «Limits to Growth» (»Büyümenin Sınırları») yayınlandı. Dr. Donella H. Meadows ve eşi Dr. Dennis L. Meadows çevresindeki 17 angaje olmuş bilim insandan oluşan bir grup şu sonuca vardılar: Önümüzdeki 50-100 yıllık dönem içinde dünya nüfusunu ve onun yaşam standardını felaket boyutunda bir gerileme tehdit etmektedir. Bu alarm sinyalleri veren inceleme ile «Club of Rome», çevrenin kurtarılışının salt toplumdaki bir düşünce değişikliği ile mümkün olduğu hayalini yaymak için dünya kamuoyuna yöneldi.

«Yaşam alanımızın nicel sınırları hakkında berrak bir kavrayışın ve onun yük kaldırabilirliğinin tarafımızdan aşırı derecede zorlanmasının beraberinde getirdiği trajik sonuçların, insan davranışında özsel bir değişikliğe ve bunun sonucunda da şimdiki toplumun tüm yapısının değişmesine götüren yeni düşünce alışkanlıklarının gelişmesine yol açacağından eminiz». (www.nachhaltigkeit.info/artikel/meadows_u.a_grenzen_des_wachstums_1972_1373.htm 31 Ocak 2014)". (sf: 229-230)

"Dünya çapındaki çevre hareketi tekellerin ve onların politikacılarının kendilerine güvenini sarstı. Yürüttükleri çevre siyaseti ile halk nezdinde inanılırlıklarını önemli ölçüde yitirdiler ve sonra çevre siyasetinin ulusal ve uluslararası olarak kapsamlı bir kurumsallaştırılması yoluyla inanılırlıklarını yeniden kazanmaya çalıştılar. ***Kapitalist ekonomi ile ekolojinin birleşebilirliği*** *çizgisini propaganda ettiler ve bu hayalin değerini «sürdürebilirlik» kalite mührü ile daha da yükselttiler. Gerçekte yaptıkları ise çevreyi koruma politikasının sinik bir tavırla "Çevre korunmasına evet, ama bu tekelci sermayenin kârları bundan zarar görmediği, yani artmaya devam ettiği sürece" mottosu altında kurallara bağlamak oldu.*

Emperyalist ekolojizmin değişimleri:

Kapitalist kâr ekonomisi insan ile doğanın birliği konusunda giderek büyüyen ölçüde çelişkiye düştü. ***Egemenler****, kendilerinin hükümranlık sisteminin sürekli olarak istikrarsızlaşmasını göze almaksızın* ***çevre politikası bakımından artık eski tarzda hükümet***

***etmeyi devam ettiremez duruma geldiler**."* (sf: 231-232)

Hepsi iyi ve doğru. **Sadece bir şey eksiktir:** Yüksek finans çevrelerince sponsorluğu yapılan "bir kaç bilim insanı" "alarm sinyalleri veren" raporlarını sunduklarında, bu sorunda Marksist-Leninistlerin pozisyonu neydi? Burjuvaziden daha ileride miydik? Erkence ve onlardan önce sorunu kavrayarak işçi sınıfını olguların bilgisi ile donatabildik mi? Hayır! Çevre sorunu bizim için, burjuva bilim insanları alarm zilleri çaldığında yan, ikincil bir sorundu. Bu, her şeyden önce işçilerin sınıf mücadelesinin en önemli sorunlardan biri olarak kavranmadı. Olgu budur!

"Felaket Alarmı!" kitabında devamen enerji siyasetinde küçük burjuva, yüzünü geriye dönen bir eleştiri yapılıyor. Şöyle deniyor:

"Yenilenebilir enerjiler de, enerji holdingleri azami kârları elde edebilmeyi sürdürmek için birinci planda teşvik edilirler. (Bu olgudur. Ama enerji holdinglerinden bunun dışında bir şey mi bekliyoruz? BN) *Onlar her şeyden önce çevreyi koruma anlamında çoğu kez işe yaramaz **merkezleştirilmiş büyük-ve devasa/mega projeleri** geliştirip teşvik ettiler. Örneğin **alternatif enerjiyi ademi merkeziyetçi olarak daha küçük birimlerle üretmek yerine** üretilen elektriği yeni elektrik hatlarıyla karaya ulaştırmak zorunda olan denizde kurulu Offshore-Rüzgâr Parkları teşvik ediliyor."* (sf: 234)

Stefan Engel'e göre gelecekteki sosyalist dünya cumhuriyetinin enerji politikası alternatif enerjilerin her şeyden önce *"ademi merkeziyetçi, daha küçük birimler"*le kazanılmasından oluşur. Bu, örneğin, güneş-, rüzgâr-, su-, dalgalar-enerjisi ve diğer yenilenebilir kaynakların üretilmesinde pekâlâ anlamlı olabilecek merkezileştirilmiş büyük ve mega projeleri anlamayan ve ret eden küçük burjuva ve gerici bir ütopyadır.

Burada ilginç olan, *"Felaket Alarmı!"* nın başka bir yerinde şu doğru saptamanın da bulunmasıdır:

*"**İşçi hareketi karşısındaki burnu büyüklük** çevre hareketini sadece zayıflatır. Bu burnu büyüklük çoğu kez, insan ile doğanın birliğinin yeniden kurulmasının maddi temeli ancak modern üretici güçler ve teknik ilerleme temelinde yaratılabilecek olmasına rağmen, bunların reddi ile el ele gider. **Ekolojik küçük üretim kendi ihtiyaçların bizzat kendinin karşılaması vasıtasıyla kurtuluş sadece gerici bir düştür.**"* (sf: 268)

Engel, bir ve aynı "gerici düş"ü sözü geçen kitapta bizzat kendisinin gördüğünün farkına bile varmıyor!

4. Emperyalist dünya sisteminde yeni bir başlıca çelişki mi?

Emperyalizm ve onun biricik alternatifinin proleter dünya devrimi olduğu çağda yaşıyoruz.

Stalin'in *" en önemlileri"(Alm. Die wichtigsten)* (Bkz: Stalin, Eserler, cilt 6, sf: 65, Alm.) olarak adlandırdığı emperyalist sisteme ait *"başlıca " (Alm.: hauptsächliche)* çelişkileri şimdi ele alıyoruz. *"Uluslararası Komünist Hareketin Genel Çizgisi Üzerine Polemik"* te Çin KP tarafından *"temel çelişmeler" (Alm.: grundlegende)* kavramı da kullanıldı [4]. Stefan Engel başlıca çelişkilerden söz ediyor.

Biz burada AMLP'in kavramını kullanıyoruz ve bu kavramlar üzerine tartışmayı bir yana bırakıyoruz. Tüm bu kavramlar bir ve aynı şeyi kast ediyorlar. Bizim için burada kavram tartışması değil, içerikler söz konusudur.

Emperyalist sistemin bu başlıca /temel/ en önemli çelişkileri bu asalak sistemin proleter dünya devrimi ile yerle bir edilmesine ve proletaryanın dünya diktatörlüğünün kurulmasına, her türlü diktatörlüğün kaldırılması, her devletin giderek sönüp gitmesi, özgür bireylerin dünya çapında özgür birliği yoluna, komünist topluma gidiş yoluna götürecektir. Kesintisiz devrimin bu çok uzun yolunda ilk adım, bu gün burjuvazinin sınıf iktidarını burjuva diktatörlüğünün en çeşitli biçimlerinde uyguladığı ülkelerde, iktidarın proletarya devrimi yoluyla proletarya tarafından üstlenilmesidir.

Emperyalizmde ona karşı devrimin iki ana akımı vardır. **Bu iki devrim akımı** nesnel olarak bir yanda sömürenler ve ezenler, diğer yanda ise sömürülenler ve ezilenler arasındaki iki temel/esas/başlıca çelişki temelinde gelişir.

Birinci esas çelişki burjuvazi ile proletarya veya sermaye ile emek arasındaki uzlaşmaz çelişkidir. Emperyalist sistem içindeki ülkelerin hepsinde var olan bu çelişme, en fazla gelişmiş kapitalist-emperyalist ülkelerde gelişmiştir. Bu çelişki ve proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf mücadelesi bu ülkelerde proletarya diktatörlüğünün kurulması hedefine dolaysız olarak sahip olan sosyalist devrimlere götürür.

Emperyalist dünya sisteminin çekirdek ülkelerindeki sosyalist devrimler proleter dünya devriminin bir ana akımıdır.

Emperyalist dünya sistemindeki **ikinci esas çelişki,** bir yanda az sayıdaki emperyalist güçler ile diğer yanda emperyalizme bağımlı – bu bağlamda bağımlılığın biçimleri çok çeşitlidir - ezilen halklar arasındaki çelişkidir. Stalin bunu şöyle adlandırıyor: *"Bir avuç hâkim. 'uygar' ulus ile dünyanın yüzlerce milyon sömürge ve bağımlı halkları arasındaki çelişki."* (Stalin, cilt 6, sf: 65, Alm., Türkçesi: Stalin, cilt 6, "Leninizmin Temelleri", sf: 11, İnter Yayınları) Bu esas çelişki ve ezilen halkların emperyalist baskıya karşı mücadelesi bu ülkelerde, eğer onlar proletarya önderliğinde gerçekleşirse, anti-emperyalist, demokratik devrimlere götürür. Bu devrimlerden bu ülkelerde artık burjuvazinin diktatörlüğü olmayan, fakat aynı zamanda henüz proletarya diktatörlüğü de olmayan demokratik halk diktatörlükleri ortaya çıkar. Ezilen halkların anti-emperyalist, demokratik devrimleri nesnel olarak proleter dünya devriminin ikinci ana akımıdır.

Emperyalizmin çekirdek ülkelerindeki sosyalist devrimler ve emperyalizme bağımlı ülkelerdeki anti-emperyalist, demokratik devrimler karşılıklı olarak birbirlerini etkiler ve desteklerler ve proleter dünya devrimi ana akımı içinde birleşirler.

Devrim ile karşı-devrim arasındaki bu temel çelişmelerin yanına bir diğeri çelişme daha katılır:

"Çeşitli mali gruplar ve emperyalist güçler arasındaki çelişki". Bu çelişki

"Emperyalistlerin birbirlerini karşılıklı olarak zayıflatmasına, genel olarak kapitalizmin pozisyonunun zayıflamasına, proleter devrim saatinin yakınlaşmasına ve bu devrimin pratik bir zorunluluk hâline gelmesine" (Stalin, cilt 6, sf: 65 Alm., Türkçesi: Stalin, age.,

[4] Bakınız: "Uluslararası Komünist Hareketin Genel Çizgisi Üzerine Polemik", sf: 7, 1965, Oberbaum Yayınevi, Alm., Türkçesi: age, sf: 11, İnter Yayınları, Temmuz 1988, İst.

sf:11) yol açar.

Önceki iki temel/en önemli/esas/ -onlar nasıl adlandırılırsa adlandırılsın fark etmez – çelişkinin tarsine bu üçüncü çelişki, devrim ile karşı-devrim güçleri arasındaki bir çelişki değil, karşı-devrim güçlerinin kendi içerisindeki bir çelişkidir. Bu çelişki, karşı-devrimi zayıflatarak ve proleter devrimin zaferinin koşullarına avantaj sağlayarak **doğrudan değil, dolaylı olarak** proleter devrime yardımcı olabilir.

Bu üç temel çelişmeye, ikinci dünya savaşından sonra sosyalist ve demokratik halk devletlerinden oluşan *"sosyalist kamp"* ortaya çıktığında bir **dördüncüsü** eklendi:

"Sosyalist ve emperyalist kamp arasındaki çelişkiler." (Polemik, sf: 7, Alm., Türkçesi: age, sf: 12)

Bu dördüncü çelişki emperyalizmin iç bir çelişmesi değil, bilakis devletsel olarak örgütlü biçimde birbirleri karşısında duran iki temelden farklı toplumsal sistem arasındaki bir zıtlıktır. Doğal olarak sosyalist bir kampın varlığı henüz onun zafer kazanmadığı emperyalizmin ülkelerinde, proleter devrime avantaj sağlamaktadır.

Ne var ki bu sosyalist kamp sadece yaklaşık olarak 1950'li yılların ortasından en geç 1960'lı yılların başına kadar mevcuttu. Bugün artık tek bir sosyalist devlet bile yoktur. Bundan dolayı bugün ancak emperyalizmin başlangıç zamanlarındaki gibi emperyalist sistemin en önemli veya temel veya esas çelişmelerinden söz edebiliriz.

Stefan Engel şimdi "Felaket Alarmı!"nda yeni bir "esas" çelişki keşfediyor. Bununla ilgili olarak kitapta şunlar deniyor:

*"Çevre krizinin tüm baş özelliklerinin ve diğer faktörlerinin hızlandırılmış gelişmesi farkına vardırmaksızın **yaşam süreçlerinin hepsini ve tüm insanların yaşamını** sorgulanır hale getiriyor. Küresel **çevre krizinin küresel bir çevre felaketine** dönüşme süreci **yeni bir evreye** girmiştir. İnsanlık çoktan beridir artık nitel bir sıçrayışın başında bulunmuyor, bilakis **insan ile doğanın birliğinin çok yönlü çözülmesinin tahrip edici sürecinin tam göbeğinde** bulunuyor. Dünya hızlı bir şekilde küresel bir çevre felaketine doğru sürükleniyor. Bugünkü bilgi seviyesine göre tamir giderilemez hasarlar daha bugünden insanlığı sürekli, kısmen varlıksal tehlikelerle karşı karşıya getiriyor ve gelecekteki kuşakların sırtlarına ağır ipotekler yüklüyorlar.*

*«İnsanlığın küresel bir çevre krizi vasıtasıyla tehdit edilmesiyle birlikte emperyalist dünya sisteminde yeni esas bir çelişki ortaya çıktı: **Kapitalist üretim tarzı ile insanlığın doğal yaşam temelleri arasındaki çelişki.**» («Uluslararası Sosyalist Devrimin Şafağı», sf: 206)*

Tek başına egemen uluslararası mali sermaye, tüm insan yaşamının gerçekten tehdit altında bulunmasını çok yönlü kavramak ve felaket yönünde gelişmeyi geri döndürme iradesine sahip değildir ve geri döndürme durumunda değildir.

Oysa kitleler küresel bir çevre felaketi içinde çöküp gitmek istemiyorlar. Onlar buna karşı direnecekler ve er veya geç aktif mücadeleye girişeceklerdir." (sf: 227-228)

Burada hiçbir yanlış anlamaya mahal vermeksizin *"yeni"* bir *"esas çelişki"* "kapitalist üretim tarzı ile insanlığın doğal yaşam temelleri arasındaki çelişki" nin ortaya çıkmış olduğu iddiası ileri sürülüyor.

Materyalist diyalektikte çelişkinin özü, çelişkinin birbiriyle mücadele eden iki yanı ile tanımlanıyor. Örneğin proletarya / burjuvazi çelişkisinde veya ezilen halklar / em-

peryalizm çelişkisinde olduğu gibi.

Bir yanda bir üretim tarzının, diğer yanda ise insanlığın doğal yaşam temellerinin bulunduğu bir çelişki öylesine genel ve sınıfsal olarak öylesine belirsizdir ki, buna saçmalık denir.

Böylesi bir çelişki temelinde, hangi gelişme dinamiğinin ortaya çıkması gerektiğini lütfen söyler misiniz? "İnsanlığın doğal yaşam temelleri"nin şimdi "kapitalist üretim tarzına karşı bir mücadele geliştirmesi mi gerekiyor? Çok felsefi görünüme bürünerek ileri sürülen bu laf kalabalığı normal insan diline çevrildiğinde ortaya saçmalıktan başka bir şey çıkmıyor.

Çevre sorunu doğal olarak insanlığın hayatta kalmasının en önemli sorunlarından biridir ve proletarya ile ezilen halklar emperyalist dünya sisteminin yerli bir edilmesi mücadelelerinde bu sorunu – örneğin ulusal sorun, kadın sorunu, her türlü baskıya karşı mücadelelerinde olduğu gibi, devrimci sınıf mücadelesinin ayrılmaz, önemli bir parçası olarak kavramak ve yürütmek zorundadırlar. Ama bunun için yeni esas çelişkilerin icat edilmesine ihtiyacımız yoktur.

AMLP'nin çevre sorununun önemi üzerine dikkat çekmesi ne kadar övgüye layık ise, onun teorik icatları bir o kadar gereksiz ve yanlıştır.

5. Çevre sorununda ittifak meselesi

Çevre sorunu, insanlığın doğal yaşam temellerinin tahrip edilmesi, sadece işçi sınıfı ve ezilen halkları değil, esasta tüm insanlığı ilgilendirmektedir. Bu sorun insanlığın varlığı ve geleceği sorunudur. Ne var ki emperyalistler için her zaman en kısa süre içinde azami kâr her şeyin önünde gelir. Bu, emperyalist ekonominin özüdür. Diğer her şey ikincildir.

Tam da böyle olduğundan çevre sorununda sadece bir çözüm vardır: Emperyalist dünya sisteminin proleter dünya devrimi ile yerle bir edilmesi. Bu devrimin iki esas öğesi sosyalist devrimler ile anti-emperyalist, demokratik devrimlerdir. Sosyalist veya anti-emperyalist, demokratik devrimler için mücadelede, insanlığın doğal yaşam temellerinin tahrip edilmesine karşı mücadele, bu devrim mücadelelerinin önemli bir parçası olarak kavranmak ve yürütülmek zorundadır. Aynı zamanda emperyalist sisteme karşı bir mücadele olarak yürütülmeyen bir "çevre mücadelesi" yarım, güdük bir mücadeledir. Proletarya ve ezilen halklar proletarya önderliğinde tabii ki çevre sorununda reformlar ve reformcuklar için de mücadele edecek ve bu reform mücadelelerinde burjuva-küçük burjuva çevre aktivistleri ile zaman zaman eylem birlikleri yapacak ve ittifaklara girecektir.

Fakat bu eylem birlikleri ve ittifaklarda kitlelere şu gerçeği açıklamak görevimiz vardır: Çevre sorununda da gerçek, uzun vadeli alternatifler şunlardır: Ya barbarlık içinde çöküp gitmek ya da sosyalizm. Emperyalist sistem çevre sorununda da baş düşmandır. Her kim sağlıklı bir çevre için mücadele etmek istiyorsa, emperyalizme karşı mücadele etmek zorundadır.

Ne yazık ki biz komünistler çevre hareketi içinde çok zayıf bir etkiye sahibiz,

Çünkü

a) İşçiler ve emekçi halkların devrimci sınıf hareketi bir bütün olarak dünya çapında çok geri bir düzeye sahiptir ve

b) çünkü bizler sınıf hareketi içinde çok zayıf olarak örgütlenmiş durumdayız ve bu hareket içinde sağlıklı bir çevre için mücadelenin önemini yerleştirmeyi beceremedik.

Bunun sonucu dünya çapındaki bugünkü çevre hareketinin genelde ve esas olarak bir burjuva, küçük-burjuva hareket olmasıdır. Çevre hareketi her şeyden önce bazı emperyalist merkezlerde kitle hareketi olarak en güçlü hareketlerden biri olduğundan, biz komünistlerin bu hareketlerin içine girmek ve komünist düşünceleri bu hareketlerin içine taşımak görevimiz vardır. Fakat bu hareketlerin sınıfsal nitelikleri hakkında hiç hayale kapılmamamız veya böylesi hayaller yaymamamız gerekir. İşçi sınıfı içinde ve ezilen halkların devrimci hareketleri içinde komünistler önder güç haline gelmeden çevre hareketinin sınıf karakterinde de bir şey değişmeyecektir. Bugünkü gerçek koşulların somut tahliline dayanan kesin görüşümüz budur.

"Felaket Alarmı!"nda Engel bu soruna ilişkin olarak şu değerlendirmeyi yapıyor:

*"**Çevre hareketi** yekpare bir sınıf temeline sahip değildir, tersine o **proleter**, **küçük burjuva** ve **burjuva çevre hareketini kapsıyor.** Doğal yaşam temellerinin tahrip edilmesindeki ortak eleştiri nedeniyle bu mümkündür de. Çevre krizinin yaratıcıları her şeyden önce uluslararası mali sermaye, onun burjuva partilerindeki, devlet aygıtındaki ve modern kitlesel medya kuruluşlarındaki temsilcileri ve yardakçılarıdır; bu nedenle bunlar çevre hareketinin bir parçası olamazlar. Tersine: Yalnızca onların çevreyi tahrip edici egemenliğini kamufle etmeye yarayan "yeşile boyama"cılıkları («Greenwasing») teşhir edilmek zorundadır.*

*Proleter sınıf bilincinden farklı olarak, çevre bilincinde sadece çeşitli gelişme basamakları değil, aynı zamanda esaslı çelişkiler de vardır. Çevre hareketi içinde birbiriyle uyuşan talepler yanında **birbirine zıt sınıf çıkarları** da vardır.*

*Bu olgu kaçınılmaz olarak **proleter düşünce tarzı ile küçük-burjuva veya emperyalist ekolojizm arasındaki mücadeleye** götürür. Düşünce tarzı konusunda nesnel olarak yürüyen bu çok katmanlı mücadele ancak bilinçli olarak yürütülürse, çevre bilinci bugün gerekli olan seviyeye kavuşabilir ve daha da yüksek seviyelere doğru gelişebilir.*

Proleter düşünce tarzı çevre hareketi içinde ne kadar güçlü etki kazanırsa, çevre bilincinin düzeyi bir o kadar yükselebilir ve yeni çevre hareketinin yaygınlaşması ve mücadele gücü bir o kadar daha hızlı büyür.

Sınıf bilincine yeni talepler

***İşçi sınıfının sınıf bilincinin** derecesi kitlelerin **çevre bilincinin** seviyesini esas olarak belirlemektedir. Bugünkü koşullar altında **proleter sınıf bilincinin olgunluk derecesi işçi hareketinin çevre bilincine de esas olarak** bağlıdır.*

Sınıf bilinçli her işçi enternasyonalleştirilmiş üretim tarzı çerçevesindeki sınıf mücadelesinin bir ulusal bir de uluslararası yana sahip olduğunu kavramak zorundadır. Uluslararası mali sermayenin küçük bir kesimi kapitalist dünya üretimine ve emperyalist dünya sistemine tek başına hükmetmektedir. Her emperyalist ülkede orada yerleşik uluslararası üst-tekeller devlet aygıtını bütünüyle kendilerine tabi kıldılar ve kendilerinin organları devletin organları ile kaynaştı. Onlar tüm toplum üzerinde, evet, daha zayıf tekeller ve

tekelleşmemiş burjuvazi üzerinde de kendi diktatörlüklerini kurdular.

Ulusla arası üst- tekeller bu ulusal iktidar temelinden yola çıkarak dünya pazarından daha büyük paylar kapma ve siyasi nüfuz bölgelerini genişletmek uğruna dalaşıyorlar. Kendilerine karşı kararlı bir şekilde karşı koyabilecek tek güç uluslararası proletaryadır. Tabii eğer o, uluslararası üst- tekellerin devasa üretim merkezlerinde yoğunlaşmış bulunan uluslararası sanayi proletaryasının önderliğinde dünyanın tüm ezilenleriyle devrimci bir ittifak kurabilirse.

Eğer işçi sınıfı «devlet meseleleri üzerinde etkin olmak » istiyorsa (Lenin, Eserler, cilt 2, sf:106, Alm.) kendi ülkesindeki egemen tekellerin iktidarını devirmek ve uluslararası sınıf kardeşleriyle birlikte uluslararası sosyalist devrimin zaferi uğruna mücadele etmek zorundadır.

İşçi sınıfı, sömürü ve baskıdan kurtulmak için hem ücretli emek sisteminin hem de burjuva aile düzeninin üstesinden gelmek zorundadır. İşçi sınıfı kendisini, ancak kadınlar da kendilerini kurtarırlarsa ücretli emek sömürüsünden kurtarabilir– ve tersi –.

Sınıf bilinçli işçiler bugün, sosyal sorunun çözümünün, ekolojik sorunun çözümüne, çevre felaketi tehdidine karşı mücadeleye en sıkı bir şekilde bağlı olduğunu kavramak zorundadır. İnsan ve doğanın hoyratça sömürülmesi, emperyalist dünya düzeninin karakteristik bir özelliği hâline geldi. Ancak emperyalizmin yıkılmasıyla bu hoyratça sömürüye son verilebilir. Ancak sosyalist / komünist bir toplum, insan ile doğanın birliğini koruyabilir ve durmaksızın daha ileri bir seviyeye geliştirebilir.

Sosyalizm / komünizm için mücadele, bugün işçi sınıfının her zamankinden daha fazla, istisnasız tüm eski sosyalist ülkelerde yaşanmış olan revizyonist ihanetten ve kapitalizmin restorasyonundan çıkarılan tarihi derslere sarılmasını gerektirmektedir...

Bunun için işçi sınıfı bugün uluslararası tekellerin yeni egemenlik yöntemi olarak çok yönlü örgütledikleri küçük burjuva düşünce tarzı sistemiyle başa çıkmak zorundadır. İşçi sınıfının her şeyden önce modern Antikomünizmle hesaplaşması gerekmektedir. Çünkü modern Antikomünizm, işçi hareketinin kapitalist sömürü toplumu ötesine geçen her türlü perspektifini çalmakta, işçi hareketinin ilerlemesini sekteye uğratmakta ve onu ezmeye çalışmaktadır.

2012'ye gelindiğinde kamuoyu yoklamalarında fikri sorulanların yüzde 35'i çevre sorununu «Almanya'daki en önemli problem» olarak gördüğünü söylüyordu. (Federal Çevre Dairesi, «2012 Almanya'sında çevre bilinci », sf: 18) Bu oran 2002'de henüz yüzde 14 idi. ***Kitlelerin*** *bu* ***çevre bilinci*** *resmi hükümet propagandasına karşı artan bir şekilde bağışıklık kazanıyor."* (sf: 270-273)

" Marksist-Leninistler ***anti-faşist temelde*** *kurulacak geniş ve bağımsız* ***mücadeleci*** *bir* ***çevre hareketi*** *için çalışıyorlar. Bu hareket çevreye duyarlı insanların kitlesini ve de gittikçe daha fazla işletmelerden işçileri kapsamalıdır. Çevre bilinci en iyi şekilde mücadele temelinde gelişir. Küresel çevre felaketi tehdidine karşı aktif direniş,* ***uluslararası devrimin hazırlanması ve gerçekleştirilmesinin*** *bir* ***okulu*** *hâline gelebilir. "* (sf: 273)

Engel ve AMLP'nin pozisyonunun bağlantı içinde görülebilmesi için burada çok uzun ve ayrıntılı alıntıladık. Buradaki esas sorun AMLP'nin genel çizgisinde bulunuyor.

Bu çizginin temel unsurları şunlardır:

— Düşünce tarzı uğruna mücadele

— Emperyalizmin gelişmesinde yeni bir evrenin kurgulanması.

— Bugün, *"uluslararası üst- tekellerin tüm toplum üzerinde, evet daha zayıf tekeller ve tekelleştirilmemiş burjuvazi üzerinde de, kendi diktatörlüklerini kurdukları"* iddiası.

AMLP bu temeller üzerinde çevre mücadelesi için şu sonucu çıkarıyor: *"Marksist-Leninistler **anti-faşist temelde** kurulacak geniş ve bağımsız **mücadeleci** bir **çevre hareketi** için çalışıyorlar."*

Yani AMLP çevre sorununda **anti-kapitalist ve anti-emperyalist temel**de bir çevre hareketi değil, hedefinde sadece *"uluslararası üst- tekeller"* bulunan bir çevre hareketi öneriyor!

AMLP ne bir eksik ne bir fazla, içinde *"daha zayıf"* tekellerin ve tekelleştirilmemiş burjuvazinin pekâlâ yer bulabileceği bir ittifak öneriyor! Bunun önkoşulu sadece mücadeleci ve anti-faşist bir temeldir! AMLP'nin çevre sorununda ML-ler için tespit ettiği görevler ve ittifak önerisi böyledir. Peki, gerçekte çevre sorununda Marksist-Leninistlerin acil görevi nedir!

Bu sorunda bugün bizim görevimiz her şeyden önce işçi sınıfı içinde Marksist-Leninist partilerin inşasında işçileri komünist çevre bilinci ile donatmaktır. AMLP ise yeni bir kılıfa büründürülmüş yanlış devlet tekelci kapitalizmi (Stamokap) teorisine uygun fantastik ittifaklar önermektedir.

6. "Anti-faşist temelde mücadeleci çevre hareketinin" örgütü olarak çevre sendikası mı?

"Felaket Alarmı!"nda mücadeleci çevre hareketinin örgütlenme biçimi olarak bir ***"çevre sendikası"*** öneriliyor. Stefan Engel'in "düşünce tarzı"nı bağlantı içinde anlayabilmek için yine uzun bir alıntı:

*"**Vatandaş girişimleri*** (Almancası: "Bürgerbewegung" Almanya'da somut problemler temelinde oluşan, partilerden bağımsız, sivil toplum hareketleri olarak gelişen hareketlere bu ad veriliyor. -BN) *çoğu kez sınırlı bir süre için örgütlenmiş olup kendilerini bir veya az sayıda sorun üzerinde yoğunlaştırıyorlar. Bu, daha fazla, girişimin konusu olan sorundan dolaysız olarak etkilenenleri etkinliklerin içine çekmek ve daha somut hedefler formüle etmek için anlamlı olabilir. Oysa belirleyici olan **çevre bilincinin yeni** bir **niteliği** ve **uluslararası mali sermayenin üstesinden gelecek** bir **gücün** inşasına katkı sağlayacak sürekli örgütlenme biçimleridir. Ulusal çapta güçlü bir çevre siyaseti mücadele örgütünü yaratmak başarılabilirse, bu, uluslararası olarak örgütlenmiş çevre hareketi ile işbirliği yapabilir ve etkinliklerini koordine edebilir. Bu çerçevede bunun içinde faal daha küçük inisiyatiflerin de etkili aydınlatma çalışması yapmak ve mücadeleleri yönetmek olanakları büyür. Bu diğer taraftan felaketin önünün alınabilmesi için acil olarak gerekli özgüveni güçlendirir.*

*Almanya'da partiler üstü, demokratik ve mali bakımdan bağımsız bir **çevre sendikası** inşa etmek önerisi ilk kez Ekim 2011'deki 2. Uluslararası Çevre Konsey'inde getirildi. Sendikalar geleneksel olarak, içlerinde emekçilerin en temel çıkarlarını savunmak ve yaşam koşullarını iyileştirmek için birleştiği sınıf örgütleridir. Sendikalar örgütlülük ve ortak mü-*

cadeleden yanadırlar.

Bir çevre sendikası, gerekli olan kendini değiştirmenin en temel unsurlarını içinde taşıdığından kitlelerin çevre mücadelesinde ileriye doğru önemli bir adım olabilir. Böyle bir çevre sendikası

- *Sorunun esas yaratıcısı olan, uluslararası mali sermaye ve burjuva devletleri hedef almak zorundadır ve emperyalist ekolojizme teslim olmamalıdır. Çevre sendikası uluslararası sanayi proletaryası şahsında çevre mücadelesinde ana güç hâline gelmesi gereken gücü örgütlemelidir.*
- *O, giderek daha fazla bölük-pörçük hale gelen çevre aktivistlerini yekpare ve etkili bir örgüt içinde birleştirebilir.*
- *O, kendi içinde örgütlü işçilerin, nüfusun tüm kesimleriyle ve çevre sorununda zaten aktif hale gelmiş insanlarla birlikte geniş bir ittifak içinde bir araya gelmesini mümkün kılar.*
- *O, üyelerini ve ilgi duyan kamuoyunu karmaşık çevre problemi ve gerekli çevre mücadelesi hakkında aydınlatır ve küçük burjuva ve emperyalist ekolojizme karşı bir set oluşturur.*
- *O, en aktif güç olarak gençliği onun özel ilgi duyduğu yaşamaya değer bir gelecek için örgütleyebilir.*
- *O, İşçi hareketinin mücadele biçimlerini üstlenen ve taleplerinin gerçekleşmesi için kullanan güçlü bir mücadele örgütü olacaktır.*
- *O, sosyalizm hedefini sendikal hareketin sağlam, ayrılmaz eşdeğer bir parçası olarak kendisinin çalışmasına dâhil eder. Her üyenin, kendisini programatik olarak deklare etmek zorunda kalmaksızın veya sosyalist bir gelecek için mücadele eden üyeleri dışlamaksızın, toplumsal bir alternatif üzerine tartışmasını teşvik eder.*

Böylesi bir çevre sendikası, faaliyet alanı birinci planda işçi ve hizmetlilerin ücret ve çalışma koşulları olduğundan ***sanayi veya başka bir DGB*** *(Alman Sendikalar Birliği –BN)****-sendikalarına rakip*** *olmaz. Üretimdeki çevreye zararlı maddelere karşı veya sağlığa zararlı çalışma koşullarına karşı mücadelede savunulan çıkarlarda bir çakışma olursa, çevre sendikası* ***ortak mücadele temelinde*** *sanayi sendikaları ile* ***işbirliğini*** *arayacaktır."* ("Felaket Alarmı!", sf: 274-275)

Çevre sorununda Marksist-Leninistlerin bugün en öncelikli görevi nedir? Proleter dünya devriminin öznelerinin, yani işçi sınıfı ve ezilen halkların çevre sorunundaki bilincini yükseltmek ve keskinleşmektir. Görev, proletarya ve ezilen halkların tüm sınıf örgütlerinde, yani komünist partilerinde ve komünist örgütlerde, sendikalarda, anti-emperyalist cephe organizasyonlarında, kooperatiflerde vb. çevre sorununu insanlığın bir hayatta kalma sorunu olarak mücadele programlarında pekiştirmektir. Komünistler açısından "ücret ve çalışma koşulları için " bir mücadele (sendikalar) ve "sosyalizm veya halk demokrasisi için" bir diğer mücadele (partiler) ve "çevre için" bir diğer mücadele değil; bilakis hepsinin ayrılmaz mücadele cepheleri olarak birlikte olduklarını kavramak zorundayız. Sınıf bilinçli proletarya ancak tüm mücadeleleri kendisinin sınıf mücadelesinin parçası olarak kavrar ve yürütürse, o zaman emperyalizmi alt edebilir.

Şu an var olan sendikalarda insanlığın yaşam temellerinin yerle bir edilmesine karşı

mücadeleyi kendilerinin esas görevlerinden biri olarak kavrayıp, ücret ve iş ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi mücadelesinde olduğu gibi bu sorunu da programlarına almaları için mücadele etme yerine, özel bir "çevre sendikası" kurmak, bütünüyle yanlış bir siyasettir. Kabul edilmeli ki zor bir görevden karşısında teslim olma, kolay yola sapmaktır bu. İşçilerin mevcut bulunan kitle örgütlerinden bağımsız ve onların dışında bir çevre sendikası kurma düşüncesi, "daha zayıf tekeller ve burjuvazinin tekelleştirilmemiş kesimi"ni müttefik olarak gören yanlış bir ittifak politikası ile de bağıntılıdır.

Somut belli noktalarda birlikte gidilebilecek küçük burjuva çevre hareketi ile ilgili olarak, bunun için zaten daha şimdiden zayıf olan sendika hareketini bölmekten ve daha fazla zayıflatmaktan başka bir şeye yaramayacak olan çevre mücadelesi için ayrı, özel bir "çevre sendikası"na gerek yoktur. Eğer çevre mücadelesi için yeterli güç varsa, içlerine girilip çalışılabilecek ve içlerine komünist düşüncelerin taşınabileceği, kendi aralarında bağlara sahip yeteri kadar "çevreci" kitle örgütü vardır. Örneğin BUND, Greenpeace vs. Bugünkü şartlarda AMLP'nin önderliğinde kurulacak bir çevre örgütü, olsa olsa içinde ancak MLPD'ye yakın olan insanların yer alacağı, AMLP'nin yeni bir "kitlesiz kitle örgütü"nden başka bir şey olamaz.

7. Kime karşı kiminle? Yeni Strateji!

"Felaket Alarmı!"nda sunulan *"Çevre felaketi tehdidine karşı mücadele için program"*da şunlar öneriliyor:

"Çevrenin etkin bir şekilde korunmasının ve insanlığın çevre felaketinden kurtarılmasının önünde yalnızca uluslararası mali sermayenin tek başına egemenliği duruyor. *Kâr ekonomisine karşı mücadelede aktif çevre koruması! Çevre hasarlarının ortadan kaldırılmasının bedelinin bu hasarlara sebep olanlar tarafından ödenmesi! Küresel çevre felaketi tehdidine karşı dünya çapında aktif direniş! Toplumsal düsturu insan ile doğanın birliği olan sosyalist bir toplum düzeni için mücadele! "* (sf: 279)

Yani ne bir eksik ne bir fazla AMLP için etkin bir şekilde çevreyi koruma ve insanlığın çevre felaketinden kurtarılması için mücadelenin **biricik düşmanı tek başına egemen olan uluslararası mali sermaye**dir. Sistem olarak emperyalizm değil, genel olarak kapitalizm hiç değil; hayır, uluslararası mali sermaye tek başına ve biricik olarak düşmandır! "Daha zayıf tekeller ve burjuvazinin tekelleştirilmemiş kesimi" bu resimde AMLP'nin "uluslararası sosyalist devrimi"nin de yeni müttefikleridirler!

Engel, kendisinin "çok kapsamlı araştırmalarından" sonra, birçok hâlde daha güçlü tekellerin kimi pis işlerinin (örneğin transport, depolanma ve çöp imha etme alanında) tam da *"daha zayıf tekeller ve burjuvazinin tekelleştirilmemiş kesimi"* tarafından hâl edildiğini; yani bu kesimlerin de çevre sorununda sorunun sebepleri içinde yer aldıklarını, bunların da keza bunların uluslararası mali sermaye gibi etkili bir şekilde çevre korunmasının yoluna taş koyduklarını bilmiyor olamaz. Etkili bir şekilde bir çevre korumanın karşısında duran bir bütün olarak kapitalist-emperyalist ekonomik sistemdir ve yalnızca *"tek başına egemen olan uluslararası mali sermaye"* değildir.

Bu sözde *"uluslararası mali sermayenin her şeyi belirleyen tek başına egemenliği"* ile

buna dâhil olmayan burjuvazinin kesimleri kolayca hedef tahtasından kaldırılıyor.

Bunu daha önce Stamokap-taraftarları ve üç-dünya-teorisyenlerinden tanıyoruz!

Şimdi gelelim "uluslararası sosyalist devrim"in **devrimci güçlerine.**

Bununla ilgili olarak "Felaket Alarmı!"nda şunlar söyleniyor:

*"Sosyalizm/komünizmde çevre sorununun çözümü için **uluslararası devrimde önder güç** uluslararası üretim merkezlerindeki kadın-erkek sanayi işçileri – **uluslararası sanayi proletaryası**dır."* (sf: 280)

Dikkat buyurunuz: AMLP'ye göre uluslararası devrimdeki önder güç **artık uluslararası işçi sınıfı değil, "uluslararası sanayi proletaryası**dır. Bu uluslararası sanayi proletaryasının Engel tarafından nasıl tanımlandığını biliyoruz: "Şafak"da onun sayısı yaklaşık 400-500 milyon olarak belirtiliyordu:

"Uluslararası Üretim Birlikleri içinde yer alan 500 en büyük uluslararası tekelin kadrolu işçilerinin sayısı 1990'dan 2009'a kadar 37,2'den 108,8 milyona çıkarak üç misline katlandı. Bu sayıya bağımsız şirketlerde çalışanlar, yaklaşık 20 milyon taşeron işçiler ve 214 milyon göçebe işçilerin bir kısmı eklendi. En önemli lojistik holdingleri, en büyük limanlar ve hava limanlarının çoğu çalışanları da daha dar veya daha geniş anlamda uluslararası sanayi proletaryasına dâhildir. Böylelikle 2010'da toplam olarak 400'- 500 milyon arasında kadın-erkek işçi uluslararası sanayi proletaryasına dâhildir" ("Şafak", sf: 345)

"Uluslararası sosyalist devrim"e (doğrusu: proleter dünya devrimine! BN) katılan çeşitli sınıflar değerlendirilecek ve hangi sınıfların devrime önderlik yapacağı sorusu yanıtlanacaksa, Marksist-Leninist cevap ancak şöyle olabilir: Uluslararası işçi sınıfı. Bu sınıfın sadece bir kesimini, uluslararası sanayi proletaryasını devrimin önderi olarak açıklamak, bir bütün olarak işçi sınıfının sınıf olarak üretim araçları üzerinde özel mülkiyete sahip olmamak ve yaşamak için ücretli emek olarak kendi iş gücünü satmak zorunda olması ile kendisini diğer sömürülen tabakalar ve sınıflardan ayırdığını anlamamak demektir.

Bu özellikler işçi sınıfını "modern" kapitalist toplumun – ve sadece sınıfın bir kesimini değil – en devrimci sınıfı yapar ve ona sınıf olarak kapitalizme karşı devrime önderlik yapma tarihi misyonunu yükler.

Komünist Manifesto laf olsun diye şu sözcüklerle bitmiyor: *"Bütün Ülkelerin İşçileri Birleşin!"* Dikkatinizi çekerim: "Bütün ülkelerin sanayi işçileri" veya "En büyük işletmelerin sanayi işçileri birleşin!" ile değil.

Marks, Lenin, Stalin ve Mao zamanlarında da uluslararası işçi sınıfı homojen bir kitle değildi; bilakis çok farklı kesimlerin bileşimi idi: Sanayi işçileri, nakliyat işçileri, inşaat işçileri, tarım işçileri, hizmet sektörünün işletmelerindeki işçiler vs. vb. Tüm iş branşları içerisinde kadın-erkek işçiler arasında farklılıklar vardı. Sanayi işçileri içerisinde diğerlerinden daha zor koşullarda çalışan örneğin yerin altında çalışan maden işçileri, yüksek fırınlar karşısında çalışan işçiler vardı. Büyük işletmelerde, orta işletmelerde, küçük ve en küçük işletmelerde çalışan işçiler vardı. Onların çalışma koşulları kısmen çok farklıydı. Buna rağmen hiçbir Marksist-Leninist, proleter dünya devrimindeki uluslararası işçi sınıfının önderliğini bu sınıfın sadece bir parçasına havale etme düşüncesini aklına getirmedi. Bir sınıfın önderliği sorunu taktik bir sorun değildir. Komünistler, her tek tek ülkede parti inşasında kendisinin proletaryanın öncüsünün komü-

nizm için kazanılması çalışmasında, sınıfın hangi parçaları veya kesimleri içinde öncelikli olarak çalışacağı somut sorusu üzerine doğal olarak yoğunlaşabilir ve bu soruyu somut olarak yanıtlayabilir. Ama bu, sınıf olarak alındığında bir bütün olarak proletaryanın önderliğini, bir partinin siyasi çalışmasının başında üzerine yoğunlaşılması gereken proletaryanın bir kesimine devretmesi anlamına gelmez.

AMLP sınıfın çok küçük bir kesimini devrimin dünya çapında önder gücü olarak ilan ederek bu sorunda Marksizm-Leninizm yolunu terk ediyor. Uluslararası işçi sınıfı, AMLP nin "uluslararası sanayi proletaryası"ndan çok daha büyüktür; proletarya salt Çin'de 700 milyondan fazla emekçiyi kapsamaktadır.

Buna ek olarak somut konuşulduğunda AMLP'nin *"önder güç"* ilan ettiği dünya çapındaki proletaryanın tam da bu bölümü, olgu olarak dünyadaki güncel sınıf mücadelelerinde önder durumda değildir. Bu kesim, sanayi proletaryası dünyanın hemen hemen tüm ülkelerinde proletaryanın maddi bakımdan en iyi konumdaki tabakası durumundadır.

Marksist-Leninist teoride ve kapitalizmin şimdiye kadarki tarihinde dünya devrimci sürecinde önder güç, olan uluslararası işçi sınıfı da AMLP tarafından bütünüyle unutulmuyor. Ona "uluslararası sosyalist devrimde esas güç" rolü bahşediliyor. "Felaket Alarmı!"nda şunlar söyleniyor:

"Tek başına üstün güç hâline gelemeyecek ve güçlü emperyalizmi yenemeyecek olan ***uluslararası işçi sınıfı esas güç****tür."* (sf: 280)

AMLP'ye göre önder güç uluslararası sanayi proletaryasıdır. Uluslararası işçi sınıfı ise esas güçtür.

Proleter dünya devriminin şimdiye kadarki stratejisinde uluslararası işçi sınıfı devrimlerin önder sınıfıdır: dünya devriminin esas gücünü dünyada çalışan nüfusun çoğunluğunu oluşturan sömürülen ve ezilen kitleler ve dünyanın ezilen halkları oluşturmaktadır.

Bu nedenle ML dünya stratejisinin baş şiarı ***"Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşin!****"*dir.

AMLP' nin yeni stratejisinde, dünya proletaryasının önderliği rolünün dünya proletaryasının bir kesimine verilmesiyle yetinilmiyor. Aynı zamanda ittifaklar sorununda da yeni yollara giriliyor. Proleter dünya devriminin şimdiye kadarki stratejisinde uluslararası işçi sınıfının ezilen halklarla ittifakı **esas ittifak**tır; bu, proleter dünya devriminin iki ana devrim akımının, - gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalist devrimler; emperyalizme bağımlı ülkelerde yeni-demokratik devrimlerin - bir akımda birleşmelerinden başka bir anlama gelmez.

Marksist-Leninist dünya devrimi stratejisinin Engel tarafından "geliştirilmesi" devamen şöyle oluyor:

" O (yani önder güç olan "Uluslararası sanayi proletaryasının önderliğindeki esas güç dünya proletaryası BN) *emperyalist egemen sistemin* ***tüm ezilenleri ile*** *sağlam bir* ***ittifak*** *yapmak zorundadır:* ***ulusal olarak ezilenlerle, siyasi, kültürel, dini ve seksüel baskıya karşı milyonlarca mücadelecilerle, dünyanın tüm ülkelerinde çifte sömürü altında olan ve ezilen milyarlarca kadınlarla, başkaldıran gençlikle, açlığa, yetersiz beslenmeye ve yoksullaştırmaya karşı direniş gösteren milyonlarla. Gelecekte***

ezilenlerin en büyük grubu küresel çevre felaketi tehdidinde karşı koyan insanların kitlesi olacaktır.

Bugün gerekli olan geniş ittifakı yaratmak için AMLP, Komünist Manifesto'nun sınıfsal şiarını «Bütün ülkelerin işçileri birleşin!» şiarını yeni stratejik ittifak şiarı:

«Tüm ülkelerin işçileri ve ezilenler, birleşin!» *şiarı ile tamamladı."* ("Felaket Alarmı!" sf: 280)

Bununla şimdiye kadar esas müttefik, evet proleter dünya devriminin esas gücü olarak görülen *"ulusal olarak ezilen halklar"*ın mücadelesi, hiçbir yanlış anlamaya meydan bırakmayan bir açıklıkta her çeşit baskıya karşı tüm diğer mücadelelerle aynı safa konmaktadır.

Proleter dünya devriminin şimdiye kadarki stratejik şiarı *"Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar, birleşin!"* yerine "tamamlama" yaftasıyla "yeni" bir "stratejik şiar" konuyor: *"Tüm ülkelerin işçileri ve ezilenler, birleşin!"*

AMLP şimdi bazı tartışmalarda güncel olarak çark ediyor ve örneğin ICOR 2. Dünya Konferansında, ya da UMLPÖ Uluslararası XI, Konferansında yaptığı gibi, kendisinin "Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar, birleşin!" şiarını değiştirmek değil, bilakis "sadece" yeni bir şiar ile tamamlamak istediğini açıklıyor. Oysa bu "açıklama" "Felaket Alarmı!" kitabındaki pozisyon ile uyuşmuyor.

Eskiden olduğu gibi şimdi de proleter dünya devrimi – her ne kadar çok yavaş gelişse ve önemli geri dönüşler yaşansa da– iki devrimci akım tarafından ileriye taşınmaktadır. İşçi sınıfının sosyalizm için mücadelesi ve ezilen halkların bağımsızlık, demokrasi ve özgürlük için mücadelesi.

Tüm diğer mücadeleler ya bu devrimci mücadeleler içinde entegre olmuştur veya ama sistem içi, reformist mücadelelerdir.

Bu diğer mücadeleleri, bu iki devrimci akımın bileşenleri hâline getirmek ve onların peşine takılmamak görevdir!

AMLP'nin yeni stratejik şiarı ile ilgili olarak şu da bilinmelidir: "Ezilenler" kategorisi ile hiçbir bir fark gözetmeksizin bir bütün olarak her ezilmeyi bir torbaya atmak ve bunların hepsini yeni devrimci özne ilan etmek pek de yeni değildir.

"Globalizasyon teorisi"ndeki "yeni devrimci özne" ilan edilen "Multitude" (Farklılar)'a ilişkin sözde pozisyonlar bunun öncüleridir. "Multitude" da pratikte sınıf farklılığı gözetmeksizin bu yerkürenin tüm dışlanan ve ezilenleri için kullanılan ve onu yeni devrimci özne olarak tanımlayan bir kavramdı. Engel onu Almancaya "Tüm ezilenler" olarak çevirmiş. Yaptığı "yenilik" bu. (Bununla ilgili olarak Bkz: Negri/Hardt).

8. Sovyetler Birliği'ndeki ve öncelikle de Çin'deki Çevre Siyaseti konusunda özeleştirel olmayan tavır:

Sosyalist bir toplum inşa etmek için en önemli ve en uzun çaba **Sovyetler Birliği**'nde oldukça kısa bir zaman diliminde yaşandı. Bu süre 1917'den yaklaşık olarak 1950'li yılların ortasına kadarki zamanı kapsadı. Siyasi iktidar proletarya diktatörlüğünün ellerindeydi ve sosyalizmin inşasına girişildi. Çünkü esas olarak sosyalizmin

inşasına girişmek devlet iktidarının proletarya diktatörlüğü olması ön koşuldur. En geç, Kruşçof türü modern revizyonistlerin kendi siyasi egemenliklerini açıkça ilan ettikleri 1956 yılındaki SBKP'nin 20. Parti Kongresi'nden beri, SSCB'de sosyalizmden ve sosyalist inşadan artık söz edemeyiz.

Sosyalist dönem yaklaşık olarak 35-40 yılı kapsadı. Bu kırk yıldan dört iç savaş yılını ve altı dünya savaşı yıllarını çıkarmalıyız; bu aşamalarda dünyadaki biricik proletarya diktatörlüğünün sadece hayatta kalması söz konusuydu.

SB dışında kendilerini sosyalist adlandıran daha başka devletler ortaya çıktılar. Biz burada sadece kendilerini Marksist-Leninist adlandıran ve devrimci örgütlerin sosyalist olarak gördükleri ve propaganda ettiklerine değineceğiz.

Çin HC bir halk demokrasisi olarak kuruldu ve orada proletarya diktatörlüğü değil halkın diktatörlüğü, yani birçok sınıfın -işçi-köylü-küçük burjuvazi-ulusal burjuvazi- ortak diktatörlüğü, egemendi. Çin KP proletaryanın düşünsel ve siyasi temsilcisi olarak önder güç idi. Bir çok sınıfın ortak egemenliği, Çin'de 1950'li yılların ortalarından itibaren "sosyalist" iktidar olarak propaganda edildi ve 1960'lı yıllarda – biz de dâhil – Mao Zedong –Düşüncesi'ne yönelen yeni ortaya çıkan Marksist-Leninist dünya hareketi de bunu propaganda etti. Mao Zedong'un eserini ve Çin devriminin gelişmesini analiz etmemiz (Bkz: Bolşevik Partizan'dan Önemli Makaleler, Sayı 20/1991: "Mao Tse Dung: Kazanımları – Hataları", Alm.; Türkçesi: Mao Zedung ve Çin Devrimi, Dönüşüm Yayınları, Ocak 1993, İst.) gösterdi ki; Çin'de bu doğrultuda bir başlangıcın mümkün göründüğü Proleter Kültür Devrimi (1966-1969)'ndeki kısa bir süre dışında, sosyalist devrimden ve sosyalizmin inşasından söz edilemez. Çünkü ÇHC'de proletarya diktatörlüğü, yani proletaryanın sınıf olarak tek başına hüküm sürdüğü ve siyasi iktidarı bir diğer sınıf ile paylaşmadığı, aslında sosyalizmin ön koşulu olan bir devlet gücü yoktu. Gerçi sosyalizm için yaratılan uygun koşullardan (Örneğin tekelci devlet kapitalizmi, Lenin'in de işaret ettiği gibi sosyalizm için daha iyi koşullar yaratır) vs. söz edebiliriz. Ama sosyalizmden değil.

Arnavutluk Halk Cumhuriyeti (daha sonra) **Sosyalist Arnavutluk HC** üzerine: Bu cumhuriyet, kendisini (hatta Arnavutluk HC'nin kuruluşundan sonra belli bir süre daha) Demokratik Cephe arkasında gizleyen Arnavutluk Emek Partisi önderliğinde anti-faşist bir kurtuluş savaşından sonra, demokratik halk iktidarı olarak kuruldu. Arnavutluk Komünist Partisi adını Arnavutluk Halk Cumhuriyeti kurulduktan sonra Arnavutluk Emek Partisi olarak değiştirdi. AEP kendi tarihinde sonradan şunu tespit ederek açıkladı: *"Demokratik halk düzeni proletarya diktatörlüğü"* idi. (AEP-Tarihi, sf: 296, Tirana, 1971, Alm.) Bu proletarya diktatörlüğü, halkın proletarya diktatörlüğü olduğunu bilmediği bir proletarya diktatörlüğü idi! Bu halk demokrasinin ilk anayasasında ne proletarya diktatörlüğüne ne de sosyalizme değinildi. AEP aslında tek başına parti olarak iktidardaydı. AEP'ni Arnavutluk proletaryasının partisi olarak değerlendireceksek o zaman proletaryanın "gizli" bir diktatörlüğünden söz edebiliriz. Ne var ki doğal olarak Komünist Partisinin böylesi bir siyasetinde, sosyalizminin inşasından söz edip edemeyeceğimiz ve Avrupa'nın bu en geri ülkesinde aslında kendi gücüne dayanarak sosyalizmin inşasının maddi koşullarının bulunup bulunmadığı sorunludur.

Burjuvazi ve birçok devrimciler tarafından da, bizzat bizler tarafından da kısmen ve

zaman zaman sosyalist olarak değerlendirilen Vietnam, Laos, Kamboçya, Kuzey Kore ve Küba gibi ülkelerde de devlet gücü olarak proletarya diktatörlüğü kurulmamıştır.

Bu bizim değerlendirmemizdir. Yani proleter dünya devriminin "girişi"nde, onun ilk dalgasında sosyalizmin inşası konusunda bu anlamda henüz çok az deneyime sahibiz. Buna rağmen, var olan deneyimler, onlardan çok şeyler öğrenebileceğimiz ve öğrenmek zorunda olduğumuz bir hazinedir. Eğer bilimsel, objektif ve özeleştirel (iki bakımdan özeleştirel: Birincisi: Bunlar bir bütün olarak bizim parçası olduğumuz komünist dünya hareketinin deneyimleridir; o bakımdan bu hatalar aynı zamanda bizim hatalarımızdır. İkincisi: Bizzat bizler öncellerimizin kazanımları ve hatalarını şimdiye kadar nasıl ele aldık.) yaklaşırsak, ama ancak o zaman bu deneyimlerden gelecek için doğru sonuçlar çıkarabiliriz. Gördüğümüz ayan-beyan olan hataları, bu hatalar karşı devrim tarafından anti-komünist kampanyaları için cephane olarak kullanılsa bile, küçültmeye kalkmamalı, açıkça ortaya koymaktan korkmamalıyız.

Bu konuda da yol göstericimiz Lenin:

"Sosyal demokrasinin hasımları üzerine bir sözcük daha. Onlar bizim ihtilaflarımız üzerine sevinç çığlıkları atıyorlar ve oh çekiyorlar; partimizin eksiklikleri ve hatalarına vakfedilmiş olan broşürümün tek tek pasajlarını kendi amaçları için bağlantısından koparmaya doğal olarak çaba göstereceklerdir. Rus sosyal-demokratları, bu iğnemelerle şaşırmadan ve onlara rağmen işçi hareketinin büyümesi vasıtasıyla kesinlikle ve kaçınılmaz olarak üstesinden gelecekleri öz eleştiri ve kendi zaaflarını acımasızca ifşa etme ile çalışmalarını sürdürecekleri muharebeler ateşine zaten yeterli derecede maruz kaldılar." (Lenin, "Ein Schritt vorwärts, zwei Schritte zurück", Eserler, cilt 7, sf: 202, Alm., Türkçesi: Lenin, "Bir Adım ileri iki Adım geri", cilt 2, İnter Yayınları, sf: 407-408)

Şimdi çevre sorunu ile ilgili olarak 1917-1956 yılları arasında Sovyetler Birliği'nde ve 1949-1976 yılları arasında Çin'deki tutum konusunda şunları tespit ediyoruz:

* Gerek SBKP (B)'nin gerek Çin KP'nin programlarında, (gerekse AKP-AEP programlarında vs. de) doğrudan çevre sorunu ile ilgilenen ve bu sorunda emperyalizme saldıran hiçbir siyasi pozisyon veya görev koyma bulunmamaktadır. Çevre sorunu bu anlamda mevcut değildir!

Ve bu, Marks ve Engels'in bu sorundaki çok kısa, ama ilkesel değerlendirmeleri bulunmasına rağmen böyledir.

* Gerek SBKP'nin gerekse Çin KP'nin merkezi parti belgelerinde, MK'lerinin parti kongrelerine raporlarında, kongre belgelerinde ve kararlarında, doğrudan çevre sorununa ilişkin hiçbir açıklama bulunmamaktadır. Çevre sorunu merkezi parti belgelerinde sosyalist ekonominin de önemli bir sorunu olarak kaydedilmemiştir.

* Sovyetler Birliği ve Çin hükümetlerinin belgelerinde de çevre sorunu ele alınmamaktadır. Ancak emperyalist ülkelerin burjuvazisi bu sorunu gündeme koyduğunda, Club of Rome raporundan çok sonraları Çin HC hükümeti adına BM'de Club of Rome'nun sınırlı pozisyonlarını aşmayan bir açıklama vardır.

Bunlara ek olarak şunları saptıyoruz:

Komünist dünya hareketinin ortak programatik belgelerinde, yani Komünist Enternasyonal'in 1928 Programında; komünist dünya hareketinin, revizyonistlerin domine ettikleri 1957 ve 1960 ortak açıklamaları/Deklarasyonlarında ve Çin KP'nin

1963 "Büyük Polemik"in belgelerinde doğrudan çevre sorununa dair komünistlerin hiçbir temelli tutum ve siyaseti mevcut değildir!

Bundan kadın-erkek komünistler için çıkan sonuç şu olmak zorundadır: çevre sorununda komünist partiler kendilerinin öncü rollerini oynamamışlardır. Küçükburjuva, burjuva çevre hareketi bazı emperyalist ülkelerde ortaya çıktığında ve bir kitle hareketine doğru geliştiğinde çok geç ve yarı gönüllü olan ilk reaksiyonlar ortaya çıktı.

Bizler, tüm komünist dünya hareketi, tek tek her komünist partisi, sosyalizm ve halk demokrasisinin ülkeleri çevre sorununda, onun emperyalizme karşı mücadelede gerçekten alması gereken yerin önemini görmedik; ona verilmesi gereken önemi vermedik. Bu, kıvırtıp bükmeksizin, özeleştirel bir şekilde saptamamız zorunlu olan ağır bir hatadır.

Bu hatanın tabii ki açıklamaları vardır:

- Doğal kaynakların tahrip edilmesi, o dönemde henüz derhal tanınabilecek ve görülebilecek derecede gelişmiş değildi.

- Gerek Sovyetler Birliği, gerekse ikinci dünya savaşından sonra ortaya çıkan halk demokrasilerinin devletleri kendi devrimlerinin zaferinden sonra çevre sorunlarından ve daha gelişmiş emperyalist ülkelerdeki sorunlardan bütünüyle farklı, daha acil sorunlara sahiptiler. Proletaryanın biricik diktatörlüğü olarak Sovyetler Birliği'nde emperyalist bir kuşatma içinde kendisini korumak ve yaşamda kalmak söz konusuydu. Mümkün olan en kısa bir süre içinde güçlü bir ekonomiyi geliştirme yaşamsal öneme sahipti; bir sanayileşme için temel önkoşulları yaratan büyük projeler, ağır sanayinin öncelikli geliştirilmesi tüm bunlar çok önemliydi. İkinci dünya savaşından sonra neredeyse bütünüyle baştan ve yeniden başlamak zorunluluğu vardı. Ülkeler yanmış, tarumar olmuştu. Çin ve Arnavutluk'ta gündemdeki en acil sorun olarak açlığa karşı mücadele en ön sırada bulunuyordu vs. Bu açıklamalar kuşkusuz yapılan hataları ortadan kaldırmıyor ama onların ağırlıklarını göreceli hâle getiriyor. Bizler bu hataları hiç saptırmadan hata olarak adlandırmak zorundayız; ama bu hataların yapıldığı tarihsel objektif koşulları dikkate almalı ve üzerinde durmalıyız. Bu doğru özeleştirel yaklaşım tarzıdır.

Marksist-Leninistlerin 1960-1970-1980'li yıllardaki hataları, her şeyden önce doğal çevrenin imha edilmesinin beraberinde getirdiği korkunç sonuçların çıplak gözle görülür olmaya başladığı, emperyalist ülkelerde burjuvazinin bu sorunu gündeme koymak zorunda kaldığı bir ortamda Marksist-Leninistlerin ortaya çıkan çevre hareketini basitçe küçümsemesi ve kısmen göz ardı etmesi hataları; bu konuda SBKP (B)'de 1917 ile 1956 arasındaki ve Çin KP'deki 1949 ile 1976 arasındaki hatalarından özsel olarak çok daha ağırdır.

Biz ve genelde Dünya Komünist Hareketi bu hataları neden yaptık ve çevre için mücadelede önderliği neden burjuvaziye bıraktık? Çok basitçe şu nedenle: Halk savaşı dünya çapında zafer yolundaydı. Asya-Afrika-Latin Amerika'daki ezilen halklar halk savaşı yoluyla gerçekleştirdikleri devrimlerle dünyanın kentlerini, emperyalist metropolleri, dünyanın kırlarından devrimlerle kuşatarak zafer kazanmak yolundaydılar. Sosyalizm dünya çapında zafere ilerliyor, emperyalizm çöküşe gidiyordu.

Biz artık emperyalizm çağında değil, bilakis yeni bir çağda yaşıyorduk.

Çin KP'nin dokuzuncu Kongresi tarafından çıkarılan **Çin KP'nin tüzüğü**nde Mao Zedung yoldaşın "en yakın mücadele yoldaşı ve halefi" (Çin KP'nin 9. Kongre Belgeleri, Yabancı dilde Edebiyat Yayınevi, Peking, 1969, sf: 127, Alm.) ilan edilen Lin Biao'nun 1965 tarihli "Yaşasın Halk Savaşının Zaferi" yazısında bununla ilgili olarak şunlar deniyor:

"Dünya kapitalizminin ve emperyalizmin çöküşe yöneldiği ve sosyalizmin zafere doğru yürüdüğü bir çağda yaşıyoruz. Mao Zedung yoldaşın halk savaşı teorisi, sadece Çin devriminin bir ürünü değil, aynı zamanda çağımızın da özelliklerini taşımaktadır. " (Lin Biao, Yaşasın Halk Savaşının Zaferi, sf:58, Yabancı Dilde Edebiyat Yayınevi, Pekin, 1965, Alm; Türkçesi: Lin Biao, Yaşasın Halk Savaşının Zaferi broşürü, sf: 58).

Devamla;

*"Bugün, dünya halkları ile Amerikan emperyalizmi ve onun uşakları arasındaki amansız mücadelenin başlıca muharebe meydanı Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın geniş alanlarıdır. Bütün dünyada, halkları emperyalist baskılar altında en çok acı çeken ve emperyalist egemenliğin en zayıf olduğu alanlardır buralar. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, devrimci fırtınalar dünyanın bu bölgelerinde kopmaktadır ve buralar bugün, Amerikan emperyalizmine direkt darbeler indiren en önemli fırtına merkezleri durumuna gelmişlerdir. Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın devrimci halklarıyla Amerika Birleşik Devletleri'nin bayraktarlığındaki emperyalistler arasındaki çelişme, bugünkü dünyanın **baş çelişme**sidir. Bu çelişmenin gelişmesi, dünya halklarının tümünün, Amerikan emperyalizmine ve onun uşaklarına karşı verdiği mücadeleyi teşvik etmektedir."* (sf: 59-60, Türkçesi: sf: 60)

Bizim için bir dönem pratikte tüm kitapların piri olan Kızıl Kitabın ikinci baskısına önsözde Lin Biao yine şunları tespit etti:

"Mao Zedung yoldaş çağımızın en büyük Marksist-Leninistidir. Mao Zedung dahiyane yaratıcı ve bütünlüklü tarzda Marksizm-Leninizmi miras olarak devraldı, onu savundu ve ilerletti; Marksizm-Leninizmi bütünüyle yeni bir aşamaya yükseltti.

*Mao Zedung düşünceleri, **emperyalizmin toptan çöküşe ve sosyalizmin dünya çapında zaferine doğru yürüdüğü** çağın Marksizm-Leninizmidir."* [(5)]

Bunlar, Kruşçof revizyonistlerine karşı yeni şekillenen tüm Marksist-Leninist dünya hareketinin dayandığı tezlerdi. Devrim her yerde ilerliyordu; zaten açık bir şekilde ABD'ne de indirgenmiş olan emperyalizm toptan çöküşüne doğru gidiyordu. Yan/tali çelişkilerle uğraşmaya zamanımız yoktu.

Club of Rome'nun ilk raporu yayınlandığında ve emperyalist ülkelerde çevre hareketi gelişmeye başladığında bu, bizim için gelişen sınıf mücadeleleri ve devrimlerden saptırmak için emperyalistlerin bir manevrasıydı.

Marksist-Leninist parti ve örgütlerin 1960'lı yılların sonu 1970'li yılların başındaki belgelerini incelemiş olan herkes şunu tespit edebilir: Çevre sorunu proleter dünya devriminin en önemli sorunlarından biri olarak algılanmadı.

Çevre sorununda tavır konusunda bu olgu tarafımızdan berrak bir şekilde saptan-

[(5)] Başkan Mao Zedung'un sözleri, sf:1, Pekin 1968, Yabancı Dilde Edebiyat Yayınevi, Alm., bold yazan: BP

mak zorundadır. Bu sorunun merkezi önemini kavramamak ve sınıf mücadelesine, devrim için mücadeleye entegre etmemek bizim hatamızdı.

Bu, aynı zamanda hepimiz üzerinde hareket ettiğimiz temel olan "Mao Zedung Düşüncesi" çizgisi ile de ilintiliydi..

Bu özeleştiri yapılmaksızın, bu hataları gerçekten bilince çıkartmaksızın doğru bir şekilde bu hataları aşamayız.

Stefan Engel ve AMLP bu soruna dair ne diyorlar? Bağlantısı içinde okuyalım:

*"Komünizme geçiş toplumu olarak **sosyalizm için** ilkesel bir **kıstas insanın emek ve doğadan yabancılaşmasının aşılıp aşılmadığı** ve insan ile doğa birliğinin daha yüksek gelişiminin tutarlı düstur olup olmadığıdır."* (sf: 282)

Yorum: Çok doğru!

"Şimdiye kadarki insanlık tarihinin her iki en önemli sosyalist devleti 1917'den 1956'ya kadar sosyalist Sovyetler Birliği ve 1949'dan 1976'ya kadar Çin Halk Cumhuriyeti idiler. Burjuva tarih yazımı ve kaçak burjuva sosyalizm eleştirmenleri – gönülsüz de olsa - bu arada büyük bölümü her iki devletin itiraz edilemez devasa ekonomik inşa performanslarını kabul ediyorlar." ("Felaket Alarmı!", sf: 283)

Yorum: Bu sadece kısmen doğrudur. Çin Halk Cumhuriyeti'nin 1949'da "sosyalist" değerlendirmek yanlıştır. Bunu 1956'ya kadar bizzat Mao Zedung bile yapmadı!

*"Buna karşın çevre sorununun ele alınışında her şeyden önce Sovyetler Birliği'ne en kaba göz yumma, beceriksizlik, en kötü hallerde hatta küresel çevre felaketi tehdidi için bir baş sorumluluk yüklenmektedir. Tarihi **ekoloji maskesi altında çarpıtma** modern anti komünizm propagandasının merkezi bir alanı hâline gelmiştir."* (sf: 283)

Yorum: Tarihi çarpıtma ithamı bazı burjuva eleştirmenlerin

a) çevre hasarları için baş sorumluluğu kısmen Sovyetler Birliği'ne ve eski demokratik halk devletlerine yükledikleri; bu bağlamda yaşam temellerinin imha edilmesindeki emperyalist güçlerin payının olgu olarak karşılaştırılamayacak derecede daha yüksek olduğu

b) sanki emperyalist devletler daha iyi bir çevre politikası izlemişler şeklinde pratikte de daha iyi davranmışlar gibi gösterdiği

anlamında doğrudur.

*"Uluslararası Marksist-Leninist ve işçi hareketi içinde çevre sorununun teorik göz ardı edilmesi ile bağlantı içinde **sosyalist Sovyetler Birliği'nin** birçok alanda çoğu kez **gelecek açısından yol gösterici bir çevre siyasetinin öncüsü** olduğu büyük oranda kavranmamıştır."* ("Felaket Alarmı!", sf: 283-284)

Yorum: Sosyalist Sovyetler Birliği'nin birçok alanda 'çoğu kez gelecek açısından yol gösterici bir çevre politikasının öncüsü' olduğu iddiası yanlış bir iddiadır ve aynı zamanda Sovyetler Birliği'nde bilinçli bir çevre siyasetinin izlenmiş olduğu düşüncesini yaymaktadır. Bu temelden yanlıştır ve tarih çarpıtıcılığıdır. 1960-1970'li yıllarda yeniden biçimlenen Marksist-Leninist hareket te programatik bir çevre politikası geliştirmedi. Bu sorunda *"Sovyetler Birliği'nin büyük oranda kavranmayan öncü rolü"*nden söz etmek o bakımdan da anlamsızdır.

"Lenin'in şu meşhur ifadesi: »Sovyet iktidarı artı tüm ülkenin elektrifikasyonu komünizmdir.« dünya çapında ünlendi. (»Dış ve iç siyasi durumumuz ve partinin görevleri«,

Lenin, Eserler, cilt 31, sf: 414)". ("Felaket Alarmı!", sf: 284)

Yorum: Bu Lenin alıntısının **gelecek açısından yol gösterici bir çevre siyaseti** ile ne ilgisi vardır lütfen söyler misiniz? Lenin, iktidarın ele geçirilmesinden sonraki üç yılda çok somut olarak durum hakkında ve partinin görevleri üzerine ve tabii aynı zamanda proleter devletin görevlerine dair de bilgi veriyor. Burada dünyada esasında etrafı düşmanlarla çevrili tek proletarya devletinin yaşatılmasıdır sorun. Halkın açlık tehlikesinden kurtarılmasıdır söz konusu olan. *"Sanayi işçilerine ekmek ve sanayi işletmelerine yakıt temin edebilme".* (Lenin, cilt 31, sf: 414, Alm.) söz konusudur. Gündeminin *merkezinde "Ekonomik inşa sorunu"* durmak zorunda olan gelecek Sovyet Kongresidir söz konusu olan. Bu kongre için hazırlanan ülkenin elektrifikasyonu üzerine konuşmada şunlar tespit edilir:

"Sovyet iktidarı artı tüm ülkenin elektrifikasyonu komünizmdir, çünkü elektrifikasyon olmaksızın sanayiyi, ayağa kaldırmak imkânsızdır." (age)

Sadece bundan söz etmek değil, sosyalist inşanın ekonomik temellerini yaratmak için endüstri en kısa zamanda en etkili bir şekilde geliştirilmek zorundadır. Söz konusu olan bunlardır! Çevre sorunu bu dönemde kesinlikle hiçbir rol oynamamaktadır. Zaten böylesi de haddinden fazla şeyler beklemek olurdu!

*"Devasa ülkenin elektrifikasyonunun **esas olarak su gücüne, yani yenilenebilir enerjiye** dayanması özellikle dikkat çekicidir. Bu aynı zamanda birçok konuda yararlı oldu: enerji santrallerinin inşasını, sulandırmayı ve şimdiye kadar verimli olmayan alanların tarıma açılmasını sağladı, su yolları taşımacılığını mümkün kıldı ve ülke savunması açısından gerekli stratejik önlemleri teşvik etti. Bunun ne kadar büyük avantajlar yaratmış olduğu daha sonra «Büyük Anavatan Savaşı»nda kanıtlandı. Bu biçimde bir elektrifikasyon aynı zamanda kitleler için yakın dinlenme alanlarının yaratılması ile de bağlantılıydı. **Sosyalist koşullar altında ve sosyalist ilkelere kesinlikle uyularak ekonomi ve ekolojinin** nasıl **ayrılmaz bir birlik oluştura**bildiklerini bu pratikte gösterdi."* ("Felaket Alarmı!", sf: 285)

Yorum: Burada Engel'in yaptığı, salt zorunlu ekonomik bakış açılarından yola çıkarak geliştirilen, gerekçelendirilen ve uygulamaya konulan bir ekonomi politikasına, sonradan geleceğe yönelik bilinçli bir çevre siyasetini basitçe uydurup monte etmektir. Devasa ülkenin elektrifikasyonunun esas olarak su gücüne, yani yenilenebilir enerjiye dayandırılmasının bilinçli bir çevre politikasıyla ilişkisi yoktur.

Genç Sovyet iktidarı açısından ekonominin, öncelikle ağır sanayinin geliştirilmesi için mutlak zorunluluk olan elektrifikasyonun en kısa zamanda ve en verimli olarak gerçekleştirilmesi için hidro-elektrik santrallerine dayanılması gayet anlaşılır bir şeydi; çünkü ülke devasa hidrolik santraller inşa etmek için büyük olanaklara sahipti. Akarsuların enerji kaynağı olarak kullanılması **ekonomik olarak daha ucuz ve daha** verimli idi. Lenin'in, Stalin'in, SBKP'nin belgelerinde hiçbir yerde, daha ekolojik ve çevreye uyumlu ve bu yüzden daha iyi olduğundan enerji temininde bilinçli olarak, tercihan su gücüne dayanıldığına doğrultusunda bir gerekçelendirme bulunamaz.

"Felaket Alarmı!" yazısı, Sosyalist Sovyetler Birliğinin *"geleceğe yönelik yol gösterici çevre politikası"nı* savunma ateşi içinde, SB'nde ne yazık ki olmayan bilinçli bir çevre politikasını varmış gibi gösterirken sosyalizme de ayı dostluğu yapıyor. Olguyu tespit

edip, o zamanlar başka bir siyasetin ne mümkün ne de öncelikle gerekli olduğu söylenmelidir. Bu SB'nin o günkü şartlarında bir ülkede sosyalizmin inşası için yürünebilecek tek yoldu. "Felaket Alarmı" nda bu basitçe allanıp pullanıyor!

Daha sonra, AMLP'nin tanık olarak ABD'li bir bilim insanına dayandırdığı bir diğer kanıtlama geliyor:

"Missisippi State University'den ABD'li bilim insanı Stephen Brain 2010'da »Stalin's Environmentalism« başlığıyla dikkat çekici bir makale yayımladı. O Sovyet önderliğinin küçük burjuva bürokratlara karşı mücadelede devasa orman alanlarını tahrip olmaktan nasıl koruduklarını ortaya koyuyor." ("Felaket Alarmı!", sf: 286)

"Stephen Brain bu olgular sayesinde burjuva bilim insanları arasında şimdiye kadar var olan »Stalin hükümetinin çevre inisiyatifleri karşısında uzlaşmaz ve düşmanca« olduğu konusundaki »fikir birliği«ni açık-seçik reddediyor. Kendisinin araştırmaları bunun yerine şu sonuca varıyor:

»Stalin yönetimindeki Sovyetler Birliği'nde çevre koruma hayatta kaldı – hatta o kendisini geliştirdi; her ne kadar Sovyetler Birliğinde çevrenin sadece bir parçası, Rus merkezi toprakların devasa ormanları ile sınırlı olsa da, bu konuda dünyada başka hiçbir yerde benzerinin bulunmadığı bir seviyeye ulaşıldı.« (age, sf: 93 – AMLP' nin kendi çevirisi)." ("Felaket Alarmı!", sf: 288)

Yorum: Bu pozisyon, Sovyetler Birliği'ne mal edilen "geleceğe yönelik yol gösterici çevre siyasetinde öncülük" teziyle – en azından bu tezin bir bölümüyle- örtüştüğünden, Brain'ın pozisyonu sorgulanmadan devralınıyor. Stalin yönetiminde *"Rus merkezi topraklarının devasa ormanları"* korundu! Soru: Bu korunma nasıl gerekçelendirildi? Hangi argümanlarla? Eğer bir ülkede **ormancılık** ekonomide çok önemli bir rol oynuyorsa ve ormanın korunması ekonomik olarak uzun vadeli olarak kapsamlı bir ormanın tüm ağaçlarını kesmeden çok daha yararlı ve verimli ise, o zaman bu ormanların korunmaması ekolojik olmaktan çok ekonomik bir cürüm değil midir? Stalin yönetimindeki Sovyetler Birliği'nin orman siyasetini sosyalist bir çevre politikasının örnek sonucu olarak değerlendiriyorsak, o zaman örneğin Kanada veya Norveç'in orman siyasetini nasıl adlandıracağız? Bu da sosyalist çevre politikası mıdır?

Bay Brain'in tanıklığı AMLP için de 'geleceğe yönelik orman siyaseti'nde son buluyor. (Ayrıca Bay Brain bilinçli olarak Rus merkezi topraklarının ormanları ile sınırlı bir çevre korumacılığından söz ediyor. AMLP bu sınırlama ile hemfikir midir?)

*"Oysa geleceğe yönelik **orman siyaseti** – Brain'in görüşüne ters olarak – bir münferit olay değildi. Sosyalist Sovyetler Birliği çevreyi korumanın dikkat çekici çok yönlü bir siyasetini devasa projelerde hakeza tek tek önlemlerde gerçekleştirdi.*

*Ülke çapında kurulan **orman koruma kuşakları** tarla ve çayırları kum fırtınalarından korudular."* ("Felaket Alarmı!", sf. 288)

Yorum: Erozyona karşı mücadele her ekonomide bir gerekliliktir; ekonomik bir zorunluluktur, bilinçli çevre politikası değildir. Tek tek her köylü geçmiş kuşaklardan devralınan deneyim vasıtasıyla toprak erozyonunun engellenmek zorunda olduğunu, ağaçlandırmanın bunun için önemli bir araç olduğunu bilir. Burjuva hükümetler de toprak erozyonuna karşı mücadeleler yürütüyorlar.

● *"Büyük alanları kapsayan **sulama** tarımı teşvik etti, kurak-çorak bölgelerin yeşillendirilmesini mümkün kıldı."* (sf: 288)

Yorum: Bu bilinçli sosyalist çevre politikası mıdır? O zaman tüm büyükçe devletler sosyalist çevre siyaseti uygulamışlardır.

● *"»Tranwopolnaja« (**çayırlar sistemi)** suni gübre, insektizid (böcek ilacı) pestizid (haşarat ilacı) kullanmaksızın ülke çapındaki tarımı teşvik etti."* (sf: 288)

Yorum: Sovyetler Birliği'nde suni gübre, insektizid ve pestizid kullanmaksızın tarım istisna idi. "Mineral ve organik gübre aracı" kavramıyla suni gübre kullanma kuraldı. Hedef, **"her hektar kullanım alanından azami miktarda ürün almak"** (Politik Ekonomi, Ders Kitabı, 2. Cilt, sf: 546, Alm.) idi. Ve bu suni gübre, insektizid, pestizid ve benzerleri kullanmaksızın olmaz. Politik Ekonomi "Ders Kitab"ının sosyalist ekonomi ile ilgili II. Bölümünde çevre sorunu ve ekoloji aslında hiçbir rol oynamıyor!

"Sayılarla 40 Yıl Sovyet İktidarı" kitabında Sovyetler Birliği'nin Sovyetler Birliği'ndeki "Tarıma mineral gübre temini" konusundaki 'başarı öyküsü' istatistiki olarak belgelenmektedir. Çarlık döneminde 1913'de suni gübre kullanımı 1.000 ton civarındaydı. Proletarya diktatörlüğü sırasında 1928'de 234 000 tondan 1956 yılında 9 426 000 tona çıktı! (Bakınız: "Sayılarla 40 Yıl Sovyet İktidarı", sf: 187, Alman Merkezi Yayınevi, 1958, Alm.)

● *"Moskova ve Leningrad metrosuyla metropollerde geleceğe yönelik, ekolojik, anlamlı bir **ulaşım sistemi** ortaya çıktı; duraklar aynı zamanda kitleler için kültürel yerlerdi."* (sf: 288)

Yorum: Paris Metrosu, Berlin yeraltı demiryolu 20. Yüzyılın başlarında inşa edildi! Moskova'daki metro ekolojik bakış açıları dikkate alınarak mı inşa edildi? Biz Moskova'daki ve Petrograd'daki metro inşasında çevre koruması ile ilgili bir gerekçelendirme tanımıyoruz. Umarız metro inşasını çevre korumacılığı ile ilintili gösteren tavrın savunucuları bize bu iddialarını ispatlayan bir belge gösterirler.

● *"Su ekonomisi için **yasama** tüm doğal sular sahillerinin herkese açık olmasını güvence altına aldı."* (sf: 288)

Yorum: Kendisini sosyalist adlandıran bir ülkede eğer böylesi bir yasa olmasaydı, bu komik olurdu. Ama bunun bilinçli çevre politikası ile ne ilgisi var?

● *"Stalin döneminden dikkat çekici bir yasa hatta 1990'lı yıllarda Sibirya'daki **Amur-Kaplanı'nın neslinin yok olmaktan kurtarılması**nda yardımcı oldu. WWF'nin çevre koruyucuları unutulmuş, ama hâlâ geçerli olan, yeniden gerekli hâle gelen bu yasayı kurtarma önlemlerinde kullanabildiler."* (sf: 288)

Yorum: Çevreyi koruma siyasetindeki dünya tarihi açısından "öncü çalışması"ndan geriye kalan ne: bu :WWF'li çevre koruyucuları tarafından yeniden keşfedilen ve onlar tarafından Amur Kaplanı'nın kurtarılmasında kullanılan Stalin döneminden kalan bir yasa! SB-çevre politikasının böylesi bir "savunulması" ılımlı söylenirse bir ayı dostluğudur.

● *"1926 yılında Leningrad'da kurulan **Wawilow-Enstitüsü,** 330 000'den fazla kullanım ve vahşi bitki türünün tohumlarını barınmaktadır. Bu dünya çapında biricik koleksiyon türlerin çeşitliliğini korumak için bugün bile önem kazanmaktadır."* (sf: 289)

Yorum: Wawilow-Enstitüsü gerçekten dünya tarihi açısından bir 'öncü çalışması'dır. Tarım ve genetik profesörü Wawilow tarafından kurulan enstitü, kullanım bitkileri ve vahşi bitkilerin dünya çapında pratikte ilk gen-bankasıdır. Ne var ki Stalin yönetimindeki başarılı çevre politikasından söz edildiğinde ve Wawilow-Enstitüsü olumlu örnek olarak gösterildiğinde, onun tarafından temsil edilen bitki özelliklerinin genetik olarak kalıtımı öğretisine, onun öğrencisi olan Trofim D. Lyssenko tarafından bu öğretinin burjuva bilimin bir uydurması olarak saldırıldığı da belirtilmek zorundadır. Wawilow 1940'da Lyssenko'nun suçlamaları vasıtasıyla tutuklandı, mahkemeye sevk edildi, ölüm cezasına mahkûm edildi. Cezası sonra 20 yıl hapis cezasına dönüştürüldü ve o 1943'de Saratow hapishanesinde öldü. Bu aslında yüz karası bir öyküdür. (wikimedia.org-Wikipedia/sommons/thumb/b/bd/NikolaiVavilovNYWTS)

Bunların hepsi "Felaket Alarmı!" yazarlarına göre bir ***"dünya tarihi açısından öncü çalışması!"*** idi. (sf:288-289)

"Felaket Alarmı!" kitabında sonra şöyle devam ediyor:

"Oysa taşlı ve hatta mayınlı bir yeni alan asla yanlış adımlar olmaksızın fethedilmez. Tabii Sosyalist Sovyetler Birliği'nin ***çevre politikasında*** *ağır sorunlar ve* ***yanlış gelişmeler*** *de vardı. Bunlar her şeyden önce sosyalist insanın karşısında bulunan yoğun baskıdan kaynaklandı. Bunlar aynı zamanda tarihsel deneyimsizliğin ve doğanın çok kapsamlı dönüştürülmelerinin daha uzak ekolojik etkileri üzerine bilgisizliğin sonuçlarıydı. Çünkü sosyalist Sovyetler Birliği'nde ilk kez eskiden ezilen işçi ve köylüler kendi toplumlarını inşa etmeye giriştiler.*

Bu hatalar, eğilim olarak sosyalist insanın ilkelerini çiğneyen ve daha Lenin'in onlara karşı acımasızca mücadele yürüttüğü parti-, devlet ve ekonomi yönetimindeki ***küçük burjuva bürokratlar*** *vasıtasıyla da teşvik edildi.*

Sovyetler Birliği sosyalizmdeki bu sınıf mücadelesine her zaman yeterli dikkati göstermedi – devrimci işçi hareketinin ideoloji ve siyasetinde ***çevre sorununun göz ardı edilmesi*** *bunun da bir sonucudur.*

Bürokratik-merkeziyetçi eğilimler *tek taraflı olarak merkezi büyük projelere odaklanma biçiminde kendisini yansıttı. Birçok yerlerde en büyük aciliyet ile sonraları büyük çevre sorunlarıyla karşı karşıya gelinen, sanayi ve konut bölgeleri kuruldu. Hızlandırılan endüstriyel inşa, eğilim olarak çevre siyaseti sonuçlarını görmezden geldi.*

Sosyalist çevre politikası konusunda ideolojik çatışmalar

Sosyalist plan ekonomisinin temel çizgilerinin teorik konuşu*nda da, 1924'de Lenin'in ölümünden sonra insan ile doğa arasındaki temelli birlik eğilim olarak göz ardı edildi. 1954'de yayınlanan »Politik Ekonomi Ders Kitabı«nda şöyle deniyor:*

»Sosyalist plânlama, sıkı bir bilimsel temele dayanmaktadır. Halk iktisadını plânlı bir şekilde yürütmek demek, önceden görmek demektir. Bilimsel öngörü, nesnel ekonomik yasaların bilinmesine dayanır ve toplumun maddi yaşantısının olgunlaşmış gelişme gereksinimlerinden yola çıkmaktadır.

Doğru bir sosyalist iktisat plânlaması, öncelikle halk iktisadının plânlı gelişmesi yasasının bilinmesini ve ehil bir şekilde kullanılmasını öngörür.« (»Halk İktisadının Plânlı (orantılı) Gelişmesi Yasası«, Sf:477, Alm.) [Türkçesi: Politik Ekonomi, Ders Kitabı, cilt 2, sf: 138, İnter Yayınları, Mayıs 1993, İst]

Bu pozisyon insan ile doğanın birliği düsturunun bilinçli olarak gerçekleşmesi gerekliliğini göz ardı ediyor. Bu pozisyon sosyalist plân ekonomisinde ***insan ve doğayı*** *devletsel plânlara tabi kılarak* ***sınırsızca büyüme süreçleri örgütleyebilme*** *hayaline dayanıyor.*

Bu pozisyonun ***sosyalist Sovyetler Birliği'ndeki teorik görüşleri*** *nasıl etkilediği, Devlet Plân Komisyonunu'nun yönetmeni Gleb Maximilianoviç Krshishanovski'nin 1932'de bilim insanları önünde dile getirdiği şu görüşlerde açığa çıkıyor:*

»Bugün Sovyet iktidarının ekonomik ve siyasi inşası vasıtasıyla ortaya koyduğu devasa pratik ders,krizsiz bir dünya ekonomisinin ***giderek hep daha fazla büyüyen maddi bolluğunun, doğal güçlerin, şeylerin ve insanların giderek daha güçlü bir şekilde tabi olduğu*** *bilimsel olarak sonuna kadar düşünülmüş sosyalist plân tarafından garanti altına alınmasının gizlerini açığa çıkartıyor (»Sovyetler Birliği'nin teknik-ekonomik yeniden inşasının temelleri«, sf: 2, bold yazan yazar)*

Marks ve Engels »doğal yasalara egemen olunmasından« söz ederken, Krshishanovski »doğal güçlerin … ve insanların« ekonomik gelişmenin hedeflerine tabi »kılın« masını talep ediyor. Oysa tam da bu bağlamda sosyalizm / komünizm, işçilerin üretim ve ürünlerle kapitalizmden kalma aciz ilişkisini aşmak anlamına gelir. İşçi sınıfı ancak sosyalizmde doğa ve toplumun yasalarına giderek daha iyi egemen hale gelir ve bu sayede »doğayla yeniden bir'leşir«. (»Doğanın Diyalektiği«, Marks/ Engels, Eserleri, cilt 20, sf: 433, Alm.) Sosyalist plânlama insana ve doğayla giderek daha yüksek birliğe – ve tersi değil – hizmet eder.

Doğayı insanların plânlamasına ve çalışmasına tabi kılma idealist görüşüne karşı Marks, materyalist görüşü vurguladı. Doğal gerçeklikler insana, doğayı değiştirmek, örneğin doğal maddelerin yeni biçimlerini şekillendirmek için boş bir alan açar." (sf: 289-291)

"Bu nedenle SBKP(B)'de 1930'lu yılların sonunda ***gigantomani*** (Devasacılık -BN)) ***üzerine*** *çok önemli eleştirel ve özeleştirel bir* ***tartışma*** *patlak verdi. 1939'daki XVIII. Parti Kongresi'nde o zamanlar Halk Komiserleri Sovyetleri başkanı, yani SSCB-hükümetinin başı olan W. M. Molotow Üçüncü Beş Yıllık Plân üzerine konuşmasında şunları söyledi:*

»Bu plân, bazı ekonomistlerde âdeta hastalıklı bir görünüm hâline gelmiş bulunan inşaattaki ***gigantomani****nden kararlı bir kopmayı talep ediyor; plân, halk iktisadının tüm dalları için barajlardan başlayarak daha orta ve küçük işletmelerin inşasına tutarlı bir şekilde geçişi talep ediyor. Bu, inşa sürelerinin kısaltılması amacıyla ve yeni üretim kapasitelerinin daha hızlı bir şekilde işletilmeye açılması yararınadır ve ülkenin en önemli ekonomik bölgeleri üzerindeki yeni işletmelerin bir ademi merkeziyetçiliği amacı için de gereklidir. Bu konuda daha küçük ve orta barajların inşasına vurgu yapılması gerekir.« (»Sosyalizm Ülkesinin bugünü ve yarını, SBKP(B)'nin XVIII. Kongresi'nde, 10.-21. Mart 1939, Raporlar ve Konuşmalar«, sf: 153, bold yazan yazar)*

Gigantomaninin teorik temeli küçük burjuva-idealist dünya görüşünün etkileri idi. ***Troçki****, doğanın »düzeltilmesi« ve* ***doğa yasalarının dönüştürülmesinin sınırsız olasılığı*** *teorilerinin atalarından biriydi.*

»İnsanlık … dünyayı giderek daha mükemmel yaşam biçimlerinin modelleştiril-

mesi için, itaatkâr killi toprak çamuru olarak görmeye alışacaktır. … İnsan dağlar ve nehirlerin yeniden gruplandırması ile uğraşacak ve doğayı ciddi olarak ve hep yeniden düzeltecektir.« (Leo Troçki, »Yazın ve Devrim«, Edebiyat ve Siyaset Yayınevi, Viyana, 1924, sf: 172/174, Alm.)

Gigantomani üzerine tartışma zorunlu olarak kesildi. Ülkeyi Hitler-faşizmi ile muharebeye hazırlamak için tüm güçlerin buna yoğunlaşması zorunluydu. Ancak eğer enerji üretimi ve sanayi üretimi esaslı olarak arttırılırsa, sosyalizm savunulabilirdi. Bu, faşistleri yenmek için Sovyet işçi ve köylüleri tarafından da yerine getirilen çok etkin önlemleri ve tüm güçlerin devasa bir çabasını gerektiriyordu.“ (“Felaket Alarmı!”, sf: 294-295)

Yorum: Burada anlatılan ve kısmen eleştirilenlerin hepsi aslına bakılırsa yalnızca bir şeyi gösteriyor: Ekoloji, bilinçli bir çevre politikası bütün tartışmalarda aslında hemen hiçbir bir rol oynamadı. Tüm tartışmaların çıkış noktası ekonomi idi. Ekonomik olarak gerekli görüldüğünde, çevreye daha az zarar veren ve çevreyi korumaya hizmet eden önlemler de alındı. Tüm bunların özeti budur.

İkinci dünya savaşından sonraki çevre siyasetinin değerlendirmesi devam ediyor: “Felaket Alarmı!”ında buna dair şunlar söyleniyor:

*“En gergin durumda bile sosyalist inşa kendisini kanıtlamış **çevre politikasına dair temel çizgilerini** sürdürdü.*

(**Yorum:** Aslında böylesi temel çizgiler yoktu. Ad vererek çevre ile ilgilenen bir karar veya benzeri yoktu.)

SSCB’nin Bakanlar Kurulu’nun Ekim 1948 tarihli kararları, tarlaların korunması için geniş orman şeritleri tesisini, pestizidden muaf tarım için Trawopolnajatohumluklarının ülke çapında yapılmasını ve SSCB’nin Avrupa bölümündeki bozkırlar ve orman step bölgelerinde küçük göller ve su havuzları kurulmasını talep etti.

Bundan iki yıl sonra büyük kapsamlı plânların plân hedefleri aşılarak yerine getirildiği kaydedildi:

»Sovyetler Birliği’nin Avrupa bölümündeki kurak-çorak bölgelerde şimdiden 1,3 milyon hektar yeni ormanlar dikildi … Bilindiği üzere bu sosyalist plâna göre 5 320 kilometre tutarındaki toplam bir uzunlukta tarlaları koruyucu orman kuşağı ve kolhozlarda ve sovhozlarda 5 709 000 hektarlık toplam bir alanda ormanlar kuruldu« (ADN’nin 25 Ekim 1930 tarihli basın bildirisi, »Sovyet insanları doğa güçlerine egemen oluyor«. *Dietz Yayınevi, Berlin, sf: 19)”.* (sf: 296-297)

Yorum: Aynen. Sovyet insanlarının doğayla ilişkisi bu “egemen olma” ilişkisi idi! Bunu “çevre siyasetine dair kendisini kanıtlamış bir “temel çizgi” diye adlandırmak ve savunmak yanlıştır ve diğer taraftan bu hatalar konusunda yapılan yarı gönüllü eleştiriyle de çelişmektedir.

“Kentlerin, sanayinin yeniden ve yeni inşası, tarımın mekanizasyonu ve ekonomik inşa plânlarının aşılarak yerine getirilmesi ile bağlantı içinde bu yıllarda aynı zamanda devasa bir enerji eksikliği ortaya çıktı. Sadece 1946 ile 1950 yılları arasında Sovyetler Birliği’nin elektrik ihtiyacı ikiye katlanarak 65,2 milyar kilovat-saate çıktı.

O zamanlar artan sayıdaki ekonomi önderleri hidro enerjinin payını geriye çekilmesini ve güçlü bir şekilde kömür, petrol ve gaza (daha sonra da atom gücüne) da-

yanılmasını talep ettiler. Oysa Sovyet önderliği su gücünden elde edilen payın hatta yüzde 30'a çıkartılmasını kararlaştırdılar. Bu, büyük kentlerdeki yoğun hava kirliliği gibi büyüyen çevre sorunlarına da bilinçli bir yanıt idi." (sf: 297)

Yorum: Hidrolik enerji santralleri vasıtasıyla enerji kazanımının büyüyen çevre sorunlarıyla gerekçelendirildiği tek bir belge bile biz bilmiyoruz! AMLP'nin bu sonuca nasıl vardığını bilmek ilginç olurdu.

"SSCB-Bakanlar Kurulu 1950 yılında Stalin başkanlığında sözüm ona »Stalin çağının dev inşaatları«na dair kararları aldı. Bu kararlar her şeyden önce Kuibyschew, Stalingrad ve Kachovsk hidrolik enerji santralleri ile Türkmen ana kanalı ve Volga-Don akarsu taşımacılığı kanalının inşalarını kapsadı.

Bununla bir yandan Lenin'den bu yana izlenen elektriği mümkün olduğunca su gücünden kazanmak rotası şiddetli direnişe karşı güçlendirildi. Diğer taraftan planlanan yapılar, savaş öncesi zamanda ***gigantomani olarak haklı bir şekilde eleştirilmiş*** *olan bir boyutta plânlandı ve kısmen gerçekleştirildi. Bunlar sonraları devasa ekolojik hasarları beraberlerinde getirdiler.*

1954 ile 1982 arasında 1445 kilometre uzunluğundaki Türkmen ana kanalı, Aral gölünün yüzde 40 tutarında su kaybına sebep oldu; bu kanal vasıtasıyla Amuderya'dan yılda yaklaşık 13 milyar kübik metre su çekilmektedir. Kuruma 1960'lı yıllarda başladı. Bürokratik-kapitalist iktidar sahipleri Aral Gölü çevresindeki bölgedeki sulanan arazileri giderek daha fazla genişlettiler. Aral gölünün neredeyse bütünüyle kuruması – tuzlanma, türlerin yoğun bir şekilde yok edilişi, tarımsal üretimin gerilemesi ve tüm bölgede kitlesel hastalıklar ile bağlantılı olarak - Sovyetler Birliği / Özbekistan / Kazakistan tarihindeki ***en ağır bölgesel çevre felaketlerinden*** *biri hâline geldi.*

Mao Zedung Çin'inde bu olumsuz deneyimler eleştirildi ve enerji temin etmenin aşırı boyutlanmış büyük projelerinden ve hakeza böylesi endüstriyel üretimden bilinçli olarak vaz geçildi." ("Felaket Alarmı!", sf: 297-298)

Yorum: 1956 Mao Zedung Çin'inde büyük ve mega projeler için yeterli maddi kaynaklar var mıydı? Onlar mega projeleri başlatmak olanağı mevcut olmasına rağmen, çevre politikası bakımından düşüncelerle bilinçli olarak mı "büyük projelere" girişmediler ? Çin ekonomisinin 1956'da mega projeleri finanse edecek güçte olmadığı olgudur.

"Geniş kapsamlı olumsuz sonuçlar doğuran bir diğer yön belirleme ***»atom gücünün« çok yoğun bir şekilde »barışçıl kullanımı«*** *idi. Daha 1940'lı yılların sonunda Sovyetler Birliği ilk atom bombası inşa etmenin koşullarını yarattı. Ağustos 1945'te Hiroşima ve Nagazaki üzerine atom bombalarının atılmasından ve Soğuk Savaşın başlamasından sonra, Sovyetler Birliği'nin ABD'nin nükleer şantajına karşı çıkması ve* ***kendisinin bir atom bombası*** *geliştirmesi* ***kesinlikle doğru*** *idi."* ("Felaket Alarmı!", sf: 298-299, bold yazan yazar)

Yorum: AMLP burada Sovyetler Birliği'nin *"nükleer enerjiyi çok kapsamlı bir şekilde barışçıl kullanması"* nı eleştiriyor ve aynı zamanda Sovyetler Birliği'nin *"kendisinin atom bombası"* üretmesini **kesinlikle doğru** olarak propaganda ediyor. Bu bütünüyle gariptir! Atom bombası geliştirmek için nükleer reaktörlere (veya

atom tesislerine) gereksinim vardır; nükleer santraller olmaksızın atom bombası geliştirilemez. Hesap bu kadar basittir. Atom bombasının inşa edilmesi "kesinlikle doğru olarak" değerlendirilir ve savunulursa, o zaman atom reaktörlerine ve nükleer enerjinin barışçıl kullanımına karşı olunamaz.

"27 Haziran 1954'de Moskova yakınlarındaki Obninsk'te ***dünyanın ilk atom reaktörü*** *ağa bağlandı. Sovyetler Birliği enerji temini için artan bir şekilde nükleer enerjiye dayandı. Sovyet dışişleri bakanı Andrej Wyschinskij daha 10 Kasım 1949'da BM-Genel kurulunun Siyasi Komisyonunun bir toplantısında şunları açıkladı:*

»Çölleri sulandırmak ve insanın seyrek olarak ayak bastığı yeni bölgeleri işlenecek hâle getirmek için atom enerjisinin barışçıl kullanımını daha büyük görevlerinin yerine getirilmesinin hizmetine sunmak istiyoruz. Bunu kendi plânımıza göre ülkemizin efendileri olarak bizler gerçekleştireceğiz«. (A.J. Wyschinskij, »Uluslararası Hukuk ve uluslararası Siyasetin Sorunları«, sf: 615 – kendi çevirimiz)

Bu nesnel olarak ***çılgınca*** *bir* ***plân*** *idi.* ***Hükmedilemez, insan ve doğayı varlıksal/yaşamsal olarak tehdit edici bir teknoloji****nin giderek daha fazla ekonomik alanlara nüfuz etmesini öngörüyordu. Sovyetler Birliği'nde nükleer enerjinin »barışçıl kullanımı« büyük şantiyelerde atom patlamalarıyla devasa toprak yığınlarının harekete geçirilmesine varana dek uygulandı. Bunun sonucu ülke topraklarının belirli bir bölümünün kalıcı bir şekilde radyo aktif ışınlanması oldu…"* ("Felaket Alarmı!", sf: 299)

Yorum: AMLP, bir atom reaktöründe uranyumun zenginleştirilmesi yoluyla silah hâline gelebilecek atom bombasının geliştirilmesini doğru buluyor. Bununla nükleer teknolojiyi aslında hükmedilebilir görüyor. O zaman atom enerjisinin büyük görevler hizmetinde barışçıl kullanılmasına yöneltilen eleştiri ve bu kullanımı nesnel olarak çılgınca plân olarak değerlendirmek ne yaman bir çelişkidir?

AMLP burada bizzat kendisi ile çeliştiğinin farkında değildir.

Nükleer enerji ve atom bombasının kullanılmasına dair bizim pozisyonumuz şöyledir: Nükleer enerji henüz hükmedilemeyen, insan ve doğayı varlıksal olarak tehlikeye düşüren bir enerjidir. Bu koşullar altında atom reaktörleri inşasını ve nükleer enerji kullanımını bütünüyle ret ediyoruz. Var tüm atom santrallerinin derhal kapatılması ve tasfiye edilmesinden, yeni inşaatlara son verilmesinden yanayız.

Nükleer teknolojisinin hükmedilebilir olmadığını son on yıllar açıkça gösterdi. İkinci dünya savaşının sonunda atom teknolojisi bugünkünden çok daha az gelişmişti. Yani bu teknoloji bugünkünden daha az kontrol edilebilir durumdaydı.

Bu bakımdan atom bombası inşası, bu her ne kadar sosyalizmin bir savunma önlemi olarak görünse de, yanlış idi.

Ne var ki o zamanki karar alıcılar, nükleer güç hakkında bugün bizim sahip olduğumuz bilgiye henüz sahip değildiler. Onlar için sosyalist devletlerin atom bombalarını kullandığı sınırlı bir atom savaşı da esasen mümkün görülüyordu. Biz bunu bugünkü bilgimiz temelinde ilkesel olarak ret ediyoruz. Sosyalist bir devlet hiçbir şart altında atom bombası üretemez ve kullanamaz. Çünkü bu insanlığın yaşam temelleri imha eden bir silahtır.

"Sosyalist Çin bu konuda da farklı yollar izledi. Siyaset ve bilim nükleer gücün henüz hükmedilebilir olmadığını kavradılar; bu nedenle Çin'de bilinçli olarak atom reaktörleri kurmadılar." ("Felaket Alarmı!", sf: 299)

Yorum: Çin'de 'siyaset ve bilimin atom gücünün hükmedilebilir olmadığını kavradıklarından' bilinçli olarak atom reaktörleri kurmadıkları iddiası bir masaldır. Çin 1949'dan 1976'ya kadar atom reaktörleri inşa etmek için ne gerekli kaynaklara ne de tekniğe sahip idi. Kendisinin nükleer enerji ve atom bombasına dair pratik tutumunu Çin KP'si (o zamanlar tarafımızdan da) kızıl Çin'in zaferleri olarak kutlanan ilki daha 1964'de yapılan atom bombası testleriyle gösterdi. Bu, Çin'in savaşlarda atom bombalarının Çin tarafından da bir kullanımını dışlamadığını kanıtlar.

"Ne var ki o zamanlar dünya çapında yaygın tehlikelerin küçümsenmesi, atom gücünün hükmedilebilir olmaması hakkında bilgisizlik hesaba katılmak zorundadır. Dirk van Laak şöyle yazıyor:

»Oysa (atom) çöpünün temizlenmesi sorunundaki umursamaz tavır asla sadece Sovyetlere ait bir özellik değildi. Bir Werner Heisenberg bile 1954'de «onu başından def etmek için atom atığını üç metre derine gömmenin» yeterli olacağına inanıyordu.« (»Beyaz Filler«, sf: 121/122)

Sovyetlerin »umursamazlığın« dünya görüşü bakımından da nedenleri vardı. Ülkenin inşasında ve doğa güçlerinin kullanımındaki tüm başarılardan sonra ***doğaya hükmedilebilirliğin mutlaklaştırılması*** *eğilimi ortaya çıktı."* ("Felaket Alarmı!", sf: 299-300)

"Bu, Marksizm-Leninizm temelinde önemli bir teorik açıklığa kavuşturma idi. Oysa pratikte daha o zaman ***çevre siyaseti bakımından*** *bir* ***rota değişikliği*** *başlamıştı. Parti-, ekonomi ve devlet önderliği içinde yukarda değinilen Profesör Bogoslovskij tipinde* ***küçük burjuva*** *bir* ***bürokrasi*** *biçimlendi ve nüfuz kazandı.*

Stalin bu tehlikeyi küçümsedi ve bu zorlu durumda sosyalizmde sınıf mücadelesi yerine ***sınıfların giderek sönüp gitmesinden ve*** *Sovyetler Birliği'nde başlatılmış olan* ***komünizme geçiş****ten söz etti. O aynı zamanda şu yanlış tezi de koydu:*

»Kent ile kır arasındaki, sanayi ile tarım arasındaki zıtlığın temeli andaki sosyalist düzenimiz vasıtasıyla şimdiden çökertilmiştir.« (age., sf: 317)

Stalin *bu sorunda* ***kendisini*** *komünizme geçiş için »büyük kentlerin çöküşü«nü ön gören* ***Friedrich Engels'den vurgulayarak ayırdı****.(»Anti-Dühring«, Marks/Engels, Eserler, cilt 20, sf: 277) Stalin şöyle karşı çıktı:*

»Bu tabii ki, kent ile kır arasındaki zıtlığın ortadan kaldırılmasının, "büyük kentlerin batması"na yol açmak zorunda olduğu anlamına gelmez(bkz: Engels'in "Anti-Dühring"i). Büyük kentler batmamakla kalmayacak, aynı zamanda daha büyük yeni kentler de ortaya çıkacaktır«. (»SSCB'de Sosyalizmin Ekonomik Problemleri«, sf: 317, Alm.; Türkçesi: Stalin, "SSCB'de Sosyalizmin Ekonomik Problemleri", sf: 302, cilt 16, İnter Yayınları, Haziran 1994, İst.)

Lakin Engels'in ifadesi, yalnızca zamanla sınırlı, somut bir tespit değil, tersine büyük kentlerin, insan ile doğanın birliğinin tahrip edilmesiyle bağı ortaya konup , ilkesel olarak vurgulanarak gerekçelendirilmişti:

»Havanın, suyun ve toprağın bugünkü kirlenmesi, ancak ve ancak kent ile kırın kaynaşmasıyla ortadan kaldırılabilir; bugün kentlerde mum gibi eriyen kitlelerin gübrelerinin hastalıklar yerine bitkiler üretilmesine yarayacağı noktaya, ancak bu kaynaşma götürebilir. … Uygarlık kuşkusuz bize, büyük kentler ile birlikte, ortadan kaldırılması için çok zaman ve çok çaba gerektirecek bir miras bıkarmıştır. Ama bu, uzun süreli bir süreç de olsa, o büyük kentleri ortadan kaldırmak gerekecektir ve o büyük kentler de ortadan kalkacaklardır.« (»Anti-Dühring«, Marks/Engels, Eserler, cilt 20, sf: 276/277 Alm., Türkçesi: F. Engels, "Anti-Dühring", Sol Yayınları, sf: 466-467, Mart 1977, Ankara)

Mao Zedung Friedrich Engels'in pozisyonunu güçlendirdi. Kendisinin » ›Politik Ekonomi Ders Kitabının' İncelenmesinden Sonraki Notları»nda 1960'da şöyle yazdı:

»Eğer kent ile kır arasındaki fark ortadan kaldırılmak isteniyorsa … o zaman neden "bu hiçbir şekilde, ›büyük kentlerin rolünün daha az olacağı‹ demek değildir"açıklaması getiriliyor? Kentlerin gelecekte artık böylesine büyük olmaya ihtiyacı yoktur; büyük kentlerde ikamet eden sakinleri kıra dağıtılmak ve çokça küçük kentler kurulmak zorundadır.« (Mao Tse Tung, »Das machen wir anders als Moskau«, sf: 74, Mao Zedung, "Biz bunu Moskova'dan farklı yapıyoruz"*).* ("Felaket Alarmı!", sf: 301-302)

Ve başka bir yerde:

»Sosyalizm sadece emekçileri ve üretim araçlarını eski toplumdan kurtarmakla kalmadı, aynı zamanda eski toplumun kullanamadığı doğanın geniş zenginliğini de kurtardı.« Mao Zedung, »Yeni Çin'in ilk çeyrek yüzyılı«ndan alıntı, sf: 176)." (sf: 306)

Yorum: Yazının bu bölümlerinde Stalin'in bazı pozisyonlarına getirilen kimi doğru eleştiriler, yanlış küçük burjuva eleştirilerle karıştırılmaktadır.

"Komünizme geçiş" tezine ve bununla bağıntılı olan her şeye getirilen eleştiri doğrudur. Bu tespitin yapıldığı dönemde "Komünizme geçiş"ten söz etmek çok erken ve bütünüyle yanlıştı

Buna karşı "büyük kentlerin batışı" hakkındaki eleştiri ile ilgili olarak Stalin haklıdır. Mao'nun bu sorundaki Stalin'in pozisyonlarına eleştirisi, gerçek gelişmeyle pek ilgili bulunmayan küçük burjuva bir eleştiridir. Sosyalist bir gelecekte büyük şehirlerin nüfusunu köylere dağıtmak ve bununla kent / kır zıtlığını ortadan kaldırmak istemek, küçük burjuva bir ütopyadır. (Bu arada şuna da dikkat çekelim: Kızıl Khmer'ler Kamboçya'da "kızıl" ile adlandırdıkları, gerçekte sosyal faşist terörle bunu yapmaya kaktılar. Sonuç felaket oldu.)

Gelecek daha ziyade Stalin'in *"Sosyalizmin Ekonomik Sorunları"*nda ortaya koyduğu gibi (ve bu perspektifin Stefan Engel'in bütünlüklü olarak alıntılanmadığı gibi) olacaktır:

"Büyük kentler batmamakla kalmayacak, kültürün en büyük gelişme merkezleri olarak, yalnızca büyük sanayinin değil, aynı zamanda tarımsal ürünlerin işlenmesinin ve gıda maddeleri sanayinin tüm dallarının muazzam gelişiminin merkezleri olarak daha büyük yeni kentler ortaya çıkacaktır. Bu durum ülkenin kültürel gelişimini kolaylaştıracak ve kentte ve kırda yaşam koşullarının dengelenmesine yol açacaktır." (Stalin, cilt 15, sf: 317, Alm., Türkçesi: Stalin, cilt 16, sf: 302, İnter Yayınları)

Mao'nun Stalin'e bu eleştirisi 1959'lı yılların Çin'ini çıkış noktası alıyor ve sonradan kentlilerin taşınması gereken köyler için bir gelecek resmi çiziyor.

"Mao Zedung önderliğindeki Çin Komünist Partisi Sovyetler Birliği'nde sosyalizme ihaneti mahkûm etti. Bu kendisini Çin Halk Cumhuriyeti'nin çevre politikasında da yansıttı. Sovyet revizyonistleri bir çevre krizinin ortaya çıkışını inkâr ederken, Sosyalist Çin kapitalist ülkelerin çevre tahribatına saldırdı ve bizzat kendisi başka yollara gitti. 1972'de Stockholm'deki ilk 'BM-Çevreyi Koruma Konferans'ında Çin Halk Cumhuriyeti Delegasyonun başkanı şunu açıkladı:

»Emperyalizm, sömürgecilik ve yeni sömürgecilik ve de onun tekelci sermaye grupları yüksek kârlar avında yaşam veya halkların ölümünü dikkate almaksızın hummalı bir şekilde başka ülkeler halkları yağmalıyor ve onları sömürüyorlar, onların kaynaklarına zararlar veriyorlar ve diğer ülkelerinki gibi kendilerinin çevrelerini zehirliyorlar. Silahlanma yarışı için yıllık devasa para meblağlarını harcamaktan kaçınmıyorlar; ama bizzat kendi ülkelerinde çevrenin korunması ve iyileştirilmesi için veya kirletilme ve zarara uğratılmadan mağdur olan diğer egemen devletlerin kayıplarını karşılama için en cüzi parayı harcamaya istek ve niyetleri yoktur. … İnsancıl çevrenin korunması ve iyileştirilmesi ve pisletmeye karşı mücadele insanlığın sağlıklı gelişmesinin güvence altına alınması için acil ve yaşamsal önemde bir görev hâline gelmiştir.« (20 Haziran 1972 tarihli »Peking Rundschau«, sf: 6'dan alıntılandı)". ("Felaket Alarmı!", sf: 306-307)

Yorum: Birincisi: Mao Zedung önderliğindeki Çin KP'si bir "çevre krizi"nden söz etmedi. **İkincisi:** Çevre sorunu Çin KP'nin mücadelesinde (o zamanki M-L-harekette olduğu gibi) merkezi bir rol oynamadı. **Üçüncüsü:** Bu sorundaki revizyonistlerin ve Marksist-Leninistlerin pozisyonları birbirlerinden çok uzakta değildi. Revizyonist partiler de emperyalistlerin çevre günahlarını /cürümlerini teşhir ettiler! **Dördüncüsü:** 1972'de Peking Rundschau'da yayımlanan Çin HC-hükümetinin pozisyonu bizim bildiğimiz kadarıyla çevre sorunları üzerine ilk kez somut olarak resmi tavır takınmasıdır. Bu tavır takınış, çevre zararlarının esas sorumlularının da içinde bulunduğu 113 ülkenin temsil edildiği BM-Çevre Konferans'ının sonuç belgesinde yeni sömürgecilik ve tekelci sermaye gruplarının sebep olucular olarak adlandırılması doğal olarak dışta tutulduğunda, çok kapsamlı değildir.

1972'de Stockholm'daki Konferans'ın çıkarılan sonuç açıklamasında *"Çevrenin korunması ve iyileştirilmesi tüm devletlerin acil önemli konusu ve yükümlülüğü olarak"* tespit edildi. Konferansın üzerinde anlaşmaya vardığı buydu!

"Özellikle Büyük Proleter Kültür Devriminde sosyalist Çin'de örnek alınacak çevre siyasetine ilişkin önlemler ele alındı. Proleter devrimciler ***çevre sorununu sosyalizmde sınıf mücadelesinin parçası*** *olarak kavradılar ve doğal yaşam temellerinin sorumsuzca tahrip edilmesini, »kapitalist yolu izleyen iktidar sahipleri«nin siyaseti olarak eleştirdiler. 1974 yılında »Peking Rundschau«nun ilkesel bir makalesinde şöyle dendi:*

»Ekonominin gelişmesinin çevreyi tahrip edip etmediği ve toplumsal zararlara sebep olup olmadığı toplumsal düzende ve ondaki hangi siyasi çizginin gerçekleştiğin-

de yatmaktadır. …

Sanayi üretimi ve çevrenin gelişimi zıtların bir birliğini oluşturur. Onlar birbirleriyle çelişki içinde değildir, bilakis birbirlerini ileriye doğru da iterler. Bu çelişkinin doğru ele alınmasının koşulu altında zararlı olandan halk için yararlı bir şey çıkabilir.« (Guo Huan, »Çevreyi korumaya özel dikkat gösterelim«, 12 Kasım 1974 tarihli »Peking Rundschau«, sf: 10)

Karl Marks'ın »Gotha Programının Eleştirisi« ve Friedrich Engels'in »Doğanın Diyalektiği« gibi çeşitli yazılar Çin yayınlarında ilk kez tüm uluslararası Marksist-Leninist ve işçi hareketine sunuldu.

***Mao Zedung önderliğindeki Çin Halk Cumhuriyeti'nin çevreyi koruma konusunda yol göstericiliğinin üç esas kaynağı** vardı.*

***Birincisi. Sosyalist politik ekonominin yaratıcı bir şekilde ilerletilmesi**: Tek taraflı olarak üretimin artışını, onu aşırı derecede merkezileştirmeyi ve maddi teşvikleri arttırmayı reddetme. Mao Zedung daha 1958'de sirkülasyon ekonomisinin basit yöntemi olarak bataklık gazının kullanımını (çürüme süreçlerinden metan) propaganda etti. Oysa parti-, devlet ve ekonomi önderliğindeki küçük burjuva bürokrasi bu önlemi yıllarca sabote etti. Ancak kültür devrimi sırasında metan gazın kullanımı da Liu Shaoqi ve Deng Xiaoping çevresindeki partinin iktidar sahiplerinin revizyonist çizgisine karşı kitlesel eleştirinin konusu hâline geldi:*

»Çin'de metan gazının kullanımı hakkındaki haberler, bu alanda her şeyden önce, böylesi ‹ilkel şeylerin› işçiler ve köylüler gibi böyle ‹ilkel insanlar› tarafından Çin'i modern bir sanayi ülkesine dönüştüremeyeceği şeklindeki düşünceler tarafından engellendiğini gösteriyor. … Bu teori adına kitlesel niteliğe sahip deneyler tüm alanlarda engellendi.« (Rudolf G. Wagner, »Çin Halk Cumhuriyeti'nde metan gazının kullanılması« , sf: 70/71)

Revizyonist çizginin eleştirilmesinden metan gazının kullanılması için ülke çapında bir kampanya ortaya çıktı. Bu kampanyanın birçok hedefi vardı: Kırda elektrik üretmek, yaşam standardını yükseltmek, kırsal nüfusun kültürel ve siyasi faaliyetini teşvik etmek, organik gübre üretmek, hijyenik koşulları iyileştirmek; ormanların kesilmesini azaltmak ve enerji temininde ulusal bağımsızlığı güvence altına almak için ademi merkeziyetçiliği ilerletmek.

Dr. Kurt Frunzke »Biyo gaz tesislerinin tekniği« makalesinde, bugün Çin Halk Cumhuriyeti'nde hâlâ, kültür devrimi sırasında biyo gaz kazanılması için inşa edilmiş olan altı milyon- yedi milyon arası küçük tesislerin mevcut bulunduğunu bildirmektedir.

Çin önderliği, Çin halkını sosyalist ekonominin inşasında »iki ayak üzerinde yürümek« ilkesine uymaya çağırdı. Hükümet en önemli merkezi projelere yoğunlaşırken, su inşasında yerel tesislere öncelik verilmesi öngörüldü.. Yerel girişimler, kitlelerin böylesi eylemleri bizzat kendilerinin plânlaması ve gerçekleştirebilmesini kolaylaştırdı.

Uluslararası çevre hareketinden birçok insan sosyalist Çin'in politikasını takdir etti. Örneğin Norman Myers tarafından çıkarılan ve o zamanlar BUND tarafından tavsiye edilen »GAIA – yerküremizin eko atlası« kitabında şöyle dendi:

*»Bunun dışında Çin, üstüne basa basa hiçbir şeyin çarçur edilmemesini sağlayan ekolojik bir tarım için örnektir... Onun kendi içine kapalı kaynaklar sistemi geniş kapsamlı bir geriye dönüşümü (*yeniden kullanımı BN) *uygulamaktadır… Dünyanın en geniş kapsamlı sulama ağı dünya çapındaki pirinç mahsulünün üçte birinden fazlasını yetiştirmeyi Çinlilere mümkün kılmaktadır«. (sf: 62/63)"* ("Felaket Alarmı!", sf: 307-309)

Yorum: Çin'in çevre politikası hakkındaki bu aşırı övgü düzmeler, çevre siyasetinin ürünü olarak değerlendirilen tüm olumlu önlemlerin, sonuçta kaynak eksikliği ve Çin HC'nin sınırlı maddi olanaklarının talep ettiği önlemler olduğu gerçeğini, bilinçli veya bilinçsiz olarak görmüyor. "Geniş kapsamlı Recycling (Yeniden kullanım)" kapitalist olarak az gelişmiş her küçük köyde vardır! Çünkü eksik kaynaklar insanları hiçbir şeyi çarçur etmemeye ve mümkün olan her şeyi geri dönüştürmeye zorunlu kılar! Bu, bilinçli bir çevre siyasetinin sonucu mudur? Ekonominin dezentralizasyonu, iki ayağı üzerinde gitmek vs.? Bunlar Mao veya Çin KP tarafından herhangi bir zamanda çevre siyaseti ve çevre sorunları ile gerekçelendirildi mi? Nesnel ekonomik zorunluluklar niye bilinçli çevre politikası olarak yorumlanıyor?

*"**İkincisi. Diyalektik yöntemin** insan ile doğanın birliğinin daha yüksek gelişmesi üzerinde **bilinçli olarak uygulanması**. İncelemeye ve diyalektiğin uygulanmasına dair kampanyalar Kültür Devrimi sırasında »Bir ikiye bölünüyor« şiarıyla yürütüldü. Çinli devrimciler teori ile pratiğin her ayrıştırılmasına karşı savaş ilan ettiler ve sınıf mücadelesinde, üretim savaşımında ve bilimsel deneyde bilinçli olarak diyalektik yöntemi kullandılar.*

*Bunun bir sonucu **mutlak anlamda hiçbir çöpün** olamayacağı kavrayışıydı. Bu nedenle üretim tesisleri sistematik olarak, bir fabrikadan artık maddelerin komşu fabrikalardaki üretimde çıkış maddeleri olarak kullanabilmeleri şeklinde kuruldu. Holger Strohm »Çin HC'nde çevreyi koruma« kitabında şöyle yazıyor:*

»Çöplerden, atık sulardan ve atık gazlardan ham maddelerin yeniden kullanımının sahip olduğu yüksek önem hem ekonomik hem de çevresel nedenlere dayanmaktadır. Çinliler çok amaçlı kullanımı kendilerinin en önemli görevi olarak görüyorlar. Bu bağlamda yeniden kullanma tekniğine dair eski ilkel teknolojiler bu arada çok gelişmiş hâle geldiler.« (sf: 88)

Çin Halk Cumhuriyeti'nin emekçileri kapsamlı bir sirkülasyon ekonomisinin gerçekleşmesinde öncülük işini – şimdiye kadar dünyanın hiçbir diğer ülkesinde sadece yaklaşık olarak bile ulaşılmadığı ölçüde - yaptılar. " ("Felaket Alarmı!", sf: 310)

Yorum: Çin'in ekonomik olarak az gelişmişliğinde ekolojik geleceği düşleyen batılı Maoist gözlemcilerin yorumudur bu. Ekonomik koşullu "kapsamlı sirkülasyon iktisadı" bilinçli çevre siyaseti olarak satılıyor burada. Bu gözlemcilere, örneğin Afganistan'daki köylere gitmelerini öneriyoruz. Oralarda "fazla amaçlı kullanım"ın ve "kapsamlı sirkülasyon iktisad"ının vs. şahane örneklerini bulabilirler. Tamamıyla sosyalizmsiz!

*"**Üçüncüsü.** İnsan ile doğanın birliği temelinde sosyalizmin inşası için **kitlelerin harekete geçirilmesi**. Doğa güçlerinin çalışan insanların çıkarına emekçi insanlar*

tarafından zapt edilmesi Çin Halk Cumhuriyeti'nin büyük kazanımları arasındadır. Sosyalist Çin Mao Zedung önderliğinde ormanlaştırmaya dair ve toprak erozyonuna karşı büyük projeler geliştirdi. »Ülkeyi ormanla ört!« mottosuyla tüm halk harekete geçirildi. Orman işçileri ve birçok gönüllü Çin'in kuzeybatısında çöllerin yayılmasına karşı büyük bir yeşil koruma duvarı kurdular. Bu, ormancılık bilim insanları ve çevre koruyucular arasında uluslararası olarak da büyük kabul gördü."

Yorum: Ekonomik zorunluluk yine çevre siyasetine dönüştürülüp yorumlanıyor.

*"Sosyalist Çin **nüfus siyaseti**ne ilişkin olarak da süreklilik pozisyonunu aldı. Durum zorluydu. Çin'de tarımsal olarak kullanılabilir araziler sınırlıydı; ekonomik olarak geri kalmışlık mirasının sistematik bir şekilde aşılması zorunluydu; kadınlarının sağlığının korunması zorunluydu ve eş zamanlı olarak onların toplumsal üretime katılımının mümkün kılınması zorunluydu. Plânlı doğum politikası için ikna etme çalışması gerekliydi. Yaşlılıkta bir maddi desteğin uygulamaya koyulması, yaşlılıkta geçinmenin sadece çok çocuklar aracılığıyla güvence altına alınabilmesi baskısını ailelerin üzerinden kaldırdı."* ("Felaket Alarmı!", sf: 310)

Yorum: Nüfus politikasına da damgasını vuran ekonomik zorunluluklardı. Diğer taraftan plânlı doğum politikası sadece ikna etme çalışması vasıtasıyla değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal baskı ve yasaklar aracılığıyla da gerçekleşti. Bizler Çin KP'nin, SBKP(B) siyasetlerini – bunları genelde doğru bulsak bile - idealize etmekten vaz geçmeliyiz.

"Mao Zedung'un 1976'da ölümünden sonraki revizyonist ihanet Çin Halk Cumhuriyeti'nin çevreyi korumadaki büyük başarılarını da sonlandırdı. Acımasızca kentleşme ve sanayileşme ve toprak, hava ve suyun devasa kirletilmesi ile bugün Çin, çevrenin acımasızca tahrip edilmesinde, birçok diğer kapitalist ülkeleri geçiyor.

Tüm dünyada egemenler çevre felaketi yolunu bile bile sürdürürlerken ve bizzat bundan hâlâ kâr elde ederken, sözde »sosyalizmdeki çevre tahribatı« hakkında en derin infiallerini iki yüzlü bir şekilde gösteriyorlar. Onlara söylenecek şey şudur:

*Sosyalist çevre siyasetinin sert mücadele edilerek kazanılmış büyük başarıları **sosyalizmden komünizme doğru gelişme**nin ifadesiydi. Tek taraflılıkların, zaafların ve hataların da ortaya çıkması, sosyalist toplum düzeninde hâlâ etkisini sürdüren **burjuva ve küçük burjuva düşünce-ve üretim tarzının kalıntılarını** yansıttı. Onlar sonunda sosyalizme ihanete de götürdüler. Revizyonist yeni burjuvazinin sosyalist değil, bilakis burjuva düşünce-ve üretim tarzı insan ve doğaya karşı en büyük cürme götürdü!"* ("Felaket Alarmı!", sf: 306-312)

Yorum: Tüm bu değerlendirmelerden şunları özetleyebiliriz:

Stefan Engel ve AMLP'nin Sovyetler Birliği ve Çin ile ilgili çıkardığı sonuç, Sovyetler Birliği'nde çevre siyasetinde her ne kadar bazı hatalar yapılmış olsa da, bu hatalar Çin'de bunlardan dersler çıkarılarak giderilmiştir. Mao Zedung önderliğindeki Çin doğru bir çevre politikası konusunda tüm komünistler için aydınlatıcı örnektir!

"Felaket Alarmı!"nda Mao Zedung önderliğindeki Çin KP'ne çevre sorunu bakımından tek bir eleştiri yoktur! Her şey mükemmeldi! Mükemmel olmayan bir şeyler vardı ise, bunların suçlusu ve sorumlusu küçük burjuva düşünce tarzına

sahip revizyonist yolculardı.

Bu tutum bütünüyle yanlıştır ve özeleştirel değildir. Bu tavır sadece kendi hatalarının üstünü örtmeye hizmet eder.

9. Sosyalizme yanlış eleştiri – paradigmalar değişimi mi?

"Felaket Alarmı!" nda şunlar belirtiliyor:

"Kapitalist üretim ve tüketim insanın doğa ile ilişkisinde korkunç hatalı gelişmelere, üretim-ve yaşam tarzının bir deformasyona götürdü. Bunlar uluslararası sosyalist devrimin zaferinden sonra uzunca süre düzeltilmek ve yeni bir raya oturtulmak zorundadır.

Emperyalist kültürden etkilenen birçok insan, yaşam tarzının iyileşmesi üzerine düşündüklerinde, ***küçük burjuva bir yaşam tarzı ideal****ine yöneliyorlar. Bu, sadece küçük burjuvalar arasında değil, aynı zamanda işçiler ve geniş kitleler arasında dünyanın her yerinde derin izler bıraktı. Yaşam hedefleri, dilekler ve düşler ezici bir medya dünyası, burjuva eğitim düzeni ve burjuva kitlesel kültür üzerinden manipülatif bir şekilde* ***sürekli olarak genişleyen ihtiyaçların bireysel olarak karşılanması****na yöneltildi. Bu bağlamda şu aşikârdır: Sürekli olarak genişleyen ihtiyaçların bireysel olarak karşılanması işi çarçur edici hâle geldiğinde ve tüm insanlık için gerçekleştiğinde, bu, gezegeni az çok yakın zamanda yaşanmaz hale getirirdi.*

İnsan ile doğanın sürdürülebilir birliğini sağlayabilecek tek şey ***proleter bir üretim- ve yaşam tarzıdır. Bu ideal uğruna mücadele*** *tüm sosyalist toplumu için ilk sırada önem kazanıyor.*

Stalin 1952'de önemli yazısı »SSCB'nde Sosyalizmin Ekonomik Sorunları«nda sosyalizmin ekonomik temel yasasını şöyle formüle etti:

»Tüm toplumun sürekli artan maddi ve kültürel gereksiniminin azami ölçüde karşılanmasının kesintisiz büyüme ve sosyalist üretimin en gelişmiş teknik temelinde sürekli mükemmelleştirilmesi sayesinde güvence altına alınması.« (Stalin, Eserler, cilt 15, sf: 291, Alm; Türkçesi: Stalin, Eserler, cilt 16, sf: 315, İnter Yayınları)

Bu görüş, sosyalizmde insanların maddi ve kültürel ihtiyaçlarının sürekli büyümesinden yola çıktı. Bu görüş I. Dünya Savaşından sonra Rusya'da olduğu gibi, yoksullaşmış ve açlık çeken kitlelerle birlikte ekonomik olarak geri bir ülkede ilk önce elbette gerekliydi.

Sovyetler Birliği'nin ABD'den sonra ikinci büyük ekonomik güç hâline geldiği başarılı yeniden inşadan sonra »kesintisiz büyüme«ye yönelim artık haklı gösterilir değildi. Oysa ***toplum ile doğa arasındaki karşılıklı birbirini etkileme****nin* ***sosyalizmin ekonomik temel yasası*** *tanımlamasında dikkate alınmamış olması kabul edilebilir değildi.*

İnsan ile doğa birliğinin sürekli daha yüksek gelişmesi sosyalizmin ekonomik temel yasasının parçası olmak zorundadır. Bu birlik olmaksızın sosyalist toplum kendisinin üretim ve yaşam tarzını sürekliliği sağlanmış bir şekilde geliştiremez. Doğal kaynaklar sınırlı olduğundan ve insanların gereksinimleri de sınırsız bir şekilde ar-

*tamayacağından, **sürekli büyüme ne mümkün**dür **ne de elde etmeye çalışmaya değer**dir.*

*Bugün sosyalizmin ekonomik temel yasasının esas parçası, çevre zararlarını tamir etmek, ülkelerin eşitsizliğini ve yeni-sömürgeci sömürülmesini sonlandırmak ve yıkıcı üretim-ve tüketim tarzının dünya çapında üstesinden gelmektir. **Sosyalizmin ekonomik temel yasası**nın özsel yanlarını şunlar kapsar:*

- ***İnsan ile doğanın diyalektik birliği** sosyalist toplumun dünya görüşsel temelidir ve sosyalist ekoloji ile ekonominin birliğinde kendisini gösterir.*
- *İnsan ve doğanın sömürülmesinin, üretim araçları üzerindeki toplumsal mülkiyet temelinde **meta üretimin kaldırılması aracılığıyla** bertaraf edilmesi.*
- ***İnsanlığın sürekli olarak değişen maddi ve kültürel gereksinimlerinin karşılanmasının** sağlanması ve tümüyle toplumsal bir «verimliliği»n gerçekleşmesi.*
- *Toplumsal görev olarak **üretim- ve yaşam koşulları**nın dönüştürülmesi ve kadınların ekonomik bağımlılı ğının kaldırılması.*
- *Yeni sömürgeciliğin sebep olduğu deformasyonun bilinçli bir şekilde üstesinden gelinmesi ile birlikte karşılıklı yararlanmak için **sosyalist ulusların enternasyonal, eşit haklara sahip ve gönüllü** bir **iş bölümü**.*
- *Sosyalist yarışma ve sosyalist bilincin geliştirilmesi vasıtasıyla bilim ile tekniğin gelişmesinin birliği içinde artan bir **iş üretkenliği**nin gerçekleştirilmesi. Proletarya diktatörlüğünün sağlamlaştırılması ve sınıfların kaldırılması için **el ve kafa işi ayrımının** giderek daha da **kaldırılması** uğruna mücadele.*
- ***Kent ile kır ayrımını aşmak ve** sağlıklı bir çevrede mümkün olan en iyi yaşam ve çalışma koşulları için kentlerin yeniden doğallaştırılması ve kırın kentsel yerleşim alanı hâline getirilişini plânlı bir şekilde yapmak yoluyla her ikisinin kaynaştırılması.*
- *Bilimsel-teknik ve kültürel ilerleyişin **sermayenin kâr çıkarları boyunduruğundan kurtarılması**.*
- *»**Herkese yeteneklerine göre, herkese katkısına göre**« **sosyalist paylaştırma ilkesi**nin uygulamaya başlatılması; sosyal yoksulluk, sefalet ile açlık ve tembelliğin toplumsal olarak üstesinden gelinmesi.*
- ***Toplumsal toplam ürünün paylaştırılması** ve toplumsal kaynakların üzün süre boyunca plânlı bir şekilde kullanılması, toplam ürünün önemli kesimlerin küresel çevre felaketinin engellenmesi veya **kısmen tahrip edilmiş doğal yaşam temellerinin yeniden inşa edilmesi ve korunması** için kullanılması şeklinde yapılmalıdır.*
- *Yenilenebilir enerjiler ve geriye dönüşümlü hammaddeler bazında **küresel sosyalist** bir **sirkülasyon ekonomisi** vasıtasıyla bugünkü ve gelecek kuşakların yaşam temellerinin güvence altına alınması ve zenginleştirilmesi.*
- *Geniş kitlelerin, her şeyden önce işçi sınıfı, kadınlar ve gençliğin, **diyalektik-materyalist yöntemin bilinçli kullanılması** vasıtasıyla insan ile doğa birliği ruhuyla sosyalist toplumun aktif bir şekilde bizzat şekillendirilmesi için kapsamlı aydınlatılması, yetiştirilmesi ve harekete geçirilmesi.*

Ekonomik temel yasanın çeşitli yönlerinin çok yönlü bir şekilde gerçekleştirilmesi uzun bir süreçtir. Burjuva toplum düzeninin kalıntıları çok çeşitli tarzda buna kar-

şı direnmektedir. Sosyalizmde de ilk önce hâlâ çeşitli mülkiyet biçimleri ve bununla birlikte meta üretiminin kalıntıları vardır. El eve kafa çalışma ayrımı henüz giderilmemiştir, kır ve kent farklı olarak gelişmektedir. Ama her şeyden önce esti toplumun ***gelenekleri ve alışkanlıkları*** *etkisini sürdürmektedir. Karl Marks sosyalizmi çok yönlü devrimci dönüşüm olarak gördü:*

»Bu sosyalizm, ***genel olarak***, ***sınıf farklılıklarının ortadan kaldırılması***, ***sınıf farklılıklarının*** *dayandıkları bütün üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılması, bu üretim ilişkilerine uygun düşen bütün toplumsal bağıntıların ortadan kaldırılması, bu toplumsal bağıntılardan doğan bütün düşüncelerin altüst edilmesine varmak üzere,* ***devrimin sürekliliği ilânı****dır; gerekli bir geçiş noktası olarak proletaryanın* ***sınıf diktatörlüğü****dür.« (»1848'den 1850'ye kadar Fransa'da Sınıf Mücadeleleri«, Marks/Engels, Eserleri, cilt 7, sf: 89-90 Alm.,* Türkçesi: Karl Marks, "Fransa'da Sınıf Savaşımları 1848-1850", sf: 142, Sol Yayınları, İkinci Baskı, Şubat 1976, Ankara)

Tüm sosyalizmin dönemi boyunca hem ekonomik temelde hem de üstyapıda ***proletaryanın burjuvazi üzerindeki diktatörlüğü****nün çok yönlü uygulanmasına tutarlı bir şekilde sarılınmak zorundadır. Tüm insanlığı tehdit eden çevre felaketiyle çöküş nedeniyle, uluslararası mali sermayeye gücünü yeniden kuracağı ve kapitalizmin yıkıcı güçlerine yeniden serbest yolun açılacağı hiçbir hareket sahası bırakılmamalıdır. Buna karşın kitleler, sınıf farklılıklarının ve onları ortaya çıkaran besleyici toprağın büsbütün ortadan kalkıncaya kadar ve bununla insan ve doğa birliğinin her zaman daha yükseğe gelişebilmesi için en geniş demokrasiyi geliştirecektir. Bu süreçte devlet ve proletarya diktatörlüğü de kendilerinin tarihsel olarak gerekli işlevini yitirecek ve sonunda giderek ölecektir.*

Yeni sosyalist toplumun kapitalist üretim-ve tüketim tarzının olumsuz deneyimleri nedeniyle insan ve doğanın birliği genel çizgisi altında ***tümden toplumsal*** *bir* ***paradigmalar değişimi****ne ihtiyacı vardır.*

Daha Marks sosyalist bir toplumsal düzende insancıl gereksinimler ve onların karşılanması hakkında şunları yazdı:

»Sosyalizm koşullarında insancıl gereksinimlerin ***zenginliğinin*** *ve bundan dolayı hem* ***üretimin yeni*** *bir* ***tarzının*** *hem de üretimin yeni bir* ***konusu****nun hangi öneme sahip olduğunu gördük.* ***İnsancıl*** *öz gücün yeniden onaylanması ve* ***insancıl*** *özün yeni zenginleşmesi.« (Marks/Engels, Eserler, cilt: 40, sf: 546, Alm.)*

Üretim ilişkilerindeki paradigmalar değişimi, hangi ürünlerin ve üretim ile lojistiğin hangi işlemlerinin aslında anlamlı olduğunu ve hangilerinin terk edilmek veya radikal bir şekilde dönüştürülmek zorunda olduğuna dair eleştirel-özeleştirel gözden geçirmenin temeli olmak zorundadır.

Tüketim ilişkilerindeki paradigmalar değişimi, ***tüm insanlığın yaşam gereksinimlerine saygı*** *içinde bir paylaşımı ve doğa ile uyumu hedefler. Eğer tüm dünyada sosyalist bir toplumun örgütlenmesi gerekiyorsa, o zaman insanlığın hiçbir kesimi bir diğerinin veya doğanın sırtından geçinmemelidir*

Yaşam tarzındaki paradigmalar değişimi, ***küçük burjuva yaşam koşulları idealinin eleştirisi****ne dayanır. Sonra burjuvaziye yükseliş için çaba veya eski sömürü koşullarına geri dönme özleminin üstesinden gelinebilir.*

Sosyalist bir yaşam tarzı, tüm temel yaşam gereksinimlerini güvence altına alan ve daha ileriye geliştiren ve birey ile kolektifin, insan ile doğanın, genç ile yaşlının diyalektik birliğini daima göz önünde bulunduran ***kültürel, sağlıklı*** *bir* ***yaşam tarzı****dır.*

Düşünce tarzındaki paradigmalar değişimi, ***sosyalist/komünist bilincin sürekli olarak teşvik edilmesi*** *önkoşuluna sahiptir. Sonra proleter düşünce tarzı küçük burjuva düşünce tarzına karşı mücadelede kendisini kabul ettirecektir. Bu mücadele, sosyalist toplumun* ***gençlik için*** *örgütleyeceği* ***proleter düşünce tarzı yaşam okulunun*** *temel parçası olmak zorundadır.*

Tümden toplumsal paradigmalar değişimi, ***sosyalizmdeki sınıf mücadelesinin merkezi parçası****, eski toplumun tüm doğuştan teninde bulunan benlerinin alt edilmesinin temeli, olacaktır.*

Sosyalist inşanın tüm deneyimleri, ***tüm toplumda kapsamlı dönüşüm süreçlerinin*** *gerekli olduklarını kanıtlıyorlar. »Kadının Kurtuluşu için Yeni Perspektifler« kitabı 2000 yılında, üretim ilişkilerinin devrimcileştirilmesini otomatikman toplumsal koşulların bir değiştirilmesinin izleyeceği düşüncesini eleştirel bir şekilde ele aldı:*

»Burada daha ziyade ***tüm üretim- ve yaşam ilişkilerinin dönüştürülmesinin*** *az çok* ***uzun süreli*** *bir* ***devrimci süreci*** *söz konusudur. Bu süreç, proletarya diktatörlüğünün her defasında içinde somut olarak ifadesini bulduğu bilinç biçimleri ve siyasi yapıların değişiklikleriyle birbirini karşılıklı etkileme içinde bulunur. Bu tüm toplumsal dönüşüm sürecinde* ***ideolojik ve siyasi yan her zaman önder faktörü*** *oluşturmak zorundadır.« (sf: 216)*

Özellikle ***eski, kapitalizmin damgasını vurduğu*** *yaşam düşünceleri ve* ***yaşam tarzları****nın* ***kendiliğinden yeniden üretilmesi****ne ilişkin eğilim, komünizme geçiş aşamasına kadar etkisini gösterir. »FAC'de tekelci devlet kapitalizmi« kitabı acilen buna dikkat çekiyor:*

»İnsanların zihni yaşamına yüzyıllar boyunca egemen olan burjuva ideolojinin geleneği, burjuva düşünceler ve ***yaşam alışkanlıkları****nın* ***kendilerini kendiliğinden*** *giderek* ***yenileyecek*** *derecede güçlüdür.« (sf: 506, bold yazan yazar)*

Bugünün uluslararası sanayi proletaryası kültür düzeyi ve kendisinin çağdaş üretici güçler ile ilişkisindeki deneyimleriyle birlikte, tarihte şimdiye kadar asla görülmediği üzere, yaratıcı bir güçtür. O (uluslararası endüstri proletaryası BN) *ilerici aydınlar ve köylülük ile ittifak içinde sosyalist toplum düzeninin yeni bir tipini yaratmaya yetkindir.*

Bu uluslararası sanayi proletaryasının önderliğinde yeni toplum çok yönlü paradigmalar değişimini ve insan ve doğanın birliğinde üretimin, yeniden üretimin, düşünce-ve yaşam tarzının yeni bir sistemini kurabilir.

Sosyalist ülkelerin olumlu deneyimleri ve tüm bu ülkelerde kapitalizmin restorasyonu sosyalizmin inşası için düşünce tarzının belirleyici rolünün altını çiziyorlar. Sosyalist topluma ***diyalektik-materyalist yöntemin bilinçli kullanımı*** *damga vurmak zorundadır; onu doğanın, toplumun ve insancıl düşünmenin tüm sorunlarında kullanmak ve sürekli olarak daha yükseğe geliştirmek zorundadır. Ancak sosyalist insan bu düşünce- ve çalışma tarzını benimsediğinde, sosyalist üretim-ve yaşam tarzının yeni bir tipi için kaçınılmaz olan kapsamlı kendisini değiştirmeyi başarabilir.*

Sosyalist toplumdaki proleter düşünce tarzını kabul ettirmek ve sürekli sağlamlaştırmak için egoistliğe, bireyciliğe, tüketim ve israfçı anlayışa karşı - insan ve doğaya sorumlu davranmadan yana mücadele gereklidir. Friedrich Engels komünist toplum için bilincin önemini vizyoncu tarzda şöyle niteledi:

»Toplumun üretim araçlarına el koyması ile, meta üretimi ve, onunla birlikte, ürünün üretici üzerindeki egemenliği ortadan kaldırılır. Toplumsal üretimdeki anarşinin yerine, sistemli, belirli bir örgüt geçer. Bireysel yaşama mücadelesi kalmaz. Ondan sonra, insan, ilk defa olarak, belirli bir anlamda, hayvanlar âleminden kesinlikle ayrılır ve düpedüz hayvanca yaşama koşullarından kurtulup gerçekten insanca yaşama koşullarına girer. İnsanı kuşatan ve şimdiye kadar ona zorbalık etmiş olan bütün yaşama koşulları, artık, ilk defa, doğanın gerçek ve bilinçli efendisi olan insanın egemenliği ve denetimi altına girer, çünkü insan, artık, kendi toplumsal örgütünün efendisi olmuştur. İnsan, artık, şimdiye kadar insana karşı doğanın yasaları gibi yabancı kalmış ve ona egemen olmuş olan o kendi öz toplumsal eyleminin yasalarını tümüyle bilerek kullanır ve onlara egemen olur. …

Ancak o andan sonra insanın kendisi, gittikçe daha bilinçli olarak, kendi öz tarihini yapacaktır – ancak o andan sonra, insanın harekete geçirdiği toplumsal nedenler, çoğu zaman ve durmadan artan ölçüde, onun istediği sonuçları verecektir. Bu, insanlığın gereklilik âleminden özgürlük âlemine sıçrayışıdır."« (»Sosyalizmin Ütopyadan Bilime Doğru Gelişmesi«, Marks/Engels, Eserler, cilt 19, sf: 226, Alm, Türkçesi: Friedrich Engels, "Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm", sf: 100, Sol Yayınları, İkinci Baskı, Kasım 1974, Ankara*)*

İnsanın hayvanlar âleminden kendini ayırması süreci ancak sınıfsız komünist toplumda son bulur. İnsanın doğadan her türlü yabancılaşmasının ortadan kaldırılması, sadece insanın işinden ve onun ürünlerden yabancılaşmasının ve bizzat insanın insandan yabancılaşmasının kaldırılması ile birlikte mümkündür. Bu, Friedrich Engels'in belirttiği gibi, ancak »İnsanlığın doğa ile ve bizzat kendisi ile barışması«dır. (»Ulusal Ekonomimin Bir Eleştirisine dair Taslaklar«, Marks/Engels, Eserler, cilt 1, sf: 505 Alm.) ("Felaket Alarmı!", sf: 318-327)

Bu tüm paradigmalar değişimi teorisinde, Marks-Engels-alıntıları dışta tutulduğunda, AMLP'nin tüm idealist-küçük burjuva yaklaşım tarzını, örnek olarak görebiliriz.

Varoluşun bilinci belirlediğini Engel ve AMLP'nin anlamaması esas sorundur. Diğer yandan ama egemen görüş (veya bilinç) her zaman egemenlerin görüşüdür.

Eğer milyonlarca emekçilerin bilinci söz konusu ise, kitleler, ancak kesintisiz bir devrimci süreçte sosyalizmin bilinçli savaşçıları hâline geleceklerdir. Küçük-burjuva düşünce tarzı, eğer bu düşüncelerin ekonomik temeli proletarya diktatörlüğü altındaki sosyalist inşanın uzun süreli bir sürecinde tasfiye edilirse, yenilgiye uğratılabilecektir. Ekonomik temel tasfiye edilmiş olsa bile, gerici fikirler çok daha uzunca yaşayacaktır; ama onlar artık ekonomik temelleri altından çekilip alınmış olduğundan uzun vadede ideolojik mücadele vasıtasıyla giderek ölmeye mahkûmdurlar. Yani burjuva ve küçük-burjuva ideolojiye karşı mücadelenin te-

meline, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin ortadan kaldırılması mücadelesi konmak zorundadır.

Şunu öne sürmek katıksız/bariz idealizmdir:

*"Burada daha ziyade **onun tüm üretim- ve yaşam ilişkilerinin dönüştürülmesinin** az çok **uzun süreli** bir **devrimci süreci** söz konusudur. Bu süreç, proletarya diktatörlüğünün her defasında içinde somut olarak ifadesini bulduğu bilinç biçimleri ve siyasi yapıların değişiklikleriyle birbirini karşılıklı etkileme içinde bulunur. Bu tüm toplumsal dönüşüm sürecinde **ideolojik ve siyasi yan her zaman önder faktörü** oluşturmak zorundadır." ("*Felaket Alarmı!", sf: 216)

Bu yaklaşım tarzı sosyalizmi bir eğitme,yetiştirme sorunu olarak düşünüyor. Proleter düşünce tarzımızı yeterli bir şekilde kitlelerin içine propaganda edersek, onlar bir o kadar daha fazla sosyalist olacaklardır. Oysa gerçekte bu işler öyle yürümüyor.

İnsanların varlıkların kapitalizmden farklı olduğu, insanların bunu proletarya diktatörlüğünde gördüğü, - buna görev olarak girişilmenin zorunlu olduğu – üretim araçlarının toplumsallaşmasıyla üreticilerin durumunun iyileştiği ekonomik koşullar yaratılmalıdır. Doğal olarak bu, kesinlikle doğru yönetmelerle yürütülmesi zorunlu olan yanlış düşüncelere karşı ideolojik mücadeleyle el ele gitmek zorundadır. Ne var ki ekonomik yön başlangıçta epeyi uzun bir süre esas yön olacaktır.

Sosyalist ve halk-demokratik ülkelerdeki esas hata, onların yanlış fikirlere karşı mücadele yürütmemiş olmaları değil, bilakis onların mülkiyet ilişkilerinin (üretim ilişkilerinin) dönüştürülmesinde, henüz sosyalist olmayan, attıkları önemli, ama küçük adımları abartmaları, onları sosyalist adlandırmaları idi. Kitlelerin sonunda, kısmen haklı da olarak, kapitalist vaatlerden daha iyi bulmadıkları toplum düzenini, kitlelere sosyalizm olarak tanıtmaları idi!

Nihayetinde, yeni burjuva sınıfı iktidara getiren küçük-burjuva ekonomik temel oldu. Küçük-burjuva düşünceler, bizim sosyalist görüp, düşünüp ve propaganda ettiğimiz toplumda, güçlü ekonomik temellere sahipti. Bu ülkelerdeki Marksist-Leninistler, alışkanlıkların ve fikirlerin gücü yanında küçük-burjuva ekonomik ilişkilerin gücünü küçümsemek hatasını yaptılar. Grup mülkiyeti sosyalist mülkiyet olarak gösterildi. Grup mülkiyetinin sosyalist olmayan nitel yanına yeterli dikkat gösterilmedi. Dahası "herkese katkısına göre" doğru sosyalist paylaşım ilkesi adına, izlenen yanlış politikalar sonucu toplumun üyeleri arasındaki farklar giderek küçülme yerine, giderek büyüdüler. "Korkmamıza gerek yok" adına üretim araçları üzerindeki doğrudan özel mülkiyete de izin verildi ve giderek daha fazla alan kazandı.

İç içe geçmiş bulunan parti ve devlet aygıtlarında, sovhozlar, kolhozlar, endüstriyel devlet işletmelerinde, merkezi ticaret ve nakliyat işlerinde yönetici düzeylerde muazzam ayrıcalıklar günbegün arttı. "Sosyalizmin inşası" ekonomik olarak, eğer gerçekten başlamış olsa bile, yolda kaldı.

Normal işçi, emekçinin böylesi toplumlarda, her kapitalist toplumda olduğu gibi, önce kendisini düşünmesi tamamıyla normaldi ve revizyonistlerin kötü

niyetli hainliklerinin işi filan değildi! Marksist-Leninistler, sosyalizmin inşasındaki başarılarını abartmak hatasına düştüler. Stalin bu hastalığı "Zafer Sarhoşluğu" diye adlandırıyor. Tehlike görüldüğünde, artık çok geç olmuştu. Sovyetler Birliği'nde revizyonistler Stalin'in ölümünden önce aslında iktidarda idiler.

Çin'de proletarya diktatörlüğü doğrultusunda adımlar ancak Kültür Devrimi ile birlikte atılmaya çalışıldı; ama bu ülkede küçük-burjuva ekonomik temel o kadar güçlüydü ki, bu çaba başarısızlığa uğradı ve başarısızlığa uğramak zorundaydı. Kadın-erkek komünistler bu ülkede bizzat kendi hatalarıyla revizyonistlerin kendi sağlamlaştırmasını kolaylaştırdılar. Sosyalizmin inşasının ilk çabalarının geçmişi böyle görünüyor.

Sosyalizmin Stalin tarafından formüle edilen ekonomik yasasında ekoloji sorununun eksik olduğu ve bu sorunun mutlaka sosyalizmin ekonomik yasası içinde bulunması gerektiği eleştirisi doğrudur. Bu bir hatadır. AMLP ille de bir paradigmalar değişimi istiyorsa, bu sorunda gerçekten muhakkak bir paradigma değişimi gerçekleşmesi zorunludur. Ne var ki bugün bunu söylerken, bugünkü bilgi birikimlerimiz temelinde,- Çernobil, Fukuşima facialarının, iklim değişikliği, Aral-Gölünün çölleşmesi, hava ve denizlerin kirletilmesi vs. etkilerinin bilinmesi temelinde- emperyalist ekonomi yönetimin bu sonuçlarının o zamanlar bugünkü boyutlara sahip olmadığını da tespit etmek zorundayız. Buna rağmen hata hata olarak kalıyor. Ve açık seçik hata olarak adlandırılmak zorundadır.

Ne var ki Stefan Engel'in Stalin tarafından tanımlanan *"Sosyalizmde insanların maddi ve kültürel gereksinimlerinin sürekli olarak büyümesi"*ne getirdiği eleştiri bütünüyle yanlış ve küçük-burjuvacadır.

Onun görüşüne göre *"Sosyalizmde insanların maddi ve kültürel gereksinimlerinin **sürekli olarak büyümesi**"*nden yola çıkmak yanlıştır. Gerekçelendirme şöyledir:

*"Doğal kaynaklar sınırlı olduğundan ve insanların gereksinimleri sınırsız artamayacağından **sürekli büyüme ne mümkün ne de ulaşılmaya değerdir.**"* ("Felaket Alarmı!", sf: 319)

Birincisi. Engel bu eleştiride sürekli büyümenin sadece maddi değil, aynı zamanda kültürel gereksinimleri içerdiğini; yani doğal kaynakların sınırlılığının örneğin kültürel ihtiyaçların büyümesini sınırlamadığını görmüyor.

İkincisi. Gereksinimlerin sürekli büyümesinde asla sınırsızlıktan söz edilmediğini anlamıyor. Doğal olarak her zaman ve yerde dış, objektif koşullarla çekilen sınırlar vardır.

Üçüncüsü. Bugün kullandığımız doğal kaynakların, bizim bugünkü bilgimiz ile sınırlı olduğunu kavramıyor. Örneğin enerji elde etmede dalgalar enerjisi vs. gibi henüz hiç kullanılmayan birçok doğal kaynaklar vardır ve sonra onlar daha keşfedilmediklerinden, bugün belki de tanımadığımız bile doğal kaynaklar vardır.

Dördüncüsü. Sosyalizmin ekonomik yasası, burjuvazinin bütünüyle mülksüzleştirildiği bir toplumda, nüfusun gereksinimlerine göre tümüyle plânlı bir şekilde üretilen zenginlikten, herkesin toplumsal zenginlikten topluma katkısına göre payını almasından, tüm üretim araçlarının toplumun elinde bulunmasından yola çıkar. Böylesi bir toplumda doğal olarak hem maddi hem de kültürel ge-

reksinimler sürekli olarak büyür ve sosyalist ekonominin görevi, bu sürekli büyüyen maddi ve kültürel ihtiyaçları karşılayabilecek bir şekilde örgütlenmektir. İşçi ancak bu yapıldığında şunu söyleyebilir: Evet, bu benim toplumumdur! Sosyalist toplum, yoksulluğun eşit bir şekilde dağıtıldığı değil, bilakis toplumun sürekli artan zenginliğinin bu toplumun üyeleri arasında katkıya göre bölüştürüldüğü toplumdur. Maddi ve kültürel gereksinimlerin sürekli büyümesi mümkün ve ulaşılmaya değerdir. Maddi ihtiyaçlar ne kadar fazla karşılanabilirse, kültürel ihtiyaçlar bir o kadar ön plana çıkabilir ve onun sürekli büyümesi daha büyük hâle gelir.

"Burjuva hukuk ufkunun bütünüyle aşıldığı ve toplumun bayrağına herkese yeteneklerine göre, herkese gereksinimlerine göre yazabilecek şekilde kooperatifsel zenginliğin fışkırdığı kaynakların bütünüyle aktığı". (Marks/Engels, Eserler, cilt 19, sf: 21, Alm., Türkçesi: Karl Marx, "Gotha Programının Eleştirisi", sf: 28, İnter yayınları)

bir topluma ancak böyle ilerlenilebilinir.

Sosyalizmin ekonomik yasasını bugün şöyle tamamlayabiliriz:

Tüm toplumun sürekli artan maddi ve kültürel gereksiniminin azami ölçüde karşılanmasının, kesintisiz büyüme ve sosyalist üretimin en gelişmiş teknik temelinde sürekli mükemmelleştirilmesi sayesinde güvence altına alınması; bu, sürekli olarak doğal yaşam koşullarının korunmasıyla uyum içinde sağlanmak zorundadır.

Ekonomik temel yasası formüle etmek istiyorsak, daha fazlasını söylemeye ihtiyacımız yoktur.

AMLP'nin ekonomik temel yasa olarak formüle ettiği, en özsel olanların kısaca toplandığı bir ekonomik temel yasa değil, bilakis sosyalizmin inşası ve komünizme geçişin neredeyse bir kısa programıdır! Fakat içinde de birçok yanlışı barındıran bir programdır bu.

Kasım 2014

UNUTMADIK, UNUTMAYACAĞIZ!

BOLŞEVİK PARTİZAN